

**TEGEN DE KWAKZALVERIJ**

REDACTIE-ADRES: Peperstraat 26, Purmerend.

Opgericht 1 Januari 1881

Bestuur van de Vereniging tegen Kwakzalverij: Dr H. H. Funke, *Arts* te Amsterdam, *Voorzitter*; E. Mijnarends, *Tandarts* te Amsterdam, *Vice-voorzitter*; Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Fred. Hendriklaan 40, Naarden, *Secretaresse*; L. Brest te Amsterdam, *Penningmeester*; mej. E. H. Hengeveld, *Arts* te Zwolle; Mr J. E. Goudsmit, *Kantonrechter* te Gorinchem; Dr J. C. de Jong, *Hoofdapotheeker* Binnengasthuis te A'dam; Dr H. H. Scholten, *Dierenarts*, Veterinair Insp. v. d. Volksgezondheid te Haarlem; H. Dijkstra, *Comm. van Politie* te A'dam; A. Verschuur, *Arts* te A'dam; Mr J. D. van den Berg, *Rechter* te Arnhem; Mr G. C. M. van Nijnatten te Voorburg.

Lidmaatschap van de Vereniging inclusief Maandblad f 5,—, voor studenten, verpleegsters en apothekers-assistenten f 2,50. Adres voor het opgeven van leden en abonné's: Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, A'dam-Z. Postgiro van de Ver. 32237 te Amsterdam - Gem. Giro K 1672

KONINKLIJKE DRUKKERIJEN  
LANKHOUT-IMMIG N.V.  
Den Haag — Uitgeefster

Abonnement per jaar franco per post bij vooruitbetaling f 5,—, voor studenten, verpleegsters en apothekers-assistenten ..... f 2,50  
Administratie Maandblad:  
Mevrouw A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden.

Doel: bestrijding der Kwakzalverij op geneeskundig, pharmaceutisch  
en aanverwant gebied!

## EEN BELANGRIJK ARREST VAN DE HOGE RAAD INZAKE DE „AARDSTRALENKASTJES”

Op 26 Mei 1954 werd onder aanvulling van gronden door de Rechtbank te Leeuwarden een vonnis van de Kantonrechter te Sneek bevestigd, waarbij een leverancier van een zgn. aardstralenkastje werd vrijgesproken van de tegen hem door het O.M. ingebrachte beschuldiging, dat hij art. 436 van het Wetboek van Strafrecht had overtreden, nl. onbevoegd de geneeskunst had uitgeoefend. De man had — aldus de telaste legging — aan een zekere Pieter de Boer (en nog enige andere personen) aangeraden om als middel ter genezing van zijn reumatiek welke kwaal volgens hem op zijn minst in verband stond met in zijn woning aanwezige aardstralen een zgn. aardstralenkastje te laten plaatsen en had vervolgens tegen de prijs van f 450,— twee van dergelijke apparaten geplaatst. Bij dit alles zou door hem de indruk zijn gevestigd, dat dit zou leiden tot genezing of verbetering van de Boer's reumatiek.

De Rechtbank overwoog: „dat voor het verlenen van geneeskundige raad of bijstand vereist is, dat ten aanzien van een bepaald persoon, al of niet na onderzoek naar oorzaak en aard van ziekte(n) wordt voorgeschreven een op lichaam of geest inwerkende wijze van bestrijding dier ziekte(n), dat verdachte echter heeft volstaan met het onderzoek van woningen op een, zijn oorzaak buiten die woningen vindend verschijnsel en bij aantreffen van dat

verschijnsel zijn mening heeft gegeven over mogelijke gevolgen en werking van dat verschijnsel ten opzichte van mens (en dier) in die woning, waarna hij die gevolgen en werkingen ervan tegengaande apparaten heeft aangeprezen, welke apparaten aldus geen invloed uitoefenen op mensen, doch op bedoelde verschijnselen, leverende een en ander naar het oordeel der Rechtbank niet op het verlenen van geneeskundige raad of bijstand”.

De Officier tekende cassatie aan, stellende, dat de eis van de Rechtbank, dat voor het verlenen van geneeskundige raad of bijstand is vereist een op lichaam of geest inwerkende wijze van bestrijding der ziekte, een te beperkte opvatting was van hetgeen de Wet onder het verlenen van geneeskundige raad en bijstand verstaat. De Hoge Raad verklaarde in zijn arrest van 21 Dec. 1954 de Officier niet ontvankelijk, redenerende, dat de Rechtbank had beslist, dat de verdachte alleen een middel had aangeprezen tegen het nadelig gevolg, dat de beweerdelijk aanwezige aardstralen zouden hebben voor de gezondheid van de mensen en dieren in de door hem op aardstralen onderzochte woningen en dat dit „algemeen gezondheidshalve aanprijzen” niet het verlenen van geneeskundige raad of bijstand was, omdat aldus wel beoogd werd een gevaar voor de gezondheid af te wenden, doch een gevaar, dat de in die woningen verblij-

### OFFICIËEL

Door het uitvallen van een mijner naaste medewerksters werd het mij, mede door de overstelpende drukte gedurende de wintermaanden, niet langer mogelijk ons Maandblad te verzorgen en het gevolg is dan ook geweest, dat ons Orgaan, het Maandblad tegen de Kwakzalverij, gedurende enige maanden niet is verschenen.

Ondergetekende betreurt het ten zeerste, dat hij het geduld van de leden, abonné's en andere lezers zo sterk op de proef heeft gesteld en dat het hem niet gelukt is om het Maandblad regelmatig te laten drukken en uitgeven.

Het Bestuur heeft de verzorging van het Maandblad in geheel nieuwe banen weten te leiden door de redactie toe te vertrouwen aan de heer M. G. Emeis Jr te Amsterdam, die voortaan als beherend-redacteur de strijd tegen de kwakzalverij door middel van ons Maandblad zal voeren.

Gaarne wil ik allen, die mij geholpen hebben aan artikelen en materiaal nog van harte danken voor hun hulp. Tevens verzoek ik U met Uw hulp, in welke vorm ook, mijn opvolger te steunen. Zendt hem krantenknipsels, folders, artikelen, kwakzalversmiddelen, kortom alles, wat dienstig kan zijn voor de strijd tegen de kwakzalverij. Uiteindelijk is ons streven iets, wat uitgaat van alle leden van de Vereniging en



## REDACTIEWISSELING

Reeds meerdere malen had de heer F. C. Reijers ons bestuur te kennen gegeven, dat hij binnen afzienbare tijd als redacteur wenste af te treden. Telkenmale zwichtte hij voor onze aandrang om nog enige tijd vol te houden, totdat helaas sinds Januari 1955 de tijd plotseling de heer Reijers volkomen ging ontbreken om de maandbladen gereed te maken en daarmee deze even plotseling geheel uitbleven. Voor ons bestuur was dit al een even onaangename toestand als voor de heer Reijers. Op de laatste bestuursvergadering is echter het ontslag aan de heer Reijers op zijn verzoek verleend en werd een nieuwe redacteur benoemd.

De heer Reijers werd kort na de oorlog, bij het opnieuw verschijnen van ons maandblad aangezocht als redacteur. Hij heeft vele jaren met veel enthousiasme het maandblad verzorgd en gaarne zeggen wij hem van deze plaats dank voor zijn arbeid als redacteur.

Voor zover ons bestuur bekend, waren steeds medici en apothekers de redacteurs van ons maandblad. Met deze mos is thans gebroken. Het bestuur is zich bewust, dat het verzorgen van een maandblad een specialisme op zichzelf eist en heeft nu een journalist aangezocht de taak van beherend redacteur op zich te nemen. Met veel vertrouwen heeft het bestuur met algemene stemmen benoemd de heer M. G. Emeis Jr.

Uit de aard der zaak dient hij op deskundige mede-redacteurs te steunen. Het is een voorrecht te weten, dat Dr R. E. Wierenga hem als medisch redacteur zal bijstaan, terwijl nog een pharmaceutisch redacteur wordt omgezien. Het bestuur hoopt in een volgend nummer te kunnen mededelen, welke pharmaceut bereid gevonden werd deze taak op zich te nemen.

Van harte hoopt het bestuur, dat door deze nieuwe redactie-constructie het maandblad aan waarde zal winnen en meer nog dan tot nu toe de belangstelling van zijn lezers zal weten te winnen en daardoor onze propaganda met meer kracht zal kunnen worden gevoerd.

Dr H. H. Funke

*(Vervolg Officieel)*

niet van een kleine groep. Slechts dan kan ons blad regelmatig met belangwekkende artikelen worden gevuld als alle leden geregeld de redactie op de hoogte houden van wat er op het gebied der kwakzalverij in ons land (en daarbuiten) omgaat.

Moge het mijn opvolger, met Uw aller steun en medewerking, gelukken onze lezers te voorzien van een Maandblad, dat met genoegen door iedereen gelezen zal worden en daarmee een belangrijk middel zal zijn in de strijd tegen de kwakzalverij.

F. C. Reijers

vende mensen bedreigde onafhankelijk van hun individuele gezondheidstoestand. Door aldus te oordelen heeft de Rechtbank volgens de Hoge Raad aan de in de telastelegging voorkomende aan de wet ontleende termen „geneeskundige raad en bijstand” geen onjuiste betekenis toegekend<sup>1)</sup>.

In een voor het Mededelingenblad van de Ver. voor A.O.M. bestemde noot onder het hiervoor geparafraseerd arrest somt mijn Leeuwardense ambtgenoot (Mr T. Niemeijer) enige bezwaren op tegen 's Hogen Raads visie: Mr N. schrijft, dat hij niet kan inzien, dat hier niet geneeskunst wordt uitgeoefend: „Immers het ging hier niet om mensen, die niets mankeerden, doch slechts uit voorzorg of op grond van animistische overwegingen zich een aardstralenkastje lieten aanpraten, doch om mensen, die last hadden van kwalen (rheumatiek etc.), en die door de aardstralenman aangeraden waren om een kastje te plaatsen, waardoor de aardstralen, die o.a. de verwekkers waren van allerlei ziekten (als b.v. reumatiek, t.b.c., kanker etc.) geneutraliseerd en/of afgeschermd werden, zodat het menselijk lichaam, doordien het niet meer aan giftige aardstralen stond blootgesteld, zichzelf beter kon en zou genezen”. Z.i. ging het hier wel degelijk om een op het lichaam of geest inwerkende wijze van bestrijding der ziekte: „Wat de hand van de magnetiseur bij het magnetiseren is, doet in het onderhavige geval het aardstralenkastje”. Verder vreest Mr N., dat door de ruime redactie voortaan het voorschrijven van praeventieve (prophylactische) geneesmiddelen niet meer strafbaar zal zijn.

S.o.r. geloof ik niet, dat de hierboven weergegeven bezwaren juist zijn. Ik moge trachten zulks hieronder in het kort uiteen te zetten<sup>2)</sup>.

Allereerst moet de vraag beantwoord worden of een aardstralenkastje een geneesmiddel is. Wanneer we aannemen, dat het een toestel is, waarmee in de voorstelling van betrokkenen van elders komende uit de grond oprijzende voor de gezondheid van mens en dier in het algemeen schadelijke stralen worden „afgeschermd” en een geneesmiddel omschrijven als een zelfstandigheid, welke (rechtstreeks) een genezende of prophylactische werking op de mens uitoefent, is het duidelijk, dat dit niet het geval is. Het na het aanhoren van klachten ter genezing afleveren van een kastje is mitsdien niet het voorschrijven van een geneesmiddel. Ware een kastje wel een geneesmiddel, dan zou aldus inderdaad geneeskunst zijn uitgeoefend (vgl. HR 6 Nov. 1925 NJ 1925, p. 964 W 11394).

Dezelfde reden, waarom het kastje niet als een geneesmiddel mag worden beschouwd, doet de vergelijking met de magnetiseur niet opgaan: — immers

ook de magnetiseur werkt in de voorstelling van betrokkenen (en die van het maatschappelijk leven) regelrecht in op de constitutie van de patiënt door zijn van zijn handen uitgaan fluidum.

Het na onderzoek althans na aanhoren van klachten voorschrijven van een wel op het lichaam inwerkend prophylactisch geneesmiddel zal derhalve ook na dit arrest strafbaar blijven. Beperkt de leverancier zich tot een in het algemeen aanprijzen, zodat het overwicht van de patiënt in de keuze zo groot is, dat hij gezegd kan worden zelf de beslissing te hebben genomen<sup>3)</sup>, dan is weer niet spraken van uitoefening van geneeskunst, maar van een gedraging liggende op het terrein van de artsennijbereidkunst, omdat het afleveren van geneesmiddelen niet oplevert uitoefening van geneeskunst (vgl. HR 28 Juni 1937 NJ 1938 no. 238). In het onderhavige geval werden des aardstralenmans adviezen door de Rechtbank, aan wie vermoedelijk de in deze gebruikelijke gang van zaken voor ogen stond, opgevat als (zoals de Hoge Raad het uitdrukt) „algemeen gezondheidshalve aanprijzen” en daarmee was de zaak helemaal van de baan. Had de Rechtbank dit niet gedaan, dan was zij voor de vraag komen te staan of het na aanhoren van klachten en naar aanleiding daarvan adviseren om een kastje te nemen (enz.) niet toch een op een bepaalde persoon afgestemde raad kan zijn, waaraan een geneeskundige strekking niet ontzegt kan worden — ook al neemt men aan, dat 't onder deze omstandigheden afleveren van een kastje niet gelijkgesteld kan worden met het voorschrijven en/of toedienen van een geneesmiddel.

Om deze vraag te kunnen beantwoorden moeten we ons herinneren, dat, wil men er niet alle mogelijke huis-tuin-en-keuken raadgevingen ten behoeve van de gezondheid onder begrijpen, een medische raad, naast de subjectieve bedoelingen van hem, die haar geeft, ook — objectief bezien — geëigend moet zijn om in de voorstelling van de betrokkenen althans enig effect in de biologische levensgang van de mens te sorteren, b.v. het door de arts aan de suikerpatiënt voorgeschreven dieet<sup>4)</sup>. Het advies om een kastje aan te schaffen om daarmee voor mens en dier schadelijke stralen „buiten de deur” te houden of om in een ander vertrek te slapen, omdat de huidige slaapkamer boven een kruising van aardstralen ligt, houdt daarvoor te weinig in met betrekking tot de mensen in hun individuele gezondheidstoestand. Het wordt gegeven met het oog op gevaar van buiten en laat de mensen zelf in hun doen en laten vrij. Typerend is b.v., dat zij zelf niet worden onderzocht, maar hun woningen.

Slechts onder bijzondere omstandigheden, waarvan in de onderhavige zaak



tenslotte alles bij elkaar vermoedelijk niet voldoende bleek, zou de verhouding aardstralenman-koper zo kunnen zijn, dat er van medische raad gesproken kan worden, b.v. wanneer na het aanhoren van de klachten de aardstralen-man de uitsluitende oorzaak van de ziekte aan de stralen toeschrijft, aldus een oordeel uitspreekt over zijn gezondheidstoestand en bij de patiënt de indruk vestigt, dat hij zich van het zoeken van medische hulp kan onthouden, zodat aan de patiënt inderdaad een bepaalde (zeer negatieve, maar niettemin mogelijk schadelijke invloeden opleverende leefregel wordt voorgeschreven. Bijzondere omstandigheden kunnen toch ook in ander opzicht iets wat overigens buiten de geneeskunde valt, tot een „acte médical” maken. Zo kan de raad om water te drinken of te gaan wandelen onder bepaalde omstandigheden een medische raad zijn, al zal deze strekking in vele gevallen ontbreken<sup>5)</sup>.

Mr J. R Emmelink

1) Als ik het goed zie, volgde de H. R. hier het procédé, waarop (Mr) L. E. M. R. (utten) in een noot onder M. R. 17 Dec. 1954 N. J. 1955 No. 85 met de volgende woorden de aandacht vestigde: „Vóór de behandeling der cassatiemiddelen wordt een verklarende samenvatting gegeven van de van belang zijnde overwegingen uit de beroepen uitspraak, waarbij tevens wordt vastgesteld, wat feitelijk — en dus in cassatie onaantastbaar — is beslist. Vrijwel alle cassatiemiddelen zijn op deze inleidende overwegingen afgestuit”.

2) Waarbij bescheidenlijk zij verwezen naar: mijn diss., pp. 57/58 en mijn in aflevering 9 (Oct.-no.) 1954 van dit blad geplaatste bijdrage over de vraag of de aardstralenman niet op enigerlei wijze te straffen is.

3) Daarom overwoog de H. R. in enige arresten uitdrukkelijk, dat de middelen door de onbevoegden waren uitgekozen: H. R. 12 Nov. 1923 N. J. 1924 p. 81 W 11142; H. R. 6 April 1925 N. J. 1925 p. 694 W 11394.

4) Des Hogen Raads definiëring van uitoefening van geneeskunst tendeert ook — i.t.t. heel vroeger — naar het objectieve (vgl. H. R. 23 April 1934 N.J. 1934 p. 1277).

5) Mogelijk heeft dit de Bredase Rechtbank van wier vonnis in H. R. 14 April 1930 N. J. 913 p. W 12135 sprake is, bewogen om een onbevoegde, die aan een patiënt de raad gegeven had om te gaan wandelen, vrij te spreken van het telastgelegde verwijt, dat (aldus i.c.) geneeskundige raad was gegeven.

Aan het betoog van Mr R Emmelink zou ik op medische gronden graag nog wat willen toevoegen. Ik neem aan, dat de schrijver juridisch volkomen gelijk heeft, maar als een medicus de betrokken zaak bekijkt, komt hij toch tot de volgende beschouwing.

Er is een zekere Pieter de Boer, die aan reumatiek lijdt; hij vraagt een „aardstralenman” om raad en deze deelt hem mede, dat hij zijn kwaal te danken heeft aan de aardstralen, die in zijn woning aanwezig zijn. Tot zover

is er natuurlijk geen sprake van onbevoegd uitoefenen der geneeskunst, maar nu hoort De Boer, dat zijn reumatiek *kan worden genezen* door het plaatsnemen van twee aardstralenkastjes. Als de man geen reumatiek had gehad en de „deskundige” had als voorbehoedmiddel zulk een kastje aanbevolen, dan zou dit ook geen onbevoegd uitoefenen zijn geweest, immers de aanbeveling geschiedde niet ter genezing van een bepaalde kwaal. Naar mijn idee is toch bij De Boer de gedachte gewekt, dat hij na plaatsing van het kastje genezen zou van zijn reumatiek en naar mijn medisch gevoel komt het er in dezen niet op aan of deze genezing nu door een in- of uitwendig geneesmiddel, door „bestrijken” of door een aardstralenkastje zou worden bereikt. De reumatiek wordt behandeld door de oorzaak weg te nemen en een dergelijke causale therapie moet

m.i. tot het onbevoegd uitoefenen worden gerekend.

Ik kan het ook niet met Mr R Emmelink eens zijn, waar hij aan het eind van zijn betoog zegt, dat de mensen in hun doen en laten vrij gelaten worden. Aan de patiënt in kwestie wordt medegedeeld, dat hij van zijn reumatiek met al de daaraan verbonden lasten af kan komen *als hij het* aardstralenkastje plaatst en daardoor is hij niet meer vrij in zijn keuze, want... hij wil van zijn reuma af!

Vanzelfsprekend is de patiënt ervan teruggehouden om medische hulp in te roepen; deze is immers niet meer nodig, want het kastje zal hem genezen — en ten slotte de „aardstralenman” heeft toch wel degelijk de uitsluitende oorzaak van 's mans ziekte aan de aardstralen toegeschreven, anders had hij niet getracht zijn apparaat te verkopen.  
Dr R. E. Wieringa

## EEN ECHT WONDERMIDDEL

Onlangs werd in een café mijn aandacht getrokken naar een merk, waarvoor reclame in de vorm van zeer grote lucifers, die voor de klanten klaar stonden; het bleek dat deze reclame afkomstig was van de Underberg-fabriek, die een drankje fabriceert, dat overal goed voor blijkt te zijn. Later kwam in mijn bezit een kleurige en originele reclame in de vorm van een met aardige plaatjes voorzien foldertje voor dit preparaat, terwijl ook mijn belangstelling werd getroffen door een verslag in Misset's Vakblad voor de handel in Gedistilleerd, wijn, bier etc., waarin verteld werd van een excursie naar de fabriek van Underberg in Rheinberg. Volgens dit verslag zou de import van dit wondermiddel in 1953 en 1954 verdubbeld zijn, zodat we kunnen aannemen dat wel zeer veel Nederlanders dit middel gebruiken.

Het lijkt mij daarom dienstig dit volgens de reclame zo buitengewoon werkzame middel eens nader te bekijken. Het is verkrijgbaar bij de Horecabedrijven en slijterijen, het is overal goed voor en dat stemt altijd tot voorzichtigheid. Op discrete wijze wordt aan de dames aanbevolen tegen klachten over zich niet fit voelen altijd een flesje Underberg in het tasje bij zich te hebben. Heeft men teveel gegeten, een Underberg helpt uit de nood — is de eetlust minder goed, Underberg geeft dadelijk verbetering. Bij teveel alcoholgebruik helpt Underberg de kater te verjagen en kouvatten kan men prompt voorkomen door een glaasje van dit wondermiddel te nemen.

Men vraagt zich af hoe het komt, dat er nog steeds mannen en vrouwen in ons land wonen, die enige waarde menen te mogen toekennen aan dit echte kwakzalversmiddel, dat immers,

omdat het overal goed voor is, nergens voor kan deugen.

Volgens het artikel in Misset's Vakblad bestaat het middel uit een extract van alcohol en een kruidensamenstelling. Het doet dus denken aan de bekende Berenburger kruiden, die ik 40 jaar geleden zo vaak in mijn praktijk in Friesland tegenkwam. Ik heb daar zeer slechte ervaringen van gekregen; tal van mensen met maagklachten dronken elke dag een paar glaasjes Berenburg; zij meenden daarvan goede resultaten te krijgen en raadden iedereen aan bij slechte spijsvertering, minder goede eetlust enz. ook hun voorbeeld te volgen. Als drankbestrijder had ik reeds bezwaren tegen het geregeld gaan gebruiken van alcohol ook in deze vorm, maar reeds spoedig kreeg ik een paar maaglijders onder behandeling, die tijdens lang Berenburg hadden gebruikt en omdat het middel toch niet afdoende hielp eindelijk naar hun arts gingen; zij bleken te lijden aan een maagkanker waaraan, omdat zij zo laat onder behandeling kwamen, nu niets meer te doen was. Ik heb daarom een grote afkeer gekregen tegen dergelijke middelen en meen het recht te hebben tegen dit „wondermiddel” te waarschuwen; ook hier dreigt het gevaar van een alcoholisatie door het geregeld gebruik van de alcoholische kruidenoplossing, maar — en dat is de hoofdzak — ook hier is de kans er altijd, dat iemand met een ernstig maaglijden zich tijdens lang behelpt met het gebruik van Underberg en daardoor de goede gelegenheid om doeltreffende hulp in te roepen voorbij laat gaan en te laat bij zijn arts aankomt. Laten wij met dit middel voorzichtig zijn en blijven!

R. E. W.



# PARANORMAAL BEGAAFDEN



In het Utrechts Nieuwsblad 5.1.'55 kwam het volgende redactionele artikel voor.

„De oplossing van de vraag op welke wijze de werkzaamheden van z.g. paranormaal begaafden, die hun gaven willen gebruiken ten dienste van de zieke mensheid, in ordelijke banen kan worden geleid, zal binnen niet te lange tijd dienen te worden gevonden.

Er bestaan te vele nauwelijks weerlegbare getuigenissen van patiënten, die volgens eigen verklaringen door de officiële geneeskunde zouden zijn opgegeven en onder de behandeling van paranormaal begaafden verbetering of zelfs genezing van hun kwalen verkregen.

Het onbevredigende is, dat van dit getuigenis eerst blijkt voor de rechtbank, waar de paranormaal begaafde „genezer“ dan terecht staat wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst.

Een der tekenen van de aandacht, die dit vraagstuk ook in officiële kringen is begonnen te trekken, zijn de schriftelijke opmerkingen, gemaakt in het verslag der Tweede Kamer over de Justitiebegroting 1955 en de mondelinge discussie over dit onderwerp bij de behandeling dier begroting in de Kamer.

In het verslag merkten verscheidene leden op, dat vervolging wel slecht strookt met de dank, welke zeer velen de paranormaal begaafden verschuldigd zijn. Zij drongen daarom aan op wetswijziging, die gebruik van bedoelde begaafden in de strijd tegen het menselijk lijden mogelijk maken zou, zonder dat de betrokkenen zich aan vervolging zouden blootstellen.

Bij de mondelinge debatten voerde Mr Van der Feltz (C.H.) een pleidooi voor de paranormaal begaafden. Hij noemde het waanzinnig (!) de betrouwbaren onder hen te straffen.

Zelfs een man als Ds Zandt, die men moeilijk van nieuwlichterij kan verdenken, merkte in dit verband in de Kamer het volgende op:

„Ten aanzien van personen, die bij herhaling het bewijs geleverd hebben, dat door hun behandeling mensen genezen zouden zijn, zijn wij van oordeel, dat dezen, al behoort te dezer zake de grootste voorzichtigheid te worden betracht, niet meer behoren gestraft te worden.”

Waar volksvertegenwoordigers in deze geest over dit onderwerp spraken, lijkt de tijd voorbij om maar onverstoortbaar door te gaan met het botweg toepassen van een verouderde wet.

Naar Minister Donker mededeelde, heeft hij met de minister van Sociale

Zaken en Volksgezondheid reeds contact over deze zaak opgenomen.

Wat vooreerst nodig schijnt is een objectief onderzoek van overheidswege naar het gehele probleem. Wanneer de overheid komt tot positieve conclusies, hetgeen wel verwacht mag worden, dan zal aan de orde moeten worden gesteld het aanwijzen van een plaats aan de paranormale geneespraktijk binnen de grenzen der erkende geneeskunde.

Een grote moeilijkheid is daarbij uiteraard hoe de wezenlijk paranormaal begaafden te selecteren uit het heirleger would be-genezers, magnetiseurs, „kruidkundigen“, enz., dat Nederland rijk is. Er schuilt namelijk veel kaf onder het koren. Vermoedelijk is er zelfs meer kaf dan koren.

Wellicht kan de regering bij haar onderzoek gebruik maken van de voorarbeid en de ervaring, die hier en daar door geïnteresseerde deskundigen is verricht resp. verkregen.

Om te beginnen, zal men een selectiesysteem moeten ontwerpen.

Ten tweede zal er een grondslag moeten worden gevonden voor een vorm van praktische samenwerking tussen medici en de serieuze, erkende paranormaal begaafden. Op die manier zal de werkzaamheid dezer laatsten niet langer door strafvervolging worden bedreigd en bovendien de zo zeer gewenste medische controle verkrijgen.

Het resultaat zal ten goede komen aan de door ziekten en kwalen getroffen Nederlanders. Dit moet voor alle betrokkenen het doorslaggevend motief vormen om aan de oplossing van een medewerking te verlenen.”

Tot zover de redactie van het Utrechts Nieuwsblad. Ik moge hierop enige kanttekeningen maken. In de eerste plaats komt een herinnering bij mij op aan de langgeleden pogingen van de drie „M“'s, die op ideeële motieven meenden, dat er in ons land vrijheid van genezen zou moeten komen.

Het is misschien dienstig om één van de oorzaken van hun streven nog eens op te halen. Een hooggeplaatst Nederlandert vertoefde ergens in het buitenland en ging lijden aan een longontsteking. Een ouderwetse longontsteking, ver voor het ontdekken van sulfa-preparaten, een ziekte, die haast ongeacht elke therapie na 9 of 11 dagen met een crisis ging eindigen, als de afloop tenminste gunstig was. Onze landgenoot was zeer ernstig ziek en teneinde raad werd op de negende dag de hulp van een niet bevoegd genezer ingeroepen; en zie, wat beroemde medici tot op die dag niet was gelukt, de koorts zakte

zeer snel na het bezoek aan de patiënt, deze genas en schreef de goede afloop aan de diensten van de kwakzalver toe. Wij weten allen, dat niet door, maar ná de „behandeling“ de genezing was opgetreden. Dit werd evenwel door onze patiënt en zijn vrienden vergeten en dit voorval was onder meer aanleiding tot hun pogen ook in ons land een „kurier-freiheit“ in te willen voeren.

Het U.N. heeft reeds een mening in dezen; immers het zegt: „positieve conclusies mogen worden verwacht“; het lijkt mij voor de objectiviteit van een eventueel onderzoek funest als inderdaad met een vooropgezette mening zou worden begonnen. Dat voor een rechtbank vaak mensen hebben verteld, dat zij bij een of andere helderziende of magnetiseur genezing zouden hebben gevonden, zegt wetenschappelijk gezien natuurlijk niets. Een voorbeeld: hoeveel hogergeplaatste personen hebben mij in de loop der jaren niet medegedeeld, dat zij toch zo dankbaar waren hun kantoor of huis op aardstralen te hebben laten nazien en dat zijn na het plaatsen van een afschermapparaat zich veel prettiger en gezonder hadden gevoeld! En nu weten wij toch wel, dat dit op zijn zachtst uitgedrukt op een schromelijk misverstand moest berusten. Zo zou het toch ook wel eens kunnen gebeuren met die genezingen voor de rechtbank.

Wat dan? Maar doorgaan met het vervolgen en uitdelen van vrij bescheiden straffen? Ik voel veel voor de suggesties van het Utrechts Nieuwsblad; we moeten eens uit de ellende en de enige manier is toch wel, dat of wordt aangetoond, dat er inderdaad verborgen krachten schuilen in enkele mensen, die zij tot heil der mensheid willen aanwenden, of dat dit alles op een grote vergissing moet berusten. Instelling van een deskundige commissie zal daarvoor nodig zijn; het is te hopen, dat enkele geleerden zich hiervoor beschikbaar zullen stellen. Is na enige jaren van onderzoek hun oordeel positief, dan zullen er inderdaad maatregelen moeten worden getroffen, die de gaven van de enkele para-normalen, die blijken hebben gegeven, dat zij nuttig voor het mensdom kunnen werken, werkelijk ook ons allen ten goede kunnen komen. Mocht het oordeel negatief uitvallen, dan ook met alle kracht optreden tegen hen, die zonder enige grond hun medemensen met valse hoop vleien en een gevaar voor de samenleving moeten worden genoemd.

Het woord is thans aan de Regering!

R. E. W.



**TEGEN DE KWAKZALVERIJ**

REDACTIE-ADRES: Patroclosstraat 23, Amsterdam-Z.

Opgericht 1 Januari 1881

Bestuur van de Vereniging tegen Kwakzalverij: Dr H. H. Funke, *Arts* te Amsterdam, *Voorzitter*; E. Mijnarends, *Tandarts* te Amsterdam, *Vice-voorzitter*; Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Fred. Hendriklaan 40, Naarden, *Secretaresse*; L. Brest te Amsterdam, *Penningmeester*; mej. E. H. Hengeveld, *Arts* te Zwolle; Mr J. E. Goudsmit, *Kantonrechter* te Gorinchem; Dr J. C. de Jong, *Hoofdapotheeker* Binnengasthuis te A'dam; Dr H. H. Scholten, *Dierenarts*, Veterinair Insp. v. d. Volksgezondheid te Haarlem; H. Dijkstra, *Comm. van Politie* te A'dam; A. Verschuur, *Arts* te A'dam; Mr J. D. van den Berg, *Rechter* te Arnhem; Mr G. C. M. van Nijnatten te Voorburg.

Lidmaatschap van de Vereniging inclusief Maandblad f 5.—, voor studenten, verpleegsters en apothekers-assistenten f 2,50. Adres voor het opgeven van leden en abonné's: Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, A'dam-Z. Postgiro van de Ver. 32237 te Amsterdam - Gem. Giro K 1672

KONINKLIJKE DRUKKERIJEN  
LANKHOUT-IMMIG N.V.  
Den Haag — Uitgeefster

Abonnement per jaar franco per post bij vooruitbetaling f 5.—, voor studenten, verpleegsters en apothekers-assistenten ..... f 2,50  
Administratie Maandblad:  
Mevrouw A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden.

Ondubbeltzinnige regeringsverklaring!**GEEN ENKELE CONCESSIE AAN ONBEVOEGDE „GENEZERS”**

ONDUBBELZINNIG is 't antwoord, dat de Nederlandse Regering bij monde van minister J. G. Suurhoff (Sociale Zaken en Volksgezondheid) heeft gegeven aan die parlementsleden, die het probleem der z.g. paranormaal begaafden hadden aangeroerd. Zijne Excellentie zegt in de Memorie van Antwoord (Rijksbegroting 1955) letterlijk het volgende.

„Het vraagstuk der z.g. paranormaal begaafden heeft al enige tijd de aandacht van de Minister van Justitie en van ondergetekende. De Centrale Commissie voor de Volksgezondheid heeft in afwijzende zin geantwoord op de vraag, of een wettelijke regeling wenselijk is, waarbij aan onbevoegden onder zekere voorwaarden in beperkte mate de uitoefening van de geneeskunst zal worden toegestaan. De Raad overwoog onder meer, dat omtrent het werkelijke bestaan van paranormale begaafdheid wetenschappelijk niets vaststaat. Zelfs al ware dit anders, dan zou de overheid nog een ondraaglijke verantwoordelijkheid op zich laden, door onbevoegde paranormaal begaafden op enigerlei wijze tot de uitoefening der geneeskunst toe te laten. Voorts zou eventueel het onderscheiden van bona fide en mala fide paranormaal begaafden een vrijwel onmogelijke taak zijn.

De behoefte, die sommigen aan het inroepen van de hulp van deze genezers schijnen te hebben, mag de overheid er niet van weerhouden de voorschriften ter zake het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst te handhaven. Daarbij staat een zeer gewichtig algemeen belang op het spel.”

**Dansende charlatans**

ALLEN, wie de volksgezondheid ter harte gaat en die uitroeiing der kwakzalverij een dringende noodzaak achten, steekt deze onomwonden principiële regeringsverklaring een hart onder de riem. Hoe wrak en onbetrouwbaar de fundamenteën der z.g. paranormale begaafdheid zijn, blijkt ten overvloede uit de verwoede strijd, die binnen de kring der z.g. paranormaal begaafden woedt. Partijen zijn de groep-Van Doorninck en de groep-Tenhaeff.

Mr A. van Doorninck, juridisch adviseur van de „Nederlandse Werkgroep voor praktische toepassing van paranormale begaafdheid” (N.W.P.) drukt in het voorjaarsnummer 1955 van „Lichaam en geest”, het orgaan van deze werkgroep, een toespraak af, welke hij op 26 Februari in Utrecht hield. De heer Van Doorninck zei daarin: „Nu ik het over de tegenstanders der magnetiseurs heb, moet ik toch nog een naam daarbij noemen en wel van een man, die weliswaar zegt geen tegenstander te zijn, maar die in werkelijkheid een der ergste tegenstanders is. Ik bedoel prof. Tenhaeff.”

Voorts meende spr.: „De professor... heeft zich omringd door enkele twijfelachtige elementen, hyper-eerzuchtige typen, die dachten vrijwel alleen in hoge mate de gave te hebben, maar door onze controle door de mand zijn gevallen, bij welke controle bleek, dat zij die begaafdheid wel in voldoende mate hadden, doch niet tot de kopstukken behoorden, waarop zij zich jaren hadden laten voorstaan. Rond de professor dansen verder kruidenhande-

laren en charlatans, lieden die in de N.W.P. geen kans maakten of die de hele N.W.P.-controle schuw en zich daaraan niet willen onderwerpen. Een handvol dezer twijfelachtige figuren wil nu, steunend op prof. Tenhaeff, een soort contra-vereniging oprichten, waarin geen controle zal zijn (naar hun circulaire te oordelen) en die op deze wijze een brevet van of via de professor hopen te bekomen, enkel op diens zogenaamde wetenschappelijke beoordeling.”

**Het knipoogje**

„WAT prof. Tenhaeff hier doet of wil doen”, besloot de heer Van Doorninck, „is een gevaar voor de volksgezondheid.”

De N.W.P. heeft aan enkele harer leden diploma's doen uitreiken. Wat prof. Tenhaeff van deze diploma's denkt, zegt deze zinsnede uit mr Van Doorninck's toespraak: „De professor noemt ons diploma waardeloos en een gevaar voor de volksgezondheid.”

De groep-Van Doorninck acht de daden en bedoelingen van prof. Tenhaeff „een gevaar voor de volksgezondheid”. De groep-Tenhaeff noemt de „diploma's” van de groep-Van Doorninck (N.W.P.) „een gevaar voor de volksgezondheid”.

En de normaal begaafde denkt terug aan de augures, de sterrenwichelaars van het klassieke Rome. Als twee leden van dit gewiekste gilde elkaar op straat ontmoetten, glimlachten en..... knipoogden zij tegen elkaar. Maar zij hoedden er zich wél voor, elkaar over en weer in het zonnetje te zetten!

Es.



# DE GEBEDSGENEZER

OFFICIËEL

BIJ uiterste wilsbeschikking schijnt iemand, behalve over zijn aardse goederen, ook over zijn gave om door handoplegging met gebed een genezende kracht op de lijdende mens over te brengen, te kunnen verklaren wat ermede moet geschieden.

Zo begrijp ik het althans uit de mededelingen van de thans 76-jarige gebedsgenezer K, wiens in de twintiger jaren overleden vader op zijn sterfbed aan de hogere macht gevraagd heeft zijn gave aan hem over te dragen en die op zijn beurt de genezende kracht had „geërfd“ van zijn oude knecht.

Na het deelachtig worden van de gave schijnt K niet aanstonds de roeping te hebben gevoeld om haar tot heil van de lijdende mensheid aan te wenden, want hij bleef zijn beroep van veehandelaar uitoefenen, zij het dan veehandelaar uitoefenen.

Eerst ongeveer vijftien jaar later, toen de oorlogsomstandigheden de vrije veehandel aan banden hadden gelegd en K zijn inkomsten daardoor aanzienlijk zag slinken, greep hij naar het erfgoed en legde hij zich geleidelijk steeds meer op de gebedsgenezing toe.

Hij is zich thans dermate van zijn kracht bewust, dat hij iedere patiënt, die tot hem komt, volledige genezing in uitzicht stelt. Geen wonder, dat hij druk beklant is gedurende de vier werkdagen per week, waarop hij in verschillende plaatsen van ons land zitting houdt. Honderdtallen patiënten worden door hem behandeld à raison van f 2,50 per bezoek (financiële zwakken goedkoper) en allen weet hij de overtuiging bij te brengen, dat hij zal slagen, waar de medicus heeft gefaald.

Ofschoon reeds enige malen wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst strafrechtelijk tegen hem werd opgetreden, blijft hij het publiek in de gelegenheid stellen van zijn gave te profiteren, omdat hij daarin een roeping ziet en tevens zijn broodwinning.

Een man met een dergelijke gave, gepaard gaande aan een zo hoge roeping, verdient mijns inziens wel, dat het schijnsel van de publiciteit op hem wordt gericht en mede in het belang van de lijdende mensheid acht ik het

dan ook nuttig, dat — met voorbijgaan van de vele gevallen, waarin K pijnen heeft gestild, lijders aan stolling in het bloed, verval van krachten door de zenuwen, verhoogde bloeddruk, zenuwstoring, rheuma enz. enz., algehele genezing in uitzicht heeft gesteld — in het bijzonder aan één behandeling, vanwege haar bijzonder verloop, meer bekendheid wordt gegeven.

De 34-jarige Marie N., die bij haar ouders inwoont, leed reeds sedert haar zevende jaar aan vallende ziekte. Zij was daarvoor steeds onder medische behandeling geweest en de geneesheren, tot wie zij zich in de loop der jaren achtereenvolgens had gewend, wisten haar op de been te houden met medicijnen, waarvan luminal een bestanddeel vormde. Zodra zij deze medicijnen niet of in onvoldoende mate innam, verslechterde haar toestand.

Het is te begrijpen, dat deze jonge vrouw en haar ouders bereid waren elke mogelijkheid tot genezing, die werd gesuggereerd, met beide handen aan te grijpen. Door kennissen attent gemaakt op K en diens wonderbaarlijke genezingen door handoplegging en gebed, wendden zij zich gedrieën tot hem.

Na geruime tijd met acht anderen in een kamertje te hebben gewacht werden zij tot K toegelaten, die, zonder dat nog over het ziektegeval een woord was gesproken, vaststelde, dat Marie een verkeerde bloedsomloop had en daardoor zo nu en dan een flauwte kreeg. Na de voor de betrokkenen uiteraard zeer verheugende opmerking te hebben gemaakt, dat hij haar binnen vier weken beter zou maken, begon hij met de behandeling. De ogen gesloten en onverstanebare woorden prevelend streek hij met beide handen over het hoofd en tot aan de voeten over de kleding van de patiënte.

Wekelijks moest deze behandeling worden herhaald en gedurende die tijd mocht Marie de medicijnen, die zij van de dokter had gekregen, niet innemen omdat het gebruik daarvan K's geneeswijze zou tegenwerken. Na betaling van het verschuldigde honorarium ad f 2,50 werd afscheid genomen.

In de volgende drie weken hadden nog drie soortgelijke behandelingen plaats, maar van enige beterschap viel niets te bespeuren. Integendeel, Marie werd steeds stiller, haar eetlust verdween en zij vermagerde sterk. Op een Zondag werd zij zo ziek, dat haar ouders het wenselijk achtten hun zoon naar de niet in hun stad wonende K te zenden met het verzoek direct te komen. K weigerde dit, omdat hij de volgende dag vroeg voor een zitting naar A. moest en voldoende nachtrust wilde hebben. Wel beloofde hij na de zitting te zullen aankomen.

TOT onze Vereniging traden als lid toe:

G. Ch. P. Freriks, arts, Den Haag  
Dr J. Hutchison, Den Haag  
J. M. Lodder, apotheker, Ermelo  
J. A. Putto, geneesheer-dir. G. G. & G. D., Den Haag  
Dr E. A. Spanjaard, chirurg, Blaricum  
Dr N. J. A. Groen, Arnhem  
R. Schilt, Hilversum.

Voorts 22 dierenartsen, te weten:

L. Blanken en dr S. J. Hofstra te Breukelen, J. K. Deisz te Harmelen, E. H. den Breeje te Amersfoort, N. A. M. Dekker, dr C. de Graaf, dr S. Koopman en J. H. G. Wilson te Utrecht, J. J. van Dijk te Oudewater, J. W. van Hemmen te Wadenoyen, S. A. Holsmuller te Driebergen, M. Snijder te Loenen aan de Vecht, dr J. Tesink te Kockengen, M. Visser te Woudenberg, J. Dazert te Heerlen, A. J. van Amerongen te Epe (Gld.), J. J. Melessen te Naaldwijk, H. Ouwerkerk te Alblasterdam, K. van der Poel te Brielle, P. van Schaik te Rotterdam, C. Verdoorn te Rijswijk en G. J. van Arragon te Delft.

Niet minder dan 36 tandartsen, allen te Amsterdam, traden eveneens tot onze gelederen toe:

Dr L. Barsony, A. J. J. C. van den Bergh, J. J. van Blois, C. Boot, mej. J. Carvalho, A. J. Danser, M. van Everdingen, S. J. Fabricius, N. G. Geelkerken, G. van der Harst, O. Hemminga, L. van Hengel, mej. H. D. van der Heyde, G. L. Hoeffelman, mevr. W. A. Kehlenbrink-Elshove, M. Koenen, P. Kraak, Ph. U. Lammers Lisnet, O. Lansberg, G. D. Margadant, H. Meulemans, J. van der Meulen, I. E. van Moppes, M. Neven, dr F. J. Padt, J. Pimentel, I. C. Poortman, E. J. Roossenschoon, J. Snuif, F. W. Spies, P. Volders, S. M. Vreedenburg, J. P. Vriens, Th. A. de Vries, D. J. W. Warmelink en G. J. Wind.

Inmiddels was Marie's ziekte zo verergerd, dat de ouders een dokter ontboden, die haar nog op Zondagavond in een ziekenhuis liet opnemen, waar bleek, dat haar toestand levensgevaarlijk was. Eerst na een wekenlange verpleging en toediening van de voor epilepsie geëigende medicijnen knapte Marie weer op.

Vermeld zij nog, dat K, die zijn belofte de volgende dag aan te komen niet gestand heeft gedaan omdat hij, volgens zijn bewering, had vernomen, dat Marie inmiddels was opgenomen, onthield zich wijselijk van een verklaring over het verloop van dit binnen vier weken door hem te genezen ziektegeval. D.

## ONS JUBILEUM

OP 1 JANUARI 1956 zal het driekwart eeuw geleden zijn, dat onze Vereniging werd opgericht en de strijd aanbod tegen de kwakzalverij in al haar gevaarlijke verschijningsvormen.

De jubileumviering is in voorbereiding. Nadere mededelingen in de volgende maandbladen!



## DE TANDARTS-ASSISTENTE

ZODRA de wetgever de uitoefening van een beroep afhankelijk stelt van het vervullen van een voorwaarde (b.v. het bezit van een bepaalde hoedanigheid of vergunning), zijn er altijd niet-gequalificeerde lieden geweest, die practiseren — of parasiteren — onder de dekmantel van een bevoegde. Wij kennen dit verschijnsel in het middenstandsbedrijfsleven bij de toepassing van Vestigingswet en Drankwet, waar tal van niet bevoegde personen zaken doen op naam van zich allang uit het zakenleven teruggetrokken hebbende winkeliers. Doch ook in de sfeer van het intellectuele (vrije) beroep komt dit „dekken” voor. In dit opstelletje zullen wij ons bezighouden met de vraag of de tandarts-assistente („dental-nurse”), die beweerdelijk<sup>1)</sup> onder leiding en toezicht van een tandarts vullingen bij diens patiënten aanbrengt, onbevoegd de tandheelkunst uitoefent en, zo ja, of ook de tandarts die op deze wijze zijn assistente laat werken, strafrechtelijk aansprakelijk is.

Allereerst een inleidende opmerking: zoals altijd bij de vervolging van onbevoegde beroepsuitoefening op medisch gebied, zullen wij het ook hier weer moeten hebben van artikel 436 Sr., dat in ons land als algemene strafsancie fungeert voor de onbevoegde uitoefening van een beperkt aantal elders in de wetgeving verder geregelde, meest intellectuele beroepen. Dit artikel is — vanwege zijn toepasselijkheid op verscheidene beroepen — uiteraard algemeen gehouden en wij zullen telkens in de bijzondere wetten moeten kijken, wat men onder de uitoefening van het betrokken beroep verstaat. In sommige wetten vindt men inderdaad een min of meer geslaagde poging tot omschrijving, vergelijk b.v. artikel 1 W.U.G.<sup>2)</sup>, bij andere beroepen mist men zelfs een dergelijke toch nog minder scherpe definitie en zal men aan de hand van de status, welke het beroep in de maatschappij nu eenmaal inneemt, de grenzen moeten bepalen<sup>3)</sup>. Het ligt voor de hand, dat men juist daar waar de wetgever niet geheel scherp heeft gedefinieerd of zich helemaal niet aan een omschrijving heeft gewaagd, in grenssituaties moeilijkheden ondervindt. Immers de positie van het beroep in de practijk zal dan juist geen uitsluitel kunnen geven. Een belangrijke aanwijzing kan in zo'n geval gevonden worden in het onderwijs, dat aan de toekomstige beroepsuitoefenaar voor het behalen van het toelattende radicaal wordt gegeven. Uit de onderwerpen, aan de universiteiten aan de medische studenten onderwezen, zal men kunnen afleiden, wat men in elk geval als de essentialia van dergelijke beroepsuitoefening zal moeten opvatten<sup>4)</sup>.

Men dient er bij dit alles rekening mede te houden, dat zelfs de meest

grove analyse van werkzaamheden in elk beroep zal doen zien, dat er een aantal mechanische handelingen voorkomt, welke — mits onder controle van de eigenlijke beroepsuitoefenaar geschiedend — als volkomen indifferent moeten worden beschouwd. De werking van deze handelingen hangt immers geheel af van hem, die opdracht gaf of daarbij de feitelijke leiding had; extreem voorbeeld: de loopjongen van de apotheker. Met name in het bedrijfsberoep is het een gewoon verschijnsel, dat handelingen door personeel worden verricht; denk aan personeel in winkels. Naarmate het beroep moeilijker en — daardoor — persoonlijker wordt, zullen deze hulphandelingen, voorzover deze althans tegenover het publiek geschieden, steeds minder als indifferent kunnen worden aangemerkt. Komt het er bij de onbevoegde uitoefening van een beroep in het bedrijfsleven vaak niet op aan, wie de kenmerkende handeling verricht, door wiens handeling „dienst of product” aan de markt wordt gebracht, met name bij het medisch beroep gaat het juist om de betrouwbaarheid van hem, die de *eigenlijke* handelingen verricht. Bij de uitleg van de termen in de beroepsuitoefening zullen wij daarom meer „naturalistisch” en minder „functioneel” moeten interpreteren<sup>5)</sup>. De medische wetgeving toch heeft geen economisch doel, maar behartigt de volksgezondheid. Dit betekent, dat in het algemeen alle handelingen, welke rechtstreeks inwerken op de constitutie van de mens, uitsluitend door de medicus mogen worden verricht, tenzij deze handelingen door een niet-medicus verricht zo volkomen „in de hand” kunnen worden gehouden, dat zij nog aan de medicus kunnen worden toegeschreven. Dit nu zal met name bij ingrijpen in het menselijk lichaam in het algemeen niet het geval zijn. Het komt er daar te nauw op aan dan dat men terwille van een meer economische wijze van werken concessies zou mogen doen. En als men deze in bepaalde gevallen *moet* doen, dan betekent dit niet, dat de onbevoegde dan niet de geneeskunst zou uitoefenen — als „instrument” van de bevoegde zou moeten worden beschouwd —, maar dat men langs de weg van het ontbreken der wederrechtelijkheid (of de aanwezigheid van noodzaak) tot een oplossing moet komen. Uitdrukkelijk t.a.v. het toedienen van injecties door medische studenten, verpleegsters enz.: Ktr. Haarlem 7 Feb. 1953 N.J. 1953 no. 703. Zie ook mijn werkje „Onbevoegde uitoefening van beroepen in het Nederlands strafrecht”, Utrecht 1951, p. 98 t.a.v. medische studenten. De Hoge Raad liet deze kwestie in zijn arrest van 4 Nov. 1952 (N.J. 1953 no. 149) enigszins in het midden, doch tenderde in de andere richting. Mr J. REMMELINK

## MAIDENSPEECH

EEN PERIODIEK, van welke aard en strekking ook, dient afgezien van de inhoud aan twee normen te voldoen: het moet journalistiek „af” zijn en het moet op tijd verschijnen.

Aan deze tweeledige taak, mij door Juni-nummer een begin van uitvoering gegeven. Het ligt in de bedoeling het blad steeds in de eerste week van elke maand te doen verschijnen. De kopij dient uiterlijk de 19-de van elke voorafgaande maand in mijn bezit te zijn en dus uiterlijk de 18-de door medewerkers, inzenders en tipgevers te worden gepost. Terwille van de stipte verschijning houde ieder zich aan deze onontkoombare data.

In het Mei-nummer heeft dr Funke medegedeeld, dat het Bestuur mij „met veel vertrouwen” tot beherend redacteur heeft benoemd. Ik zal pogen dit vertrouwen niet te beschamen. Ieder lid kan mijn taak veraangemen door toezending van gegevens omtrent kwakzalverspractijken en derzelve bestrijding. Ik vraag niet om uitvoerige epistels met een stijl en woordkeus à la Van Deyssel. Een knipsel, een krabbel, een kattebelletje is mij voldoende, ja hoogst welkom.

Ik hoop, dat vele leden — gelijk zulks heet — ter zake diligent zullen zijn en mij hun vondsten niet zullen onthouden.

M. G. EMEIS Jr

1) In de practijk zal van dit toezicht wel niet veel terechtkomen, want dan loont het niet.

2) Wij citeren hier korthedshalve alleen het eerste lid: Uitoefening der geneeskunst, waaronder de wet het verlenen van genees-, heel- of verloskundige raad of bijstand verstaat, is alleen geoorloofd aan degene, aan wie de bevoegdheid daartoe volgens de wet is toegekend.

3) Voorbeeld: art. 4 Wet op de zeevaart-diploma's 1935 t.a.v. kapitein op een zeeschip.

4) Dit betekent niet, dat afwijkende niet aan de academie onderwezen geneesmethoden, die de behandelde persoon toch in een patiënt-genezers-verhouding plaatsen daarom uitoefening van geneeskunst niet zouden kunnen opleveren. Het argument van de magnetiseurs is echter steeds op deze gedachte gebaseerd geweest. Laatstelijk nog: Felix Ort in Lichaam en Geest, Herfstno. 1954.

5) Een voorbeeld vindt men in H.R. 8-2-1949 N.J. 1949 no. 280, waar als vervoeren ten behoeve van derden mocht worden beschouwd het vervoer vanwege de expediteur, ook al geschieden de feitelijke handelingen door de chauffeur. Hier heeft men te maken met ordening uit economische motieven.

Noot Redactie: Met toestemming van mr Remmelink is zijn artikel, dat hij de titel „Onbevoegde practijken van een tandarts-assistente en het „dekken” daarvan door de tandarts” gaf, gesplitst in bovenstaande algemene inleiding en het kernbetoog, dat in ons volgend nummer zal verschijnen.



## ONGELOOF IN EIGEN ZWENDEL

IN OCTOBER 1954 wees ik in dit blad op de moeilijkheden, welke de justitie zou ondervinden bij de vervolging en berechting van de verkopers van aardstralenkastjes, omdat het zo moeilijk is aan te tonen, dat deze lieden te kwader trouw zijn, m.a.w. *niet geloven in hun eigen zwendel*.

De Officier van Justitie te Leeuwarden stelde onlangs een vervolging tegen zo'n verkoper in. Een zekere S. K. werd van oplichting beschuldigd, terwijl de zich bedrogen beschouwende F. C. zich in het geding voegde als civiele partij en een schadevergoeding vorderde van f 300. De Leeuwarder rechtbank sprak S. K. echter op 13 April 1955 vrij en wees mitsdien de schadevergoedingsvordering af, het eerste met de volgende overwegingen:

„Overwegende, dat de Rechtbank naar aanleiding van haar onderzoek ter terechtzitting niet door wettige bewijsmiddelen tot de overtuiging is gekomen, dat de verdachte het hem bij dagvaarding telastegelegde heeft begaan;

Overwegende dat zij met name niet de overtuiging heeft bekomen, dat verdachte bij zijn in de telastelegging bedoeld optreden zich bewust was, laat staan enig oogmerk had, van wederrechtelijke bevoordeling;

Overwegende, dat de verdachte toch niet alleen ter terechtzitting heeft verklaard, dat hij, als kundig in wichelroedelopen, nog steeds niet overtuigd is, dat aardstralen niet de oorzaak zijn of kunnen zijn van euvelen als in de telastelegging vermeld, maar ook, dat hij destijds zelf geheel te goeder trouw aan de hierbedoelde aardstralenkastjes de werking toeschreef, waarvan hij volgens de telastelegging heeft gewaagd; dat de Rechtbank zulks nu bij een eenvoudige man als verdachte teminder onaannemelijk acht nu ter terechtzitting bleek, dat zelfs hoge bestuursinstanties zodanige aardstralenkastjes in series hebben aangeschaft, terwijl bovendien het aan verdachte door zijn leveranciers van die kastjes uitgegeven consigne, dat deze vooral niet mochten worden openge maakt teneinde hun werking niet teniet te doen, wel een bij uitstek doeltreffend middel vormde ter voorkoming van door die leveranciers blijkbaar ongewenst geacht onderzoek van die kastjes; dat aan het hier overwogene uiteraard niet afdoet, dat verdachte tevens verklaarde later op een gegeven ogenblik te zijn gaan twifelen aan de waarde dier kastjes en toen tot het inzicht te zijn gekomen, dat die waarde loos waren en dat hij daarna onmid-

dellijk met de verkoop daarvan is opgehouden;

Overwegende, dat op grond van verdachte spontaan ter terechtzitting gedane mededeling, dat hij wel veel grotere winsten dan de door hem bij het opsporingsonderzoek opgegeven 10 % heeft gemaakt, namelijk wel 20 % en verscheidene keren ook wel meer, ook bezwaarlijk als dwingende consequentie valt aan te nemen, dat verdachte dan toch op die grond zich wel bewust moet zijn geweest, dat hij zich of een ander wederrechtelijk bevoordeelde, immers verdachte daartegen heeft opgemerkt, dat zodanige winsten als hij maakte, toch ook wel in de radio- en automobielhandel worden genoten

zonder dat zulks als een teken van kwade trouw wordt aangemerkt, en dat hij zelf, daaraan denkende, de door hem gemaakte winsten eveneens als ongeoorloofd heeft beschouwd, en dit verweer zonder meer niet onaanvaardbaar kan worden geacht;

Overwegende, dat, waar het aan verdachte telaste gelegde oogmerk om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordelen een essentieel deel der — blijkbaar op een veroordeling van verdachte wegens het misdrijf van oplichting gerichte — telastelegging vormt, verdachte nu dit element niet bewezen wordt geacht, derhalve van de gehele telastelegging behoort te worden vrijgesproken.”

Mr J. REMMELINK

## Woord en Wederwoord

HET BESTUUR ontving van de heer C. N. Schmidt, directeur van een handelsbedrijf in etherische oliën, chemicaliën en pharmaceutische producten te Amsterdam, het volgende schrijven.

„In No. 11, December 1954 van Uw maandblad komt een artikel voor van R. E. W. „Over voorlichting”. In dit artikel neemt de schrijver aanstoot aan door drogisten uitgegeven blaadjes, waarin reclame wordt gemaakt voor kwakzalversmiddelen. De schrijver noemt daarbij ten onrechte ons preparaat Valdispert-dragees. Het mag als algemeen bekend worden beschouwd, dat valerian als rustgevend preparaat een uitstekend geneesmiddel is, echter met als nadeel de onaangename reuk en smaak. De Kali-Chemie A.G. is er in geslaagd dit uitstekende geneesmiddel in geconcentreerde vorm te brengen zonder reuk of smaak.

Wij hebben er bezwaar tegen, dat dit goede preparaat door de schrijver van het betreffende artikel tot de kwakzalversmiddelen wordt gerekend. Als R. E. W. de wijze, waarop de drogisten reclame maken, aan de kaak wil stellen, is dat zijn zaak, maar dan toch zeker niet ten koste van een goed geneesmiddel. Wij nodigen U uit in het volgende nummer van Uw maandblad mede te delen, dat Valdispert ten onrechte door R. E. W. onder de kwakzalversmiddelen wordt gerekend en verzoeken U ons schrijven in Uw maandblad op te nemen.”

Onze medische redacteur dr R. E. W. antwoordt de heer Schmidt als volgt: „Met belangstelling heb ik van bovenstaand verweer kennisgenomen. Het is

natuurlijk het goed recht van de heer C. N. Schmidt tegen mijn beschouwing in ons maandblad van Januari op te komen, maar ik kan daarvan niets terugnemen. In de eerste plaats is het nog zeer de vraag, of inderdaad bij valerian wel van een doeltreffende werking kan worden gesproken: ik herinner mij een dissertatie jaren geleden, waarin de promovendus tot een vrij negatief oordeel kwam. Maar dit is niet het belangrijkste. Onder de titel: „U heeft Uw kalmte in eigen hand” wordt in het door mij behandelde drogistenblaadje aangeraden maar op eigen gelegenheid de besproken dragees van Valdispert te gaan innemen en daartegen heb ik bezwaar en daardoor wordt dit overigens natuurlijk met de beste bedoelingen in de handel gebrachte medicament tot een kwakzalversmiddel. Het is mijns inziens niet gewenst, dat nerveuze mensen, die misschien een speciale behandeling nodig hebben, door de reclame met dit medicament tot eigen behandeling komen met alle daaraan verbonden gevaren. De toegezonden circulaire brengt mij niet tot andere gedachten, deze is blijkbaar alleen voor medici bedoeld en daartegen is uiteraard niet het minste bezwaar.

Naar mijn mening wordt een geneesmiddel, dat in lekenblaadjes wordt geadverteerd met een aanbeveling het op eigen houtje te gaan gebruiken, tot een kwakzalversmiddel, waarvan mogelijkerwijs schade kan worden verwacht. Deze middelen, ook de Valdispert-dragees, behoren niet in de drogistenwinkels.”

R. E. W.

Doel: bestrijding der Kwakzalverij op geneeskundig, pharmaceutisch en aanverwant gebied!



**TEGEN DE KWAKZALVERIJ**

REDACTIE-ADRES: M. G. Emeis Jr, Patroclosstraat 23, Amsterdam-Z.

Opgericht 1 Januari 1881

**Gemodder met modder**

HEBT U AL PELOIDIN IN HUIS? Neen? Welk een lichtzinnig verzuim! Peloidin dient, aldus de importeur, ter bestrijding van reumatiek, jicht en ischias. Zo ge niet aan een van deze (of aan alle) drie kwalen lijdt, in de toekomst is zulks niet uitgesloten en ook in dat geval zoudt ge toch werkelijk, aldus de importeur, Peloidin in huis moeten hebben.

Wat is Peloidin? Een in de loop der eeuwen door afstervende plantenlagen, waaronder vele geneeskrachtige kruiden, gevormde stof, waaraan — aldus de importeur — een bijzondere geneeskrachtige werking „kan worden toegeschreven.

De vindplaatsen van deze eeuwen geleden gestorven, doch nog immer wonderbaar geneeskrachtige plantjes worden door de importeur niet onthuld. Wij zijn dus geheel vrij in onze veronderstellingen. Men denke bijvoorbeeld niet te gering over die Zuid-Franse brandnetels, waarover 2173 jaren geleden de olifanten van Hannibal's leger hun heilzame urine hebben uitgestort. Men vergete ook niet de boterbloempjes, die in de zomer van 1634 nog in de voor- en achtertuintjes van het stadje Reimerswaal bloeiden, doch kort nadien onder de Zeeuwse zeespiegel verdwenen. En men verachte evenmin het kamgras en de witbollen rondom Pompeji, welke uitbundige bloei op 24 Augustus 79 werd gesmoord door de as en het puimsteen uit de brakende Vesuviuskrater.

De feestelijke aankondiging van de importeur spreekt dan ietwat abrupt over de Peloidin-modderkuur. Dat geeft te denken. De brandnetels van de Riviera, de boterbloempjes uit Reimerswaal en de witbollen van Pompeji (eventueel soortgelijke veldgewassen, mits zij maar eeuwen geleden zijn ontslapen) worden ons dus niet „zo maar" gepresenteerd, doch zijn zorgzaam verwerkt tot *magnifieke modder, tot delieieuse derrie, tot prachtige prut.*

„Een Peloidin-modderkuur is niet langer alleen bereikbaar voor hen, die een verblijf in het buitenland kunnen bekostigen: iedere reumatiek-, jicht- en ischiaspatiënt kan voortaan deze kuur thuis volgen!" zegt de importeur. En hij biedt de lijders zijn Peloidin in tweeërlei vorm: de Peloidin Pasta

„voor directe behandeling der pijnlijke delen" en de Peloidin Zweefstof „voor complete of gedeeltelijke modderbaden".

Wij meenden immer, dat rheuma, jicht en ischias kwalen waren, welke behandeling een zinnig mens toevertrouwt aan huisarts en specialist. In onze schuchtere onnozelheid kunnen wij ons dan ook slechts een vage voorstelling maken van de Peloidin-methode. Die voorstelling is als volgt. Men rukke het gespijkerd kled in de woonkamer los, besmere de naakte vloer met Peloidin Pasta en plaatse daarin zijn „pijnlijke delen" voor „directe behandeling". Vervolgens bezwangere men de woonkamerruimte met Peloidin Zweefstof; hoe meer modder-partikels er zweven, des te succesrijker de kuur.

Men gebruike nooit Peloidin Pasta zonder Peloidin Zweefstof en nimmer Peloidin Zweefstof zonder Peloidin Pasta. Immers, zegt de importeur, „deze preparaten versterken elkaars heilzame werking op ideale wijze". Alles of niets, dat is stoere importeurstaal, welke wij gaarne horen.

Het zij ons geoorloofd aan al dit heilzaam nog één heilzame raad toe te voegen. Men bepale de datum van de radicale Peloidin-kuur op de dag vóór de grote schoonmaak. Zo niet, dan verhuize men de volgende dag naar een ander, nog niet door modderkuren geteisterd pand. Dit kan in ijtempo geschieden, aangezien men immers zijn rheuma, jicht en ischias gedrieën in de modder van zijn voormalige woonvertrek achterlaat.

De Peloidin-importeur heeft tot een zijner bazuinengelen het „Ziekenfondsnieuws" uitverkoren, orgaan van de Centrale Bond van Onderling Beheerde Ziekenfondsen. Het secretariaat van onze Vereniging tegen de Kwakzalverij zond aan de redactie van het „Ziekenfondsnieuws" een brief van de volgende inhoud: „Mijne Heren, In Uw maandblad..... lazen wij een advertentie van de N.V. Interpharm te Rotterdam, waarin reclame wordt gemaakt voor „Peloidin". Wij maken er U op attent, dat naar onze mening een dergelijke reclame in Uw blad niet thuis hoort, temeer daar Uw blad uitsluitend in handen komt van leken. Hoogachtend —."

**OFFICIEEL****NIEUWE LEDEN**

ALS lid van onze Vereniging traden toe de heren:

J. A. Buiten, apotheker te Zwolle;  
J. N. van 't Spijker, apotheker te Den Haag;  
S. A. van Tijn, arts te Amsterdam.

Op deze brief ontving onze secretaresse een antwoord, dat te schoon van vorm en inhoud is dan dat het ongepubliceerd zou blijven: „Mevrouw, De beantwoording van Uw brief..... ondervond vertraging wegens vacantie. Aanvankelijk gaf Uw toonaard ons geen aanleiding hierop te reageren, weshalve wij wensen te volstaan met de opmerking, dat U onmogelijk kunt weten in welke handen ons blad komt. Hoogachtend —."

De redactie van het „Ziekenfondsnieuws" zij gerust. Ons bestuur heeft geen huisbraak doen plegen noch spionage te baat genomen om achter de identiteit van de abonné's van het „Ziekenfondsnieuws" te komen. Er is een veel simpeler wijze om te komen tot de conclusie, dat het leeuwendeel dier abonné's volslagen leek op medisch en pharmaceutisch gebied is. Dat simpele middel doet de redactie van het „Ziekenfondsnieuws" zelve ons aan de hand: „oplage 328.400 exemplaren", aldus de kop van het blad. Laten wij royaal, zéér royaal zijn en aannemen, dat daarvan 28.400 exemplaren aan artsen en apothekers worden gezonden. Dan blijven er nog altijd 300.000 leken-abonné's over, dachten wij zo. Drie honderd duizend leken, die met hun eventuele rheuma-, ischias- en jichtklachten bij hun huisarts en specialist aan een betrouwbaarder adres zijn dan bij een importeur van modderpasta en modderzweefstof.

De „reactie op de toonaard van onze secretaresse" heeft twee normen verwaarloosd: eerbied jegens onze moedertaal en steekhoudendheid van haar argumentatie. Mocht de redactie van het „Ziekenfondsnieuws" ook op bovenstaande „toonaard reageren", dan dient zij beide maatstaven te respecteren.

M. G. EMEIS Jr



## DE TANDARTS-ASSISTENTE

(Slot)

NA de algemene inleiding, gepubliceerd in het Juni-nummer, behandel ik thans meer in het bijzonder het karakter van de arbeid van de tandarts-assistente. Wij hebben hier te doen met uitoefening van geneeskunst en wel met dat deel, waarvoor de wetgever sedert enige jaren na 1865 separate bevoegdheden heeft gegeven. De tandarts was bij de invoering van de W.U.G. in 1865 oorspronkelijk als gespecialiseerd arts bedoeld, gelijk thans nog wel elders in Europa het geval is. Deze separate bevoegdheden worden momenteel in volle omvang uitgeoefend door de tandarts „nieuwe stijl”, artikel 7 lid 3 Wet van 24 Juni 1876, houdende regeling van de voorwaarden tot verkrijging der afzonderlijke bevoegdheid tot uitoefening der tandheelkunst en van de uitoefening dier kunst, zoals dit artikel bij de wet van 4 Aug. 1947 (S. H 289) is gewijzigd.

Een iets kleinere bevoegdheid hebben de tandartsen „oude stijl” (zie art. 7 leden 1 en 2 der genoemde wet van 1876), terwijl de bevoegdheid van de kleinste omvang in het bezit is van de z.g. tandheelkundigen (zie art. 4 Wet van 13 Mei 1939 S. 801). Wat de tandarts „nieuwe stijl” allemaal mag doen, weten wij niet nauwkeurig. Ook hier zal de opleiding, die hij aan de academie ontvangt, als leidraad moeten dienen. Voor de tandarts „oude stijl” en de tandheelkundigen heeft de wetgever vrij nauwkeurig opgesomd wat zij mogen doen. Onder de handelingen van de tandheelkundigen (de mensen met de kleinste bevoegdheid dus) wordt apartelijk genoemd het „maken van tandvullingen en het verrichten van andere plaatselijke behandelingen der tanden, strekkende tot hun behoud”.

Hoewel deze handeling uiteraard ook al wel op grond van de maatschappelijke praktijk en het academie-onderwijs als een typische beroepsact des tandarts zou moeten worden beschouwd, levert deze uitdrukkelijke opsomming nog een extra bewijs, dat de wetgever deze bewerking zag als één, welke het beroep van tandarts (c.q. tandheelkundige) constitueert. De handeling mag dus alleen een tandarts verrichten en men kan niet zeggen, wanneer een assistente deze handeling onder toezicht en leiding van de tandarts verricht, dat de tandarts het dan doet en dat de assistente niet veel meer is dan een stok of een blok (manus ministra). Dit werk is te

subtiel dan dat het door een controlerende tandarts geheel „in de hand” kan worden gehouden. Men behoeft mijns inziens geen deskundige te zijn om dit te kunnen staande houden.

Dat de tandarts-assistente, afgezien van het vorenstaande, ook overigens „beroepsmatig” optreedt, staat wel vast. Zij treedt op in de praktijkkamer van de tandarts en het publiek zal voor haar handelingen betalen. Wie het geld uiteindelijk competeert, doet er niet toe (H.R. 3 Jan. 1934 N. J. 1934, p. 541 W. 12748). Onze conclusie is dus, dat de tandarts-assistente, wanneer zij aldus optreedt, zich aan onbevoegde uitoefening van het beroep van tandarts schuldig maakt.

Willen wij de tandarts strafrechtelijk vervolgen, dan zullen wij het eveneens van artikel 436 Sr. moeten hebben. Een aparte bepaling, die dekkingspraktijken van artsen strafbaar stelt, gelijk Frankrijk die heeft (Wet van 30 Nov. 1892), kennen wij niet. Wij dienen dus na te gaan, in hoeverre de tandarts op een der in het Wetboek van Strafrecht (art. 47) omschreven wijzen het door de onbevoegde gepleegde delict van artikel 436 Sr. kan hebben bevorderd.

Indien het initiatief van de tandarts is uitgegaan, zou men hem wegens *uitlokking* kunnen vervolgen. Hij geeft de assistente opzettelijk gelegenheid en middelen om aldus te practiseren. Wellicht kan men zelfs stellen, dat hij misbruik maakt van zijn gezagsverhouding door een daartoe strekkende opdracht. Zou men in een bijzonder geval, bijvoorbeeld gelet op haar ondergeschikte positie, haar jeugdige leeftijd en de misleidende mededelingen des tandarts, haar schuld strafrechtelijk te gering achten, dan zou zich de figuur van het doen plegen voordoen. Soms zal men evenwel moeilijk kunnen volhouden, dat het initiatief bij de tandarts lag, terwijl tegelijkertijd de „doen plegen”-constructie niet zal opgaan. De vraag is dan of — mits bij een voldoende scherp geconcipeerde telastelegging — de verhouding tandarts-assistente niet als *medeplegen* kan worden aangemerkt.

Ik zou deze vraag met de volgende redenering bevestigend willen beantwoorden. Algemeen wordt aangenomen, dat het voor medeplegen voldoende is, dat de elementen van het delict door de medeplegers gezamenlijk worden opgeleverd (vgl. HR 21 Juni 1926 N.J. 1926, p. 955). Voor een ambtsdelict is het bijvoorbeeld voldoende, dat één de hoedanigheid van ambtenaar bezit. De (ne-

## ONS JUBILEUM

**HET LAATSTE NIEUWS** omtrent de viering van het 75-jarig bestaan onzer Vereniging is driedelig.

Zij zal plaats vinden op Zaterdag 21 Januari 1956 te Amsterdam.

De feestrede zal worden gehouden door prof. dr L. B. W. Jongkees.

Het Januari-nummer van ons maandblad zal 'n speciaal karakter dragen.

Men houde Zaterdagmiddag 21 Januari vrij!

gatieve) hoedanigheid, „het niet toegelaten zijn tot de uitoefening van een beroep enz.”, kan mijns inziens ook worden opgeleverd door één persoon, indien de ander (dus de bevoegde) deze niet heeft, als men daarbij in aanmerking mag nemen, dat deze laatste slechts de bevoegdheid tot persoonlijk practiseren heeft, hetgeen, gelijk wij zagen, hier het geval is. Ik zou het dus mogelijk achten aan de tandarts te verwijzen, dat hij aan de handelingen van zijn assistente in die mate heeft medegewerkt, dat hij haar medepleger is geworden. Hij staat gelijk met de man, die toestemming heeft om (uitsluitend zelf) bomen te kappen en nu een onbevoegde gaat helpen. Er zou trouwens iets onlogisch in zitten, dat wel het mindere (het door de bevoegde uitlokken) en niet het meerdere (het daadwerkelijk medebewerkstelligen) strafbaar zou zijn. De toevallige omstandigheid, dat zulks i.c. juist anders ligt, omdat bij meer contact het gevaar voor de patiënt juist geringer wordt, lijkt mij voor het principe irrelevant.

Op de door ons voorgestane oplossing heeft m.i. geen invloed de bij Noyon-Langemeyer (6e dr. p. 324) en Van Hattum (p. 398) voorkomende stelling, dat medeplegen niet mogelijk is bij strafbare feiten, welke feitelijke elementen zozeer met de persoonlijke hoedanigheden van de dader samenhangen, dat zij zich niet van deze losgemaakt laten denken. Beroepsuitoefening als vorenbedoeld — hoezeer in het algemeen een persoonlijke bezigheid — laat zich namelijk denken als een zich tezamen en in vereniging gedragen. Het door deze schrijvers genoemde

Doel: bestrijding der kwakzalverij op geneeskundig, pharmaceutisch en aanverwant gebied



## Puttense kruiden-„dokter” veroordeeld

VOOR het kantongerecht te Harderwijk stond terecht de Puttense kruiden-„dokter” W. C. S. uit Putten, die volgens de telastelegging diagnosen had gesteld en diëten en medicijnen had voorgeschreven. De enige getuige, een man die zich twee jaar geleden met maagklachten tot de heer S. wendde, zeide zich niets meer te kunnen herinneren.

De ambtenaar O.M. merkte onder meer op, dat het door het optreden van onbevoegden als de heer S. mogelijk is, dat mensen de dokter voorbijlopen, waardoor ernstige ziekten, bijvoorbeeld kanker, niet tijdig worden onderkend. Hij eiste tegen verdachte, wie reeds eerder een symbolische straf was opgelegd, f 2000 boete, alsmede confiscatie van de in beslag genomen kruiden.

Vergeefs verzocht de verdediger nogmaals oplegging van een symbolische straf; de kantonrechter mr J. Suyling veroordeelde de heer S. tot f 500 boete en verbeurdverklaring der kruiden.

## De 7 geboden

DE REDACTIE verzoekt alle inzenders van kopij met klem het volgende in acht te nemen:

1. machine- of **duidelijk** handschrift;
2. dubbele **regelafstand**;
3. brede **marge**;
4. achterzijde van papier blanco laten;
5. uiterlijk op de 18de van de maand verzenden.

Persknipsels winnen aan waarde, indien men 6. de naam van het blad en 7. de datum van verschijning vermeldt!

„dienstnemen als schipper” (art. 275 Sr.), „medeondertekening verlenen” (art. 355 aanhef en onder 1e Sr.) en „lopen op verboden grond” (art. 461 Sr.) zijn inderdaad gedragingen, welke men zich moeilijk gecoöperieerd verricht kan indenken<sup>1)</sup>.

Nog een enkele losse opmerking over mogelijk tuchtrechtelijk optreden tegen de betrokken tandarts<sup>2)</sup>. Voor de tandartsen gelden, gelijk bekend, de normen van art. 2 der Wet van 2 Juli 1928 S 222 betrekking hebbende op het medisch tuchtrecht, waarvan hier van belang is het voorschrift, dat de tandarts zich moet onthouden van handelingen, welke het vertrouwen in de stand der tandartsen ondermijnen. Op deze wijze heeft men bijvoorbeeld vele malen te innige samenwerking met tandtechnici

## PHILIPS RODE INFRAPHIL

IN elke winkel van apotheker, drogist of handelaar in elektrische apparaten ziet men tegenwoordig de infraphil en men hoort telkens en telkens van kennissen of vrienden, dat zij zulk een apparaat gekocht of gehuurd hebben en er veel baat bij hebben ondervonden.

De infraphil geeft plaatselijk warmte en deze kan pijn verdrijven, het verloop van een ontstekingsproces beïnvloeden enz. Toch is er een groot verschil tussen haar en de gewone warmtebronnen (hete kruik, warme doeken), omdat de infraphil werkt door het uitzenden van stralen van een bepaalde golflengte, waarvan een specifieke werking te verwachten is. In een keurige brochure, aan alle artsen op hun verzoek toegezonden, „Locale warmtetherapie met Philips infraphil”, wordt op heldere wijze de werking van het apparaat uiteengezet, terwijl daarnaast een overzicht wordt gegeven van de verschillende wijzen van toepassing. Ook de contra-indicaties worden besproken en met name wordt gewaarschuwd tegen het gebruik van de infraphil bij buikpijn. „Het spreekt vanzelf, dat appendicitis acuta en cholecystitis acuta (ontsteking van de galblaas) niet geschikt zijn voor behandeling met infrarode stralen.”

Tot zover gaan wij geheel accoord. De infraphil is in de medische sector gehouden en het is duidelijk, dat telkens een medische indicatie zal worden gesteld. Volgens de aangehaalde brochure ligt deze bij: wonden, ontstekingen, locale circulatiestoornissen, ongevallen, sport, tandheelkunde, diergeneeskunde.

Maar nu ligt voor mij een vouwblaadje, verspreid door 'n electro-technisch installatiebureau, waarin het publiek tot gebruik van de infraphil wordt

aangezet. Het vouwblad is afkomstig van de N.V. Philips Verkoopmaatschappij voor Nederland, Eindhoven, en is getiteld: „Uw Eigen Verpleegster in Huis”. In de eerste plaats wordt hierin gesproken over de goede werking van infraphil bij gewrichtsrheumatiek, maar er staat uitdrukkelijk bij: „raadpleeg voor het gebruik van de infraphil bij gewrichtsrheumatiek uw huisarts.”

Daarna komt, en nu zonder die waarschuwing: „Gebruik Philips rode infraphil ook tegen: steenpuisten en dergelijke ontstekingen, napijn door het trekken van tanden of kiezen, wonden, brandwonden, kneuzingen, verstuikingen, winterhanden en -voeten, gesprongen huid, spierpijn, spierkramp en insectenbeten.”

Hiertegen heb ik toch bezwaren. Het gevaar dat een karbonkel (negenoo) door het publiek als steenpuist wordt beschouwd en behandeld, met alle gevaren daaraan verbonden, dat een ernstige kaakontsteking niet wordt herkend en dat wonden op dilettantische wijze worden behandeld, is werkelijk niet denkbeeldig en ik betreur het zeer, dat Philips is overgegaan tot verspreiding van deze folder. Op één wijze zou aan alle bezwaren kunnen worden tegemoet gekomen, als vet gedrukt boven het drukwerk had gestaan: „Raadpleeg, vóór elk gebruik, uw huisarts.” Het gevaar van zelf dokteren en van andere vormen van kwakzalverij zou daardoor aanzienlijk worden beperkt.

R. E. W.

NOOT DER REDACTIE: Bovenstaand artikel van onze medische redacteur is vóór plaatsing ter inzage verstrekt aan de heer G. C. Soeters, arts, chef van Philips' Medische Publicatiedienst. De hieruit voortgevloeide, zeer belangwekkende briefwisseling publiceren wij in ons Augustusnummer.

tegegengaan (vgl. o.m. Hof 's-Hage 5 Oct. 1948 N.J. 1949 no. 257; Ned. Tuchtcollege A'dam 21 Dec. 1948 N.J. 1949 no. 589; 17 Feb. 1950 N.J. 1950 no. 508). Het lijkt wel zeker, dat de hier bedoelde coöperatie met een tandarts-assistente eveneens ontoelaatbaar zou worden geacht. Behalve dit publiekrechtelijk tuchtrechtelijk optreden is er nog het in de zuivere particuliere sfeer blijvende tuchtrecht der standsorganisatie, de Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde. Hiertoe is echter nodig, dat de betrokkene lid is dezer organisatie en de meeste malafide tandartsen zullen dat niet zijn.

Mr J. REMMELINK

<sup>1)</sup> Men dient hierbij echter te bedenken, dat de Hoge Raad *essentiële* medewerking, hoewel taalkundig buiten de woorden

van het delict vallend, toch als een uitvoeringshandeling opvat (HR 29 Oct. 1934 NJ 1934 p. 1673 W 12851; 8 Mrt. 1943 NJ 1943 no. 374.) M.a.w. indien men zich een dergelijk mededoen voorstelt, is medeplegen toch wel mogelijk. Als voorbeeld kan misschien gelden: het opzettelijk gedrieën naast elkaar fietsen. De beide binnenste bewerken hier, dat de buitenste art. 20 lid 1 WVR overtreedt. Ik zou een telastelegging mogelijk achten, die inhield, dat nu door dit opzettelijk meebewerken de buitenste art. 20 WVR als pleger overtrad, de beide anderen als „medeplegers” moesten worden beschouwd. Op deze wijze zou aansluiting gevonden worden bij de Wegenverkeersregeling onder vigeur waarvan de Hoge Raad (9 Maart 1948 N.J. 1948 no. 370) zulks destijds ook strafbaar achtte (hier niet via de deelnemingsconstructie, doch op grond van de tekst van art. 24).

<sup>2)</sup> Op de tandarts-assistente, die geen „geneeskundige” is, is het medisch tuchtrecht uiteraard niet van toepassing. Tuchtrecht is groepsrecht.



# WETENSCHAP GELOOFT NIET IN AARDSTRALEN

Mejoffer Voets

contra

Fräulein Lorelei

DE twintigste Nederlandse Landbouwweek te Wageningen werd op 27 Juni geopend door prof. dr A. C. Schuffelen. Aan het desbetreffende verslag in het Algemeen Handelsblad ontleen wij het volgende.

Drie deskundigen hebben vervolgens gesproken over het zgn. aardstralenprobleem. Dr ir C. K. van Daalen vertelde, dat bij proeven in Friese stallen met in totaal 841 veestanden wichelroedeloepers niet in staat bleken te zijn, te voorspellen welke standen (of zelfs maar welke stallen) aan aardstralen zouden blootstaan. De resultaten van hun aanwijzingen zijn die, welke men ook bij loting zou verkrijgen. Bij proeven en waarnemingen met zgn. afschermapparaten bleek er van enige invloed op besmettingsgraad, gezondheidstoestand en opbrengst van vee en gewassen geen sprake te zijn.

Ook ir J. H. Makkink is, na een reeks proeven, tot de conclusie gekomen, dat wichelroedeloepers niet in staat waren de zgn. aardstralen aan te wijzen. Drs L. H. v. d. Tweel vertelde nog iets over de proeven in de bekende grafkelder te Wiewerd, die wel eens als

bron van alle aardstralen in Nederland was geschetst. Op het laboratorium voor medische physica te Amsterdam heeft men echter precies dezelfde mummificatie-verschijnselen weten te bereiken. De mummificatie die te Wiewerd optreedt is uitsluitend een gevolg van luchtstromen, die uitdroging veroorzaken van stoffen, die elders meestal tot ontbinding overgaan. Deze spr. wees nog op het grote gevaar van de zgn. afschermapparaten, die soms tot noodlottig gevolg hebben, dat een tijdige diagnose van een ernstig ziektegeval onmogelijk wordt.

Tijdens de discussie deelde prof. C. Romijn nog mede, dat op zijn laboratorium thans, in opdracht van de Octrooi-raad, een onderzoek wordt ingesteld naar de werking van het zgn. afschermapparaat van de heer Mieremet. Laatstgenoemde heeft twee vertrekken aangewezen, waarvan het éne niet, het andere wel onder invloed zou staan van de zgn. aardstralen. In deze vertrekken worden thans piepkuintjes groot gebracht. Tot dusver groeien de kuintjes in de zgn. aardstraalkamer iets beter, aldus prof. Romijn.....

HEB IK NOG EEN KANS? vroeg mej. Voets, die reeds drie jaar volkomen kaal was, ongeveer een jaar geleden aan haar leverancier. Haar adres wordt niet gepubliceerd, doch wel aan belanghebbenden verstrekt. Het antwoord luidde: „Ja, zeer zeker. Probeert u het maar met Nederlands nieuwste wetenschappelijke haargroei middel Al-cochin-Special.” Mej. Voets volgde die raad op.

Tot zo ver een treffende advertentie in de dagbladpers. Mej. Voets staat er dubbel geportretteerd bij: kaal vóór de kuur, behandeld na de kuur. Over enkele dagen kunt ge haar weer als vanouds onder de permanentkap aantreffen. En deze zomer maakt zij een boottocht op de Rijn: mejoffer Voets gaat de langharige Fräulein Lorelei uitlachen.

Gij kale, kent ook gij de lokking der lokken? Begeef u (met gedekt hoofd) insgelijks naar uw parfumeriehandelaar. Betaal f 13,10 plus een kwartje statiegeld. En masseer uw schedel. Ge krijgt, zo niet uw haar, in elk geval uw kwartje statiegeld terug.

Een welgemeende waarschuwing: spiegel u aan onze lieve tante Agatha. Ook zij was kaal. Ook zij goot zich de inhoud van een flesje over het hoofd. Er liep per abuis een straaltje langs haar kin. Nu heeft zij (nog steeds) een pruikje, maar ook een (echte) baard.

„Waarom hebt u ook op uw kin gemorst?” zei tante Agatha's parfumeriehandelaar verwijtend. „Dan is vast en zeker het krachtigste deel van de vloeistof op uw kin en niet op uw hoofd terechtgekomen.” Want die parfumeriehandelaar wist heus wel wat. Veel meer dan dokters en huidartsen. Die hebben wel acht of tien jaar gestudeerd, maar ze zijn per slot van rekening op precies de zelfde lagere school geweest als de parfumeriehandelaar. O zo!

## MAGNETISEUR IN HOGER BEROEP

DE HEER A. A. H. te Amsterdam, meermalen veroordeeld wegens onbevoegde uitoefening der geneeskunst, stond voor het zelfde feit terecht voor de Amsterdamse rechtbank, bij welke hij in beroep was gegaan van een vonnis van de kantonrechter, die hem f 500 boete had opgelegd. Verdachte had een vrouw met zwaar asthmatische benauwdheid en trombose in de benen gemagnetiseerd en haar bepaalde kruiden voorgeschreven.

De Officier van Justitie eiste, mede gezien het feit dat de heer H. zijn bedrijf niet heeft gestaakt, behalve f 500 boete een voorwaardelijke gevangenisstraf van twee weken.

De rechtbank deed op 28 Juni uitspraak: f 500 boete.

## OOK IN AUGUSTUS

ALS (geringe) vergoeding voor het niet-verschijnen van ons blad in de eerste maanden van dit jaar zal in tegenstelling tot de usance ook in Augustus een nummer uitkomen.

Kopij inzenden vóór 19 Juli!

## PHARM. REDACTEUR

OP VERZOEK van het Bestuur heeft de heer J. A. Buitter, apotheker te Zwolle, zich bereid verklaard als pharmaceutisch redacteur van ons maandblad op te treden. De Redactie heet de heer Buitter van harte welkom in haar midden.

Bestuur van de Vereniging tegen Kwakzalverij: Dr H. H. Funke, *Arts* te Amsterdam, *Voorzitter*; E. Mijnaerends, *Tandarts* te Amsterdam, *Vice-voorzitter*; Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Fred. Hendriklaan 40, Naarden, *Secretaresse*; L. Brest te Amsterdam, *Penningmeester*; mej. E. H. Hengeveld, *Arts* te Zwolle; Mr J. E. Goudsmit, *Kantonrechter* te Haarlem; Dr J. C. de Jong, *Hoofdapotheeker* Binnengasthuis te A'dam; Dr H. H. Scholten, *Dierenarts*, Veterinair Insp. v. d. Volksgezondheid te Haarlem; H. Dijkstra, *Comm. van Politie* te Amsterdam; A. Verschuur, *Arts* te Amsterdam; Mr J. D. van den Berg, *Rechter* te Arnhem; Mr G. C. M. van Nijnatten te Voorburg, *Referendaris* bij het Ministerie van Justitie.

Lidmaatschap van de Vereniging inclusief Maandblad f 5,-, voor studenten, verpleegsters en apothekers-assistenten f 2,50. Adres voor het opgeven van leden en abonné's: Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, A'dam-Z. Postgiro van de Ver. 32237 te Amsterdam - Gem. Giro K 1672

KONINKLIJKE DRUKKERIJEN  
LANKHOUT-IMMIG N.V.  
Den Haag — Uitgeefster

Abonnement per jaar franco per post bij vooruitbetaling f 5,-, voor studenten, verpleegsters en apothekers-assistenten ..... f 2,50  
Administratie Maandblad:  
Mevrouw A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden.



# TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: M. G. Emeis Jr, Patroclusstraat 23, Amsterdam-Z.

Oppericht 1 Januari 1881

## „BAKEN ANTI-RHEUMA IS NONSENS”

SLECHT VOORGAAN doet slecht volgen. Na een Haags heeft ook een Amsterdams advertentieblad een sensationeel getint artikel gewijd aan het anti-ketelsteen-apparaatje, dat zo plotseling tot „baken anti-rheumatiek” is gebombardeerd. Dat in het zelfde nummer een kostbare advertentie van de importeur voorkomt, zal aan het enthousiasme wel niet vreemd zijn.

Gelukkig heeft een Amsterdams dagblad, in casu „Het Vrije Volk”, een nader onderzoek ingesteld, welks resultaat het „wonderapparaat” met één kort en bondig woord qualificeert: nonsens!

*Geen enkele invloed*

HET DAGBLAD koos de verstandigste weg en wendde zich tot de Ned. Vereniging tot Rheumatiekbestrijding, die het apparaat reeds door een neutrale deskundige instantie had laten onderzoeken. De uitslag van dit onderzoek was, „dat, zo er al enige genezende werking van het voorwerp zou uitgaan, deze zou moeten geschieden via radioactieve stralen, aangezien het buisje geheel is dichtgesmolten en de gassen niet de minste invloed kunnen uitoefenen op het menselijk organisme. Maar juist die „stralingen”, van welke aard ook, schitteren door volkomen afwezigheid. Noch aan het buisje, noch aan het (plastic) omhulsel is ook maar iets gevonden, dat op electronische „ontladingen” zou kunnen wijzen. Slotsom: het ding is waardeloos.”

*„Noemt u maar op”*

HET LIJKT ONS VAN BELANG, aldus Het Vrije Volk, de lezers van deze conclusie in kennis te stellen, opdat zij weten wat zij met hun dure geld doen, wanneer ze toch besluiten zich zo'n wondermiddel aan te schaffen. Met een kastanje in de zak, volgens het volksgeloof ook bijzonder effectief tegen kwalen, is men althans voordeliger uit.

De stoute verwachtingen van de firmanten zelf gaan in de richting van altijd-prijs: men is er mee geholpen tegen tandsteen, aderverkalking, longontsteking en „noemt u maar op”, zoals een hunner het veelbelovend uitdrukte.

Het is maar verdrietig, dat de arme lijdens aan deze verschrikkelijke plaag

zich vaak door een zo kostbare waan laten bevangen. Geen van de patiënten, die wij ondervroegen, heeft het nodig geoordeeld zijn patent-geneesapparaat aan zijn arts te tonen en er diens oordeel over te vragen.

*Ongeregelde goederen*

HET FRANSE WEEKBLAD „Ici Paris”, dat eind vorig jaar een enthousiaste reportage over deze „ontdekking” tegen rheumatiek publiceerde, besloot die op de volgende tot nadenken stemmende wijze: „De grootste sceptici (onder de artsen) geven tenminste toe, dat, zo men er al geen baat bij heeft, men er toch ook geen schade door lijdt”. En dat is stellig het enige goede, dat over het apparaat te zeggen is: dat het absoluut niet schadelijk is voor de gezondheid.

Alleen maar voor de portemonnaie. En, aangezien de afwezigheid van uitstralingen nu eenmaal vaststaat, zou men zich nog kunnen afvragen: heeft het eigenlijk wel ooit tegen ketelsteen geholpen? Of is het misschien tot geneesmiddel gepromoveerd, omdat het op zijn oorspronkelijke werkteerrein faalde? Dat weten we niet, maar wél, dat een verstandig mens met rheumatiek zich wendt tot een bevoegd medicus en niet tot de handel in ongeregelde goederen.

*Barnum geeft troost*

TOT ZO VER Het Vrije Volk, welks artikel onze volledige instemming heeft. Er is eens een waar woord gesproken door een Amerikaan, die door zijn meesterschap in bluf en schijnvertoon de bijnaam „Koning van de Humbug” verwierf. Hij heette Phineas Taylor Barnum, na een stormachtig leven wereldberoemd geworden als deelgenoot in het curiositeitencircus Barnum & Bailey. Deze grootspreker van professie zei: „Je kunt enige mensen altijd voor de gek houden, je kunt alle mensen enige tijd voor de gek houden, maar je kunt niet alle mensen altijd voor de gek houden.”

Moge die uitspraak van de grootmeester der begoocheling Barnum ten aanzien van dit jongste kwakzalversmiddel ten spoedigste worden bewaarheid.

M. G. EMEIS Jr

OFFICIEEL

NIEUWE LEDEN

ALS lid van onze Vereniging traden toe:

Maatschappij voor Diergeneeskunde te Utrecht;

Dr G. van Dam, arts te Amsterdam;

W. de Haan, dierenarts te Amsterdam;

J. P. Lokker, tandarts te Barneveld.

## „WEES WIJZER!”

EEN HAAGSE DAME, begriepelijkerwijze gefascineerd door de schijnbare wonderwerking van het allernieuwste antirheuma-panacée, was zo verstandig een medicus om raad te vragen. De Amsterdamse arts H. L. Heijermans antwoordde haar in zijn medische rubriek in „Het Vrije Volk” als volgt.

„Vroeger droeg men uit bijgeloof een kastanje in de broekzak tegen rheuma. Nu schijnt die kastanje, magisch ver-



sierd in de vorm van een glazen bolletje gevuld met wat doet het er toe, rheuma te genezen. Met dit verschil, dat die nieuwe kastanje zowat vijfentwintig gulden kost en evenmin iets helpt.

Denkt men nu werkelijk, dat het probleem van de rheuma zo simpel is? Denkt men werkelijk, dat een rheumacongres onlangs in ons land voor de grap werd gehouden? Dat de secretaris-generaal van de volksgezondheid prof. Muntendam daar sprak over dit vraagstuk, als dit met een anti-ketelsteenballetje zou zijn opgelost? Wees wijzer en laat u niet vangen, mevrouw!”

N.B. In dank ontvingen wij de toestemming van „Het Vrije Volk” bijgaande tekening van Hugh Jans over te nemen.



# KWAKZALVERIJ IN DE VEEHOUDERIJ

DAT DE KWAKZALVERS niet alleen onder de burgerbevolking telkens weer willige slachtoffers weten te ontdekken, doch deze ook in veehouderskringen weten te vinden, moge het volgende geval illustreren.

Enkele jaren geleden kwam mij een geval ter ore, waarbij aan een veehouder, wiens runderen naar het oordeel van een rondreizend kwakzalver aan een infectieuze uieraandoening zouden lijden, door laatstgenoemde daarvoor een „uitstekend” geneesmiddel was verkocht. Bij mijn bezoek aan de bedoelde veehouder bleek het volgende.

De kwakzalver was op de boerderij verschenen en met de veehouder door de stal gewandeld. Hierbij had hij ontdekt, dat verreweg het grootste gedeelte der runderen lijdende was aan een streptococcenmastitis (een door bacteriën veroorzaakte uierontsteking). Om dit de boer te bewijzen kneep hij de runderen in de lendenen, waarbij de dieren in de lendenen doorbogen. (Iedere ingewijde weet, dat elk rund, waarbij men deze handgreep toepast, deze doorzakking in de lendenen vertoont).

## *Het fijne kneepje*

GELUKKIG was de wonderdokter in het bezit van een uitstekend geneesmiddel tegen deze streptococcenmastitis en kon de eigenaar zijn dieren snel weer in orde brengen, wanneer hij drie maal daags aan elk dier tien druppels van dit middel, gedruppeld op een stukje brood, verstrekke. Uit de auto werd een liter fles met heldere inhoud gehaald en aan de veehouder tegen betaling overhandigd, waarna de „dokter” beloofde na een dag of tien nog eens langs te zullen komen om te zien, of alle dieren reeds waren genezen.

De boer gaf trouw zijn dieren het wondermiddel in en toen na tien dagen de wonderdokter terugkwam, kon deze tot zijn grote voldoening vaststellen, dat vrijwel alle runderen waren genezen. Hij liep weer langs de koeien, kneep weer in de lendenen (echter nu zo licht, dat het dier daarop niet reageerde) en constateerde ten aanschouwen van de boer, dat met uitzondering van een enkel dier, dat nog een lichte reactie vertoonde (waarbij de vingerdruk op de lendenen sterker werd uitgeoefend), de veestapel van de uierontsteking was genezen. Het zou wellicht goed zijn voor deze enkele runderen nog een paar kleine flesjes van het middel te kopen, doch hierop ging de veehouder niet in, daar hij nog een restantje in de fles, die hij de vorige keer had gekocht, bezat.

*f 103 per fles*

DE VEEHOUDER werd aangeraden van elke door de wonderman genezen

koe een melkmonster op te zenden naar de zuivelfabriek, waar men de melk op de afwezigheid van streptococci zou kunnen controleren. Dat dit opzenden van melkmonsters aan de zuivelfabriek een overbodig iets was, ontging de veehouder. Hij zou immers, zo er streptococci in de melk van zijn runderen aanwezig waren geweest, hiervan automatisch bericht van zijn zuivelfabriek hebben ontvangen, daar men dit bij het regelmatig melkonderzoek aan de fabriek zou hebben ontdekt.

Bij mijn bezoek aan het bedrijf van de veehouder werd mij het restant geneesmiddel, daar het niet meer nodig was, voor nader onderzoek afgestaan. De fles bevatte nog ongeveer 30 cc. Op het ogenblik, dat mij dit werd overhandigd vermoedde ik nog niet, dat mij voor ruim drie gulden was geschonken. In het gesprek met de veehouder bleek

*Prijzige oplichter nam het vee bij de lendenen en de veehouder bij de neus.*

weldra, dat de gehele fles f 103 had gekost.

Bij het ingestelde laboratoriumonderzoek kwam vast te staan, dat de inhoud van de fles had bestaan uit een 20 % aethylspiritus-oplossing, waarin enkele sporen van een organische stof voorkwamen, doch zo miniem, dat men die niet nader had kunnen identificeren.

Het was wel zeer bedroevend te ervaren, toen ik de veehouder de uitslag van het onderzoek bracht en hem kon aantonen hoe hij in deze bij de neus was genomen, dat deze toch niet genegen was zijn medewerking te verlenen om de wonderdokter gerechtelijk te vervolgen. Bij een volgende gelegenheid had ik gelukkig meer succes en volgde een veroordeling tot f 300 boete. H. H. S.

## HET „BAKEN ANTI-RHEUMA”:

### DUUR EN WAARDELOOS

DE RHEUMALIJDERS heeft tot dusverre wel nooit in de belangstelling gestaan, die hij zo ruimschoots verdient, gezien zijn grote bezwaren en de enorme economische schade door zijn ziekte teweeggebracht, maar des te meer heeft de kwakzalver notitie van hem genomen.

Kenden wij vroeger de houten armbanden, die men maar behoefde te dragen om van zijn pijnen te worden verlost, later kwamen de Simonis-amuletten en nu zien wij in een in Den Haag ruim verspreid advertentieblaadje een beschrijving van een Frans middel: de „bouée antirhumale”, oorspronkelijk bedoeld als middel tegen het afzetten van ketelsteen, nu aanbevolen voor de genezing van reumapatiënten. Uit de beschrijving neem ik over, dat het apparaat bestaat uit een glazen ampul, die kwikzilver en enkele zeldzame gassen (neon, argon, helium e.d.) bevat. Het is geen kleinigheid, al die vreemde gassen in een buisje. Doordat de zieke het instrumentje draagt, zouden botsingen tussen het kwikzilver en de gassen ontstaan, waarvan een electronische uitstraling het gevolg zou zijn. Deze uitstraling heeft de eigenschap de in het bloed aanwezige kalkzouten en zuren in een opgeloste vorm te houden en belet dus deze neer te slaan en zich vast te zetten. Het lijkt allemaal heel mooi, vooral als wij in het advertentieblaadje lezen, dat de veronderstelde electronische stralen in een absoluut donkere kamer zelfs voor het blote oog zichtbaar zouden zijn!!

Geen wonder, dat het instrument niet zo heel goedkoop kan zijn: men moet er f 24.50 voor neertellen, maar uit een

schrijven van de Mulimex Agencies te Den Haag blijkt, dat men niet ongenegen is van die prijs wat af te doen; ik kreeg tenminste de mededeling, dat ik voor f 19.60 in het bezit van het wondermiddel zou kunnen komen.

Ik ben er toch niet toe overgegaan. In de eerste plaats behoor ik tot de betrekkelijk weinige mensen, die niet over reuma klagen, maar bovendien is mijn vertrouwen voorlopig niet zo heel groot. Voor het blote oog zichtbare electronische stralen zijn mij een beetje al te mooi en de bewering, dat deze in staat zouden zijn allerlei zouten en zuren in mijn lichaam opgelost te houden, komt mij weinig aannemelijk voor. Toch geloof ik, dat de verkoper niet over te weinig belangstelling zal behoeven te klagen. Ik vrees, dat maar al te veel echte of vermeende reumalijders zullen denken: baat het niet, het zal ook wel niet schaden, en zullen overgaan tot aanschaffing van het apparaatje. Schaden zal het zeker wel de portemonnaie van de bestellers, die vroeg of laat tot de ontdekking zullen komen, dat ook dit universele middel hen niet van hun klachten zal verlossen. Erger is, dat zij er door worden aangezet niet naar hun huisarts te gaan, die misschien via een consultatiebureau voor reumatiekbestrijding hen kan laten profiteren van de nieuwste geneesmethoden, die, vooral in het beginstadium van de aandoening, vaak op voortreffelijke resultaten kunnen bogen. Het lijkt mij daarom nuttig het Nederlandse publiek te waarschuwen tegen deze dure kwakzalverij, die naar ik meen met groot wantrouwen moet worden bezien.

R. E. W.



# PHILIPS' INFRAPHIL-PROPAGANDA IN DISCUSSIE

OP DE CRITIEK (in ons vorig nummer gepubliceerd), welke onze medische redacteur dr R. E. Wierenga op Philips' reclamefolders i.z. de Infraphil leverde, is gereageerd door de heer G. C. Soeters, arts, Philips Gezondheidscentrum, afd. Medische Publicatiedienst.

De heer Soeters deelde ons mee, dat Philips omstreeks November 1953 zijn standpunt i.z. de Infraphil-propaganda wijzigde. „Tot dat moment”, aldus de heer Soeters, werd in alle advertenties en folders de zin opgenomen „Raadpleeg voor het gebruik uw dokter”. Toen een medicus werd aangesteld, die tot taak kreeg advies te geven bij het maken van propaganda-materiaal, hebben wij ons afgevraagd of deze toevoeging zin had. Naar onze mening was dat niet het geval. Weliswaar is men door het plaatsen van een dergelijke waarschuwing formeel gedekt en sluit men critiek als door Dr Wierenga geleverd uit, maar in feite geeft men een advies, waarvan men weet, dat het niet opgevolgd kan worden. De situatie is nu eenmaal zo, dat de mensen niet voor alle kleinigheden naar de dokter gaan. Men kan van mening zijn, dat dat onjuist is of men kan van oordeel zijn, dat noch de instelling van de medici, noch de organisatie van de geneeskunde op dit ogenblik in staat zouden zijn de enorme toeloop van patiënten te verwerken indien men zich aan dit advies zou houden. Indien men de eerste opvatting, die tot uitdrukking komt in het artikel van Dr Wierenga, huldigt moet op grond daarvan ieder adverteerder van geneesmiddelen e.d. verhinderd worden. Het

## „Aspirine”

*IN een apotheek werd dezer dagen om stoppoeders gevraagd. Ze werden afgeleverd en daarop verlangde de patiënt een buisje aspirine. Ook dit werd hem overhandigd.*

*De patiënt, die vertelde griep te hebben gehad, bekeek het buisje en zei: „Dit zijn de goeie niet. Hebt u ook dit merk? Ik heb het hele buisje verbruikt.” En hij toonde een leeg buisje, waarop de naam Istizin prijkte.*

*De behoefte aan stoppoeders was daarmee ten volle verklaard!*

*VOETNOOT voor niet-pharmaceuten:  
Istizin is een laxermiddel.*

heeft geen zin bij het publiek propaganda te maken voor een bepaalde behandelingsmethode indien men er van uitgaat, dat uitsluitend de arts de behandeling kan voorschrijven. Wij willen in het midden laten of dit standpunt juist is. Wel is het zo, dat de werkelijkheid zeer ver van deze situatie afstaat. Er wordt nu eenmaal geadverteerd voor geneesmiddelen en behandelingsmethodes door talloze firma's. De N.V. Phi-

Philips' Medische Publicatiedienst:  
„Uw opvatting is de meest juiste, maar wij herzien onze reclamefolders niet.”

lips kan onder die omstandigheden niet achterblijven. Waar het nu om gaat is of dit aanprijzen op medisch verantwoordelijke wijze geschiedt.

Wij zijn van mening, dat bij het beoordelen hiervan uitgangspunt moet zijn een advies waarvan men redelijkerwijs kan verwachten dat het wordt opgevolgd.

Daartoe hebben wij alle indicaties, die naar onze mening niet voor zelf-dokteren in aanmerking komen uit de folders voor leken weggelaten, op één uitzondering na, het chronisch rheuma. Het is ons bekend, dat de Infraphil hierbij zeer veel wordt toegepast en het kwam ons daarom juist voor hier een waarschuwing te geven deze behandeling niet zonder doktersadvies toe te passen. Daarnaast is er dus een aantal afwijkingen, dat wel in de folders voor leken wordt genoemd. Wij hebben bij het doorvoeren van deze waarschuwing een keuze moeten doen, die uiteraard aanvechtbaar is, want iedere keuze op dit gebied is aanvechtbaar. Naar onze mening is die keuze juist. Dr Wierenga is het daarmee blijkbaar niet eens. Naar onze mening is hij wel erg kritisch geweest in zijn beoordeling. De kans dat het publiek een carbuncel aanziet voor een steenpuist bestaat natuurlijk, maar het is zeer onwaarschijnlijk, dat iemand die aandoening, hoe hij die dan ook noemt, zelf zal behandelen. Het eerste symptoom van een kaakontsteking na een kiesextractie is de pijn. Infraphil in dat stadium toegepast heeft in zeer vele gevallen een tot rust komen van het ontstekingsproces ten gevolge. Hier is het zelf dokteren zelfs een voordeel, omdat iemand er eerder toe komt zich zelf te

bestralen dan terug te gaan naar de tandarts omdat hij napijn heeft. Ook bij de ernstige kaakontsteking na een extractie, die over het algemeen met een zeer sterke zwelling gepaard gaat, lijkt het ons onwaarschijnlijk, dat iemand zich zelf zal gaan behandelen.

Het is niettemin het goed recht van Dr Wierenga hierover met ons van mening te verschillen. Wij betreuren het alleen, dat hij dat op deze wijze doet. Niet in de eerste plaats uit zakelijke overwegingen, maar voornamelijk omdat dit een verschil van inzicht is, over de methodiek van de voorlichting van het publiek en over de grenzen die men daaraan vanuit de verantwoordelijkheid als medicus moet stellen. Wij zijn ons van deze verantwoordelijkheid ten zeerste bewust en U kunt van ons aannemen, dat onze voorlichtingspolitiek met deze grenzen ernstig rekening houdt. Indien U de moeite neemt onze activiteiten in deze te vergelijken met die van firma's die zich op ditzelfde terrein bewegen zult U moeten toegeven, dat ons materiaal inderdaad aan veel hogere eisen voldoet.

Wij zijn door het betoog van Dr Wierenga niet overtuigd, dat wij de grens hebben overschreden. Niettemin zijn wij altijd bereid hierover met hem van gedachten te wisselen.”

## Wie weet het?

DE HEER B. NOUT, arts te Nieuwveen, zendt ons een wikkeltje, waarin Duitse apotheken hun bestellingen aan de patiënten afleveren. Het toont een afbeelding van een apotheekinterieur en de bijbehorende tekst luidt: „Koopt geneesmiddelen in de apotheek! Alleen de apotheek is wettelijk verplicht geneesmiddelen af te leveren, waarvan de kwaliteit, zuiverheid en werkzame bestanddelen voldoen aan de eisen van de in de Wet vastgelegde Pharmacopee. Voor de zieke is slechts het beste goed genoeg!”

Zou het voeren van deze indirecte propaganda tegen de kwakzalverij, wellicht in een positievere vorm, ook in Nederland aanbeveling verdienen? Of wordt zij reeds in deze of soortgelijke vorm gevoerd? Wie op deze vraag het antwoord weet, gelieve het door te geven aan de redactie.

Doel: bestrijding der kwakzalverij op geneeskundig, pharmaceutisch  
en aanverwant gebied



# ONS BUREAU

Directeur : D. H. van den Bosch  
Adres : „Welgelegen”, Lunteren  
Telefoon : K 8388 - 301

DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ bezit een bureau, dat tot doel heeft haar streven te propageren. Dit geschiedt met name door het houden van causerieën op vergaderingen, in het bijzonder van artsen, apothekers, tandartsen en dierenartsen, alsmede op bijeenkomsten van agrarische verenigingen. Immers, de kwakzalverij waarvan de mens zowel als die waarvan het dier slachtoffer kan worden, verdient bestrijding.

Verzoeken tot het houden van een causerie, waaraan voor de uitnodigende instantie geen kosten zijn verbonden, richt men tot de Directeur.

## INFRAPHIL-DISCUSSIE (Slot)

Dupliek Dr Wierenga

DR WIERENGA dupliceerde aldus: „Het betoog van de heer Soeters geeft mij aanleiding tot de volgende opmerkingen. Ik wil graag aannemen, dat Philips zich bewust is van de verantwoordelijkheid in verband met de methodiek van haar voorlichting van het publiek. Ik wil ook aannemen, en kan mij daarvan als het ware dagelijks overtuigen, dat haar activiteiten in vergelijking met die van andere firma's aan hogere eisen voldoen, maar dat neemt niet weg dat bezwaren, die ik tegen haar publicatiedienst heb, moeten worden genoemd. De brief van collega Soeters heeft mij niet overtuigd — ik heb in de jaren van mijn praktijk meer-malen negenogen gezien, die voor onschuldige steenpuisten werden versleten — trouwens is het niet dringend nodig, dat iemand, die herhaalde malen steenpuisten krijgt, zich naar zijn huisarts begeeft om uit te maken, of er niets anders achter schuilt? De Infraphil zou dit bezoek maar al te gemakkelijk doen uitstellen. Dit voorbeeld zou met andere kunnen worden uitgebreid: wat bijvoorbeeld te denken van behandeling door leken van wonden en brandwonden met een infraphilapparaat? Is medische tussenkomst hier niet verre te verkiezen?

Tenslotte zou ik niet weten waarom de huisarts, die voor zo vele wisselwasjes vaak wordt geraadpleegd, niet gaarne bereid zou zijn patiënten de raad te geven een infraphilapparaat te gaan gebruiken. Reclame voor dit zo nuttige

hulpmiddel is dan ook bij HEN op haar plaats!

Compromis

NA EEN ONDERHOUD met het bestuur van onze Vereniging schreef de heer Soeters ons: „Wij hebben het door mij met het Bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij besprokene nog eens grondig bekeken en zijn tot de conclusie gekomen dat in de situatie van dit ogenblik ons standpunt beter past in de werkelijkheid dan dat van Uw Bestuur. Wij zijn het met U eens, dat Uw opvatting de meest juiste is, maar alleen dan adequaat is in een ideale situatie ten aanzien van de geneeskundige voorzieningen en de reactie van het publiek daarop. Nu deze ideale situatie niet bestaat, lijkt ons een compromis noodzakelijk. Dit compromis moet zodanig zijn, dat het medisch verantwoord en tegelijkertijd praktisch realiseerbaar is. Wij menen dat wij beide aspecten in onze propaganda voldoende waarde toekennen.”

Betreuenswaardig

„MET GENOEGEN”, aldus dr Wierenga in zijn slotwoord, „heb ik van bovenstaande brief kennis genomen. In theorie wordt mijn standpunt door de N.V. Philips aanvaard, maar omdat nu eenmaal de ideale situatie ten aanzien van de geneeskundige voorzieningen en de reactie van het publiek daarop niet bestaan, meent zij dat een compromis nodig is, medisch verantwoord en praktisch realiseerbaar. Men hoopt dat deze beide aspecten in de propaganda voldoende tot hun recht komen.

## Het toppunt van schandelijkheid

ZONDER ENIGE AARZELING gebruik ik deze betiteling voor de gemene kwakzalverij, die uitkomt in een op zeer slecht papier gedrukte aanbeveling voor het regelen van abnormaal achterblijvende maandstonden. De verspreider van dit lelijks doet er goed aan zijn naam en adres niet op het papier te vermelden (dit was ongetwijfeld op een aparte strook aangegeven), anders zou een en ander hem spoedig in aanraking met de Justitie hebben gebracht. Schandelijk en nog eens schandelijk is het te profiteren van de nood van in grote zorg verkerende vrouwen, die ten einde raad zich menen te moeten onderwerpen aan de waarschijnlijk nog gevaarlijke middelen in de circulaire aangeprezen. Het zijn volgens de prospectus Parijse patentgeneesmiddelen, die tegen idioot hoge prijzen aan de vrouw worden gebracht. En het lelijke is nog, dat men beginnen kan met een „goedkoop” middel (f 5 à 7.50), maar als dat niet mocht werken, wordt aanbevolen tot een duurder middel over te gaan. En dan kan men zijn geld kwijt raken aan dranken van f 35 à 50!!, terwijl bovendien ook enkele uitwendige methoden en injectievloeistoffen te koop worden aangeboden. Het is in één woord schandelijk en ik zou graag de afzender van dit gemeen bedrijf willen kennen om hem gelegenheid te geven zich voor de Justitie te verantwoorden. Dit is kwakzalverij op zijn allergerst.

R. E. W.

Als ik denk aan de grote advertenties, die tot voor kort in verschillende bladen verschenen, waarbij hamers, tangen en zagen wezen op de schrikkelijke pijnen waartegen Infraphillampen dienstig konden zijn, meen ik dit laatste te mogen betwijfelen. Ik betreur het, dat een groot concern als Philips, waarvoor wij eerbied en bewondering hebben, zulk een reclame kan voeren.”

Het bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij heeft het van belang geacht de discussie over deze principiële kwestie in extenso te publiceren. Het acht het teleurstellend, dat de leiding van Philips' Medische Publicatiedienst te dezer zake het commerciële doet prevaleren boven hetgeen onze inziens medisch verantwoord is.

Bestuur van de Vereniging tegen Kwakzalverij: Dr H. H. Funke, Arts te Amsterdam, Voorzitter; E. Mijnaerends, Tandarts te Amsterdam, Vice-voorzitter; Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Fred. Hendriklaan 40, Naarden, Secretaresse; L. Brest te Amsterdam, Penningmeester; mej. E. H. Hengeveld, Arts te Zwolle; Mr J. E. Goudsmit, Kantonrechter te Haarlem; Dr J. C. de Jong, Hoofdapotheker Binnengasthuis te A'dam; Dr H. H. Scholten, Dierenarts, Veterinair Insp. v. d. Volksgezondheid te Haarlem; H. Dijkstra, Comm. van Politie te Amsterdam; A. Verschuur, Arts te Amsterdam; Mr J. D. van den Berg, Rechter te Arnhem; Mr G. C. M. van Nijnatten te Voorburg, Referendaris bij het Ministerie van Justitie.

Lidmaatschap van de Vereniging inclusief Maandblad f 5.—, voor studenten, verpleegsters en apothekers-assistenten f 2.50. Adres voor het opgeven van leden en abonné's: Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, A'dam-Z. Postgiro van de Ver. 32237 te Amsterdam - Gem. Giro K 1672

KONINKLIJKE DRUKKERIJEN  
LANKHOUT-IMMIG N.V.  
Den Haag — Uitgeefster

Abonnement per jaar franco per post bij vooruitbetaling f 5.—, voor studenten, verpleegsters en apothekers-assistenten ..... f 2,50  
Administratie Maandblad:  
Mevrouw A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden.



# TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: M. G. Emeis Jr, Patroclusstraat 23, Amsterdam-Z.

Oppericht 1 Januari 1881

## ROEKELOZE HOCUSPOCUS

DE HEER X, zich paranormaal begaafd noemende, hield er een zeer bijzondere methode op na om kwalen vast te stellen en de daarvoor geëigende medicijnen te bepalen. Ik kan mij voorstellen, dat een normaal mens louter een „gok” in zijn werkwijze zag, doch wellicht zat er van paranormaal standpunt bekeken niets abnormaals in.

Laat ik vertellen, hoe deze ex-groot-handelaar in papier en speelkaarten als genezer, annex groothandelaar in kruiden en tincturen van de bekende Kneipp, te werk ging. Ge kunt dan aan de hand van de qualificatie, die u er aan geeft, zelf nagaan of u een paranormale inslag hebt.

Op een lessenaar in de behandelkamer stond een metalen standaard, waaraan met een kettinkje een cilindervormig, naar onderen spits toelopend stukje metaal — een stift — was opgehangen. Onder de stift lag een glazen plaat. Nadat de patiënt, meestal ongevraagd, had verteld wat hem scheelde, werd hij uitgenodigd een hem persoonlijk toebehorend voorwerp af te geven. Dit kon een zakmes, sleutelring, haarspeld of iets dergelijks zijn, doch ook werd wel eens een plukje hoofdhaar verlangd. X legde het voorwerp onder de stift op de glazen plaat en plaatste daaromheen een gebogen houten blok, waarin genummerde glazen buisjes, gevuld met diverse soorten kruiden, op een rij stonden. Daarna stootte hij met de hand tegen het kettinkje, waardoor de stift in beweging kwam en in de richting van een der buisjes in het blok ging slingeren. Vervolgens nam X in zijn linker hand een flesje met kruiden van dezelfde soort als zich in het door de stift aangewezen buisje bevond en liet de patiënt een hand onder de stift leggen. Werd deze hand door afstraling van de stift verwarmd en verdween de warmte niet als de patiënt zich bewoog, dan had X de overtuiging, dat hij de juiste medicijnen had gevonden. Als proef op de som nam hij dan het flesje met kruiden in de rechterhand en bracht het in aanraking met de stift. Waren inderdaad de „juiste” kruiden aangewezen, dan vermeerderde de warmte in de hand van de patiënt, waar deze zich ook in de kamer bevond. Deze straling was zelfs zo intensief, dat een pijnlijke plek, door oplegging van de verwarmde hand, na enkele seconden verdween. Het was volgens X dan ook zo, dat de patiënten met pijn binnenkwamen en zonder pijn

de kamer verlieten, met uitzondering echter van hen, die geen warmtegewaardiging in de hand voelden en — uiteraard teleurgesteld — moesten worden heengezonden, omdat er voor hun geval blijkbaar geen kruid was gewassen. Vaak zal dit echter niet zijn voorgekomen, als ik tenminste het verhaal mag geloven van de man, die aan verhoogde bloeddruk leed en ondanks het feit, dat hij zijn hand beslist niet warm voelde worden, na betaling van f 12,50 met een pakje kruiden en een flesje tinctuur naar huis werd gezonden. De kruiden bevatten een groot aantal bestanddelen, waaronder rosmarijnblad, korenbloem en herderstasjeskruid. Zij waren sterk uitgedroogd en verpulverd en bevatten vrij veel levende insecten. De tinctuur bleek een mengsel van water en muntolie te zijn.

Ik heb hiermede een beeld gegeven van de wijze, waarop X experimenteerde, doch ter bevordering van een nog beter inzicht in de gaven, waarmede deze genezer was behept, meen ik u nog één geval te moeten voorleggen, waaruit blijkt, dat van de aangewezen kruiden, ook zonder dat zij werden ingenomen, een heilzame werking werd verwacht.

Een vrouw, die last van galstenen had, en zeer opzag tegen een door haar huisarts voorgestelde operatie, wendde zich tot X, die haar voor een consult en een zakje kruiden f 6,50 liet betalen. Drie weken lang nam zij dagelijks de kruiden in, doch toen zij zich steeds meer ziek ging voelen, zocht zij X weer

De kruiden: zo wonderbaarlijk heilzaam, dat zij zelfs genezing brengen, als men ze niet inneemt!  
De kruidendokter: zo wonderbaarlijk „paranormaal begaafd”, dat (volgens de pers) prof. Tenhaeff hem zijn „zegenrijke” arbeid onder officieel medisch toezicht wil doen uitoefenen!

op. Deze adviseerde haar de kruiden niet meer te gebruiken, hield zijn hand boven de hare en vroeg haar of zij warmte voelde. Op haar ontkennende antwoord nam hij een stuk papier, tekende twee cirkels naast elkaar en schreef in elk daarvan een getal. Vervolgens stelde hij haar het papier ter hand met de opdracht het op haar hemd te spelden en onafgebroken te dragen. Volgens zijn bewering diende het om de pijn weg te werken.

Gedurende 14 dagen heeft de vrouw aan de opdracht voldaan, doch toen zij ook hierbij geen baat vond, wendde zij zich weer tot haar huisarts om haar opname in een ziekenhuis te regelen. Volgens X was het papiertje een „afstemmer” en gaven de er op vermelde getallen de nummers aan van de kruiden, die de vrouw nodig had, doch waarover hij op dat moment niet kon beschikken.

Mag ik er dan tenslotte nog de aandacht op vestigen, dat X — althans volgens krantenberichten — naar de mening van prof. W. C. H. Tenhaeff, bijzonder hoogleraar in de parapsychologie te Utrecht, tot de zogenaamde paragnosten behoort, die onmiskenbaar de aandacht verdienen en eigenlijk de gelegenheid moeten hebben onder toezicht van medici te werken? D.





# De zogenaamde paranormalen

DE LAATSTE TIJD beginnen degenen, die beweren te beschikken over „boven”(?)-zintuigelijke eigenschappen, zich meer en meer in het openbaar te roeren en wel onder leiding van — en daartoe aangezet door — hunne, zichzelf hiervoor uitverkoren achtende, promotoren.

Deze acties hebben langzamerhand dusdanige vormen aangenomen, dat de tijd gekomen geacht mag worden tegenover de — oncontroleerbare — beweringen van deze groep van lieden eindelijk eens nuchter feiten te stellen.

Om tot een goed inzicht te komen in wat hier aan de hand is dient allereerst in begrijpelijke taal te worden uiteengezet waarom het in feite gaat, terwijl het bovendien zijn nut kan hebben tevens nader te ontleden, welke methoden ter „voorlichting” van het — op dit terrein volkomen ondeskundige — publiek door de heren worden toegepast om een en ander te verdoezelen.

## Grote woorden

DE ZAAK zit zo. Er zijn mensen van allerlei slag — kruideniersbedienden, landarbeiders, mandenmakers, paardenslagers, chauffeurs —, die verkondigen buiten de normale zintuigen om kennis te kunnen nemen van voor andere sterfelingen verborgen blijvende zaken. Om vooral te accentueren, dat deze eigenschap — waarvan metterdaad nog nimmer is bewezen, dat zij in werkelijkheid bestaat — zo verschrikkelijk belangrijk is, noemen zij en hun promotoren haar bovenzintuigelijk. Waarom deze eigenschap, zo die al bestaat, *boven* de zintuigelijke zou moeten worden gesteld, is nog nimmer door een van hen duidelijk gemaakt.

Voor het geval er waarnemingen bestaan, die niet door de werking van de menselijke zintuigen zouden kunnen worden verklaard, ware het reeds voldoende te spreken over buiten-zintuigelijke waarnemingen. Deze terminologie zou echter minder stroken met het aureool, waarmee de paranormalen zich zo gaarne omgeven en waardoor hun promotoren de — nimmer bewezen — supereigenschappen extra glans trachten te geven.

De methode toch, waarmee „voorlichting” aan het lekenpubliek wordt gebracht, is — bij gebrek aan doorslaggevend bewijsmateriaal — louter gebaseerd op grote woorden, onbegrijpelijke terminologie, benevens op volkomen critiekloos weergeven van niet door deskundig onderzoek gestaafe beweringen.

## Geen flauw idee

MEN PUT ZICH UIT in fraai klinkende, in wezen nietszeggende termen als: psychometrisch, paragnostisch, proscopisch enz., in lekenvergaderingen en in lezingen voor volksuniversi-

teiten. Men spreekt van bonafide magnetiseurs, genezers, paranormale gaven bij de verdediging in strafprocessen tegen onbevoegde uitoefenaren van de geneeskunst. Dit alles is er op gericht het goedgelovige publiek door een hoogdravende woordenkeus ontzag in te boezemen voor het — voorgewende — succes van de onbevoegde „dokters”.

Men werkt met bluf, blijft niet met beide benen stevig op de grond staan en tracht door gefantaseerde „conclusies” en met een groot aplomb een aureool om de onbevoegden te schilderen, dat bij nadere beschouwing slechts een fata morgana blijkt te zijn.

Publiek zowel als rechters, in bepaalde richting voorgelicht door een bijzonder hoogleraar in de parapsychologie en een Meester in de rechten, hebben van de ernstige gevaren, die de kwakzalverij door dit soort van wetsovertreders met zich brengt, geen flauw idee. Naar ik hoop hebben beide prominenten dit evenmin, want waren zij zich ervan bewust, dan zou hun activiteit in dezen in een wel zeer bijzonder daglicht komen te staan.

## Niet competent

ALLEREERST iets naders omtrent beiden. Professor dr W. H. C. Tenhaeff is buitengewoon hoogleraar in de parapsychologie aan de Universiteit te Utrecht. Een buitengewoon hoogleraar is niet iemand, die méér is dan een gewoon hoogleraar. Het buitengewone zit soms hierin, dat zijn leerstoel niet wordt bekostigd door de overheid, maar van particuliere zijde. In het geval van prof. dr Tenhaeff worden de gelden hiervoor opgebracht door de „Vereniging voor Psychical Research”, door een club dus van vrienden van het paranormale.

Voordat prof. dr Tenhaeff hoogleraar werd, is hij gepromoveerd, vandaar zijn recht op de titel: doctor. Hij is echter niet gepromoveerd aan de medische faculteit, noch heeft hij zijn studie aan deze faculteit volbracht, doch aan de literaire faculteit. Prof dr Tenhaeff moge dus doctor zijn, hij is beslist geen *dokter*, geen medicus.

Daar het bij de „behandeling” door paranormalen gaat om — onbevoegd — uitoefenen van de geneeskunst, moet, wat dit betreft, elke zweem van deskundigheid aan prof. dr Tenhaeff worden ontzegd. Desondanks treedt deze hoogleraar naar buiten op als ware hij een van de meest competente figuren in dezen.

## Evenmin competent

Mr A. VAN DOORNINCK is meester in de Rechten, hij heeft zijn studie voltooid aan de juridische faculteit. Ook mr Van Doorninck is derhalve beslist géén geneesheer. Aan hem moet derhalve evenzeer elke zweem van des-

kundigheid worden ontzegd, als het gaat om de beoordeling van het resultaat van „behandelingen” door z.g. paranormalen.

Desondanks matigt hij zich als verdediger in strafprocessen wegens onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst een oordeel aan over de medische kant van dergelijke zaken door met verve te wijzen op de gunstige resultaten, die beklaagden mochten behalen.

Dat een rechter aan het oordeel in dezen van de in dit opzicht ondeskundige pleiter grote waarde heeft gehecht, moge niet logisch zijn, het is een — blijkens uitspraken in enige zaken — hoezeer ook te betreuren feit.

## Twee „clubs”

BEIDE HEREN zijn het erover eens, dat zich onder degenen, die zich aankondigen als met paranormale begaafdheid gezegend, een zeer groot aantal bedriegers — naar ik meen wel 80 % — bevindt. Beiden ook hebben zich een aantal discipelen aangemeten, van wie zij met de hand op het hart durven te beweren, dat dezen volkomen bonafide zijn.

Beiden betwisten elkaar echter recht-schapenheid. Prof. dr Tenhaeff verleent zijn hooggeleerde steun aan de „Nederlandse Organisatie van Genezers”, terwijl mr A. van Doorninck de „Nederlandse Werkgroep voor praktische toepassing van Paranormale begaafdheid” (N.W.P.) de alleenzaligmakende club van zieners acht.

Nadere beschouwing van wezen en werken van beide groepen en van derzelve leden alsmede van gedragingen van enkele (nog) niet tot een van beide groepen toegelaten kwakzalvers kunnen verhelderend inzicht geven in de intrinsieke waarde van ’t paranormale gedoe en van het zeer grote gevaar, dat het mensdom van de kant der „genezers” bedreigt.

A. P. N. DE GROOT

## Dr A. MELCHIOR

DR A. MELCHIOR, vrouwenarts te Haarlem, tevens bekend als schrijver en tekenaar, heeft op verzoek van Bestuur en Redactie zijn medewerking aan ons blad toegezegd. Zijn tekenpennevrucht in dit nummer schetst de hocuspocus-„dokter” X in diens spreekkamer. „Voor de gelijkenis sta ik niet in!” aldus de arts-artist.

De Redactie, zeer erkentelijk voor dr Melchior’s toezegging, hoopt deze — binnen de grenzen van het gepaste — ten volle uit te buiten!

## LEDENLIJST

IN VERBAND met de vacatie der Secretaresse wordt de vermelding der nieuwe leden verschoven naar het volgende nummer van ons Maandblad.



# Het z.g. Baken Anti-Rheuma

DE VERKOOPORGANISATIE van het z.g. Baken Anti-Rheuma, de Mulimex Agencies in Den Haag, zet de propaganda voor haar product onverdroten voort. Niet in de grote dagbladen, welke op advertentieteksten van medische aard het fiatstempel van de Keuringsraad Openlijke Aanprijzing Geneesmiddelen en Geneeswijzen verlangt, maar in de gratis verspreide advertentiebladen, die blijkbaar minder scrupuleus zijn.

In ons Augustusnummer signaleerden wij reeds een Amsterdams en een Haags advertentieblad, thans zendt de Noordhollandse Bond „Het Wit-Gele Kruis” ons een knipsel uit „De Westfries”, een advertentieblad dat gratis wordt verspreid in Heerhugowaard, Veenhuizen, Berkmeer, Oterleek, Rustenburg, Ursem en Noorddijk. Ook daar, evenals in het Amsterdamse en Haagse advertentieblad, wordt de zelfde methode toegepast: een kostbare advertentie wordt propagandistisch ondersteund door een animerend artikel in het redactionele hoekje. De tekst van de artikelen is in de drie bladen bijna woordelijk de zelfde, gevolg van het feit dat ze niet zijn geschreven door de diverse redacties, maar door de Mulimex Agencies. Hoezeer men vreemdeling is op het terrein, waarop men zich met zijn „wonderapparaat” heeft begeven, blijkt reeds uit het gebruik van het woord „pharmaceutici”. De koppelverkoop van een advertentie plus „animeertekst” is dubbel betreuens- en afkeurenswaardig, als het om apparaten met beweerde genezende werking gaat.

## De eerste vraag

DE INHOUD van de „animeertekst” doet enige vragen rijzen. Ten einde hierop een antwoord te krijgen hebben wij de Mulimex Agencies in Den Haag bezocht, waar directeur Mulder ons te woord stond.

Onze eerste vraag gold de bewering in de „animeertekst”, dat (maanden geleden) een dossier over het z.g. Baken aan het Franse ministerie van Volksgezondheid is toegezonden. Een dergelijke mededeling maakt indruk op de eenvoudige burger, maar verliest haar effect als men weet, dat dit dossier niet door een medicus, maar door een technicus is samengesteld. Dat zal mede hebben bevorderd, dat het Franse ministerie van Volksgezondheid, naar de heer Mulder ons meedeelde, op generlei wijze op de toezending van het dossier heeft gereageerd.

## De tweede vraag

DE „ANIMEERTEKST” kondigt aan: „Er volgt spoedig een uiteenzetting in een medisch tijdschrift.” Onze tweede

vraag was derhalve, welk medisch tijdschrift dit wel was. De heer Mulder legde ons ten antwoord het Juli-Augustusnummer van „De Natuurgeneeswijze” voor, dat op pag. 158-159 een artikel „Het Franse Anti-Rheuma-Baken” bevat.

De tekst van dit artikel is voor negentig procent identiek aan..... de „animeertekst” in de gesignaleerde advertentieblaadjes. In de staart treft men deze opmerkelijke bespiegeling aan: „Rheumatische aandoeningen vertonen een oppervlakkige overeenkomst met de aanzetting van zuren, welke het kalksteen veroorzaken in hydraulische kanalen. Het is mogelijk — hoewel het enigszins fantastisch lijkt — dat de electronische uitstraling van het baken ook een gunstige uitwerking kan hebben op afzettingen in de gewrichten van het menselijk organisme.”

Wie deze beide zinnen op de keper beschouwt, doorziet terstond, dat zij niet de minste of geringste positieve bewering inhouden. Maar door de Mulimex Agencies wordt deze povere passage tot „een uiteenzetting in een medisch tijdschrift opgeblazen en ijlings als zodanig in de „animeertekst” opgenomen. Dat Mulimex een grote mate van grootspraak en het grote publiek een even grote mate van goedgelovigheid bezit, hoopt men te doen samenwerken ter bereiking van het „grote” ideaal: een grote afzet van het z.g. Baken Anti-Rheuma bij Jan, Piet en Klaas. Halve waarheden en schoonklinkende, doch in feite nietszeggende gewichtigdoenerij zijn blijkbaar de middelen, die door het voor de importeur zo schone doel worden geheiligd.

## Hoogst zonderling

IN MEDISCHE KRINGEN zijn de meningen verdeeld over de vraag, of het periodiek „De Natuurgeneeswijze” als medisch tijdschrift kan worden gequalificeerd. Hoe dit ook zij, eindredacteur is dr R. A. B. Oosterhuis, arts te Amsterdam. Het hierboven ge-

critiseerde artikel „Het Franse Anti-Rheuma-Baken” is niet ondertekend en komt dus voor rekening van de eindredacteur. Wij hebben reden om aan te nemen, dat het artikel niet slechts voor rekening, maar ook van de hand van de eindredacteur is. Deze reden is het feit, dat dr Oosterhuis de tekstschrijver van..... de Mulimex Agencies is!

De oorspronkelijke tekst van de Mulimex Agencies, waarmee het z.g. Baken Anti-Rheuma aan de man moest worden gebracht, werd door dr Oosterhuis vrijwel in zijn geheel afgekeurd, omdat hij ingrijpen van de medische overheid en haar tuchtrechtelijke instanties vreesde. De door dr Oosterhuis geschreven tekst luidt:

„Baken Anti-Rheumatiek. Een toevallige ontdekking die tot talloze genezingen van rheumatiekgevallen heeft geleid. Het Baken Anti-Rheumatiek is één van de doeltreffende bestrijdingswijzen van rheumatiek. Attesten ter inzage. In Frankrijk als behandeling in korte tijd populair. Sedert kort ook in Nederland verkrijgbaar.”

Het is deze tekst, die men thans in diverse advertentieblaadjes kan aantreffen.

De situatie is hoogst zonderling. In zijn blad „De Natuurgeneeswijze” voegt dr Oosterhuis, na het propaganda-artikel van de Mulimex Agencies goeddeels klakkeloos te hebben overgenomen, een paar zinnen toe, waarin hij de gunstige werking van het z.g. Baken „mogelijk” acht, „hoewel het enigszins fantastisch lijkt”. Hoewel de tendenz van het artikel onmiskenbaar een aanbeveling voor het z.g. Baken is, neemt de schrijver althans formeel nog enige voorzichtigheid in acht. In de advertentietekst daarentegen, die hij voor Mulimex heeft opgesteld, werpt hij alle aarzeling radicaal over boord en prijst hij het z.g. Baken enthousiast aan als „één van de doeltreffende bestrijdingswijzen van rheumatiek”, welke reeds op „tallose” genezingen kan bogen.

There's something rotten — en men moet hopen, dat in deze affaire spoedig volledige klaarheid wordt geschapen.

M. G. EMEIS Jr

## CONTRIBUEREN - MET SPOED!

EEN AANTAL CONTRIBUTIES-1955 is nog niet voldaan. Ieder lid, dat nog contributie verschuldigd is, kan de penningmeester de nutteloze administratieve rompslomp van kwitanties cum annexis besparen door zo *snel mogelijk* te gireren.

Het penningmeesterschap berust bij de heer L. Brest, Argonautenstraat 19a, Amsterdam-Z. en de gironummers der Vereniging zijn:

postgiro 32237 en  
gemeente-giro K 1672

Haastige spoed is (ditmaal) zeldzaam goed!



# De vriend van oude en jonge kruiden-„dokters”

NUMMER 39 van de jaargang 1955 van het Christelijk weekblad „De Vriend van Oud en Jong” opent met een mededeling van de uitgeefster, J. J. Groen & Zoon N.V. te Leiden. Deze mededeling luidt, dat de redactie geen verantwoordelijkheid wenst te dragen voor de advertenties in het weekblad. „Als in de advertentiekolommen door een adverteerder een boek wordt aangeboden, dan wil dit geenszins zeggen, dat de redactie dit boek aanbeveelt.”

Het vermoeden ligt voor de hand, dat de lezers de redactie (hoofdredeur J. W. van der Horst) en de uitgeefster wegens de advertenties op de vingers hebben getikt. Echter niet wegens de boekenadvertenties (die kerkelijke publicaties betreffen), maar wegens de kruidenadvertenties. Blijkbaar acht de uitgeefster het te pijnlijk deze kwakzalversreclame in haar „noodzakelijk gebleken” mededeling met name te noemen.

In de advertentiekolommen ontmoet men ze: het Staphorster Boertje en het Groninger Kruidenboertje, een derde kruidenexploitant in het centrale

## ZEER HELDER GEZIEN

IN het Algemeen Handelsblad van 12 Augustus protesteert een lezer tegen een krantenbericht, waarin een telepaath werd genoemd. Te Apeldoorn heeft de Kon. Marechaussee na een grootscheepse opsporingsactie het lijk gevonden van een ambtenaar, die sinds 5 Juli werd vermist. Een telepaath had medegedeeld, dat de vermiste in de bossen moest zijn.

„Tegen de laatste zinsnede”, aldus de lezer, de heer P. B. Ottervanger, „moet ik ernstig bezwaar maken, aangezien hierdoor, wellicht ongewild, enige reclame wordt gemaakt voor telepathen in het algemeen, waarvoor ook in dit geval geen enkele reden bestaat. Het lag immers wel zeer voor de hand, dat het lijk zich in de Apeldoornse bossen moest bevinden, aangezien de scooter van de verdwenen ambtenaar in die bossen onbeheerd was aangehouden.”

Utrecht en een vierde in het hoge Noorden. „Last van welke slepende ziekte ook?” vraagt de brutaalste tovenaer letterlijk en de aanprijzingen van zijn concurrenten zijn niet minder suggestief. De patiënt (vooral niet zijn dokter) behoeft zelf slechts even te zeggen, waaraan hij lijdt — en de kruidenhandelaars beloven hem grif genezing van de ernstigste ziekten: van spataderen en van de „gesels van de oude dag”, van nier- en galsteen, van lever- en longziekten, kortom van alle kwalen.

## „Wrange vorm”

IN zijn veelbeluisterde rubriek „Tijdelijk uitgeschakeld” heeft de bekende radiospreker dr. A. J. van Leusen, arts te Velsen, op 30 Juli j.l. de handelwijze van „De Vriend van Oud en Jong” aan de kaak gesteld.

„Hoewel de advertentierubrieken van de grote dagbladen heel vaak op bedenkelijke wijze door geneesmiddelenreclame de volksgezondheid schaden, wordt hier toch meestal nog een zekere selectie toegepast en neemt de speculatie op de goedgelovigheid van de mens in nood niet zo'n wrange vorm aan als in dit Christelijke weekblad. Met opzet herhaal ik, dat in de kop van dit blad duidelijk is aangekondigd, dat het om een Christelijk weekblad gaat. Naar alle waarschijnlijkheid een trouwe huisvriend voor vele gelovigen. De advertenties in zo'n betrouwbaar blad zullen toch niet onbetrouwbaar kunnen zijn.”

## „Uit den boze”

ONDANKS de betuiging van niet-verantwoordelijk-zijn acht dr. Van Leusen uitgeefster en redactie (terecht) wel degelijk verantwoordelijk voor de aanprijzingen, die zij wekelijks bij hun lezers thuisbrengen.

„Zij blijven verantwoordelijk voor de bemiddeling, die zij verlenen om geld te kloppen uit de zakken van degenen, die het meestal wel niet breed zullen hebben, geld, dat beter kon worden weggesmeten. Zij blijven verantwoordelijk voor de pogingen om misbruik te maken van het lijden dergenen, wier heil hun blijkens de overige inhoud van

het blad ter harte gaat. Zij zijn verantwoordelijk voor de schade, die aan de gezondheid van hun lezers wordt toegebracht door deze vorm van kwakzalverij. Voor de strafrechter zullen ze wel niet verantwoordelijk zijn. (Gelukkig blijkt het meermalen mogelijk kruidenkwakzalvers wegens overtreding van de Wet op de Geneeskunst gerechtelijk te straffen; red. Mndbl. tegen de Kwakzalverij.) Maar een morele verantwoordelijkheid zullen, uitgeefster en redactie beiden, toch wel moeten aanvaarden.”

„Het is om mismoedig te worden, als men bedenkt, dat op deze wijze de jarenlange strijd tegen de kwakzalverij wordt ondermijnd door mensen, die leiding geven aan en verantwoordelijkheid dragen voor hun volgelingen. In de titel van het blad is ook nog het woord „vriend” verwerkt. Het lust me niet dit alles nader te kwalificeren. Ik zal niet anders doen dan nog eens herhalen, dat kwakzalversadvertenties uit den boze zijn en wat uit den boze is, is beslist onchristelijk.”

## SLIM BEDACHT

EEN HAAGSE ABONNEE schrijft naar aanleiding van onze publicaties over het z.g. Baken Anti-Rheuma: „Reeds twee jaar geleden werd dit spelletje gespeeld. Toen moesten de Simonis-amuletten het doen. Zij bestonden uit een droog elementje (zinken plaatje tegen koperen dito en salmiak), stevig verpakt en dichtgeplakt en daarna in een dichtgenaaid zakje gestopt, het geheel in een mooi doosje opgeborgen.”

„De Simonis-amuletten werden evenals het huidige z.g. Baken Anti-Rheuma in de lentetijd aangeboden: begin van een warme en dus gunstige tijd voor rheumalijders. Dit was slim bedacht, daar de pijnvermindering nu aan het dragen van het onzinding kon worden toegeschreven. Natuurlijk kwam er autosuggestie bij.”

„De grote onzin laat men uit Parijs komen, terwijl een ingenieur de gelukkige ontdekker is. Ook dat is mooi bedacht, daar de Nederlander het buitenland nogal hoog stelt. Maar tevens is daarbij bedacht, dat men een eventueel onderzoek in zulk een geringe(?) zaak zeker niet zo ver zal uitstrekken.”

Bestuur van de Vereniging tegen Kwakzalverij: Dr H. H. Funke, Arts te Amsterdam, Voorzitter; E. Mijnaerends, Tandarts te Amsterdam, Vice-voorzitter; Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Fred. Hendriklaan 40, Naarden, Secretaresse; L. Brest te Amsterdam, Penningmeester; mej. E. H. Hengeveld, Arts te Zwolle; Mr J. E. Goudsmit, Kantonrechter te Haarlem; Dr J. C. de Jong, Hoofdapotheker Binnengasthuis te A'dam; Dr H. H. Scholten, Dierenarts, Veterinair Insp. v. d. Volksgezondheid te Haarlem; H. Dijkstra, Comm. van Politie te Amsterdam; A. Verschuur, Arts te Amsterdam; Mr J. D. van den Berg, Rechter te Arnhem; Mr G. C. M. van Nijnatten te Voorburg, Referendaris bij het Ministerie van Justitie.

Lidmaatschap van de Vereniging inclusief Maandblad f 5,—, voor studenten, verpleegsters en apothekers-assistenten f 2,50. Adres voor het opgeven van leden en abonné's: Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, A'dam-Z. Postgiro van de Ver. 32237 te Amsterdam - Gem. Giro K 1672

KONINKLIJKE DRUKKERIJEN  
LANKHOUT-IMMIG N.V.  
Den Haag — Uitgeefster

Abonnement per jaar franco per post bij vooruitbetaling f 5,—, voor studenten, verpleegsters en apothekers-assistenten ..... f 2,50  
Administratie Maandblad:  
Mevrouw A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden.



# TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: M. G. Emeis Jr, Patroclosstraat 23, Amsterdam-Z.

Opricht 1 Januari 1881

f 300,— of 30 dagen

Verdediger mr Adam van Doorninck: „Verdachte wordt in Academisch Ziekenhuis tijdens bezoeker oogluikend toegelaten bij zijn patiënten.”

DE MAGNETISEUR J. W., door de Groningse kantonrechter tot f 1000 boete veroordeeld wegens onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst, stond op 29 September in hoger beroep voor de Groningse rechtbank terecht. Aan het verslag in „De Telegraaf” ontlenuw wij het volgende.



Verdachte was ten laste gelegd, dat hij verscheiden malen een jongeman had geholpen aan een pijnlijke knie en betaling had ontvangen o.a. voor „magnetische watten”. Verdachte wist, dat het been binnen zes weken moest worden geamputeerd en dat de jongen niet te helpen was. Volgens de getuige à charge, de moeder van de jongeman, had verdachte de indruk gewekt dat beterschap zou optreden. Ook zou niet zijn aangedrongen op bezoek aan een medicus. Verdachte verklaarde het tegenovergestelde.

In antwoord op vragen van zijn verdediger, mr Adam van Doorninck, voorzitter van de magnetiseursvereniging N.W.P., vertelde verdachte, dat hij, afdelingschef in de zuivel, was ontdekt door een andere magnetiseur. Mr Van Doorninck verklaarde, dat verdachte in het Academisch Ziekenhuis te Groningen tijdens het bezoeker oogluikend bij zijn patiënten werd toegelaten.

De Officier van Justitie was van oordeel, dat in het ten laste gelegde geval de indruk is gewekt, dat de patiënt zou genezen, terwijl in wezen de jongeman aan het lijntje werd gehouden. De eis luidde f 1000 of 4 maanden hechtenis. Het vonnis luidde f 300 of 30 dagen.

## „Schaf geen anti-rheuma bakken aan”

DOKTER H. L. HEYERMANS, redacteur van de medische rubriek van „Het Vrije Volk”, herhaalt in het nummer van 10 September 1955 zijn waarschuwing tegen het z.g. Bakken Anti-Rheuma. Op de vraag van een lezer antwoordt deze arts:

„Schaf geen anti-rheuma bakken aan. Het is weggegooid geld. Het helpt niet tegen rheuma en is een voorbeeld van speculatie op de onwetendheid van de mensen op natuurkundig gebied. Hier wordt gegoocheld met straling en kwasi-wetenschap. Schandelijke onzin en een vijand van werkelijke rheuma-bestrijding. Onbegrijpelijk, dat dit straffeloos verkocht mag worden. Hebben de mensen na de aardstralenkastjes, die ook op louter fantasie berusten, niets geleerd?”

*Die malle wetenschap!*

OOK het Rotterdamse advertentieblaadje „De Westerpost” is bezweken voor de verleiding van profijtelijke advertentieopdrachten van de importeur van het z.g. Bakken Anti-Rheuma. Bij elke advertentie steekt het blad in zijn redactiekolommen de loftrompet over het dure en waardeloze kwikzilverbolletje. Bij de advertentie in het nummer van 29 Juli is het propaganda-artikel van de importeur afgedrukt en het vermoeden ligt voor de hand, dat ook het artikel bij de advertentie van 26 Augustus uit de importeurskoker komt.

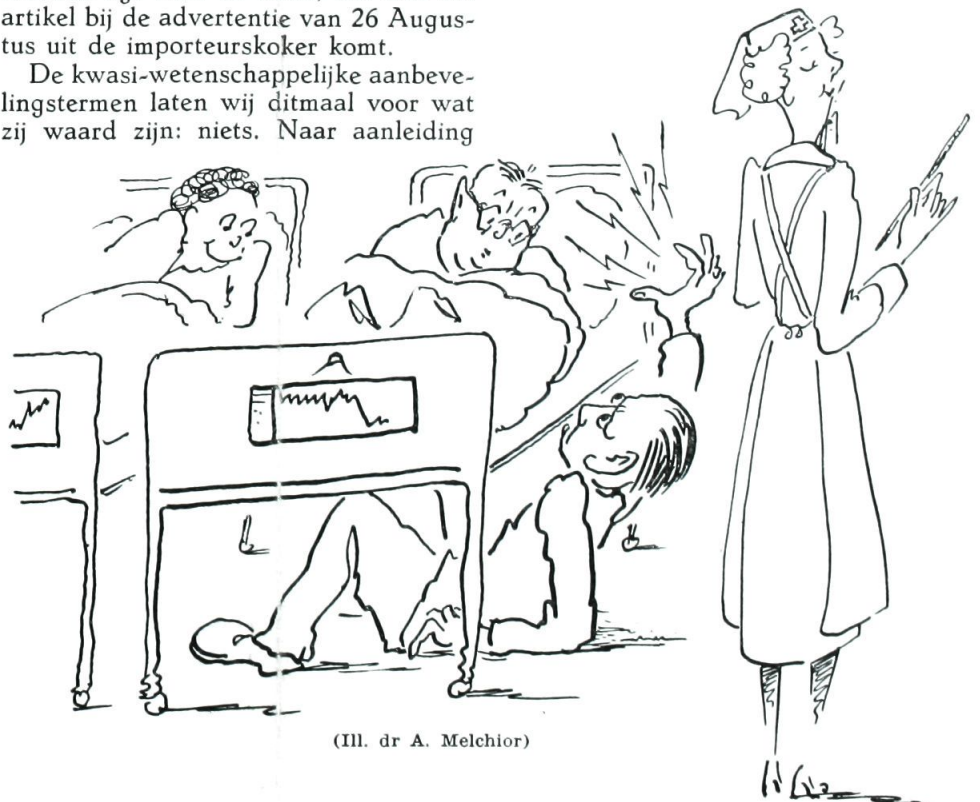
De kwasi-wetenschappelijke aanbevelingstermen laten wij ditmaal voor wat zij waard zijn: niets. Naar aanleiding

van enkele tevredenheidsbetuigingen zegt de schrijver trots, dat deze „een duidelijker taal spreken dan welke wetenschappelijke uiteenzetting ook”. Die malle wetenschap ook!

Volgens de schrijver pleit het voor de importfirma, „dat zij zo spoedig kans heeft gezien een zij het nog beperkt aantal van deze apparaatjes in Nederland te introduceren”. Dat beperkte aantal klopt niet met het bericht, dat de importeur voor het Noorden des lands een vertegenwoordiger heeft aangesteld, die een halfjaarlijkse afname van 10.000 z.g. anti-rheuma-bakken moest garanderen. Het vertrouwen van deze kooplieden in de onnozelheid van het grote publiek is blijkbaar onbegrensd.

## PROCES-VERBAAL

DOOR TUSSENKOMST van de directeur van de Veerartsenijkundige Dienst en met medewerking van de Algemene Inspectiedienst van het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening is, na een uitvoerig onderzoek, proces-verbaal opgemaakt tegen K. J. P. te Lunteren wegens het onbevoegd uitoefenen der diergeneeskunde, toen kon worden aangetoond, dat P. runderen preventief had ingespoten tegen Abortus Bang.



(Ill. dr A. Melchior)



# De zogenaamde paranormalen

Deel 2: de Nederlandse Werkgroep voor praktische toepassing van Paranormale begaafdheid.

EEN AANTAL MEDISCH-ONBEVOEGDEN heeft zich in 1948 verenigd in de Nederlandse Vereniging voor praktische toepassing van Paranormale begaafdheid, de N.W.P. Op ongezette tijden publiceerde men „Het N.W.P.-nieuws, publicatie gewijd aan de volksgezondheid en de paranormale geneeswijze”.

Gerard Croiset uit Enschede trad als voorzitter op en liet, zonder enig onderzoek naar de antecedenten, een iegelijk, die daaraan behoefte gevoelde, als lid tot de N.W.P. toe. Het blad der vereniging meldt, dat voorzitter Croiset zelfs aan hem bevriende magnetiseurs „erkenningen” uitgaf zonder dat hieraan een verantwoord en deskundig onderzoek naar het therapeutisch vermogen dezer „erkende” leden ten grondslag lag.

## Croiset onttroond

DE HUIDIGE LEIDERS van de N.W.P. denken hierover klaarblijkelijk anders. Zij toch hebben, naar eigen beweren, „ballotage, brevetering en contrôle” op heel wat solieder basis gefundeerd. In hoeverre deze basis ook door onbevooroordeelde kan worden geaccepteerd, moge uit het navolgende blijken.

Na korte tijd trad Croiset als voorzitter af en werd een nieuw bestuur gekozen. Enige „duistere” elementen vertrokken verder uit de gelederen en daarmee was — naar de rotsvastе overtuiging van de tegenwoordige voortrekkers — mr Adam van Doorninck en een zekere heer K. T. van der Plaats, de „organisatieleider” — de vereniging „gesaneerd”. Welke objectieve waarde aan deze sanering moet worden gehecht, moge ieder voor zich uit de volgende uiteenzetting putten.

## OP DE BON

OP DE KAMER van een inspecteur van politie op het hoofdbureau is een ware tentoonstelling ingericht van honderden doosjes, flesjes en zalfpotjes, keurig voorzien van opschriften, tegen een honderdtal ziekten of aandoeningen — aldus bericht „Het Nieuws van de Dag” van 20 October uit Rotterdam. Deze verzameling is in beslag genomen bij drie lieden, tegen wie proces-verbaal is opgemaakt wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst; een 55-jarige inwoner van Dordrecht, een 53-jarige Rotterdammer en een 58-jarige vrouw. De vrouw stelde de aard der ziekte vast door in trance te gaan of door de patiënt vast te houden.

## Zo povertjes

NIEUWE STATUTEN en reglementen werden ingevoerd, een centraal bureau opgericht, „disciplinaire” beroepsvoorschriften afgekondigd en „streng” ballotagebepalingen vastgesteld. Er werd een „contrôle op de praktijken en op de resultaten der leden” ingesteld, de beoordeling van het „voorlopig lidmaatschap” en voor het „adspirant lidmaatschap” geregeld, het „erkend lidmaatschap” aan „zware” eisen gebonden, „malafide” elementen uitgestoten.

Het is wél een indrukwekkend geheel, waardoor het gestalte der leden — naar beweren van de huidige bewindvoerders — „automatisch wordt verbeterd”. Indrukwekkend tenminste op het geduldige papier. Hoe toch ziet de werkelijkheid er uit?

## Willens en wetens

DE N.W.P. in haar tegenwoordige vorm is een vereniging van zich paranormaal begaafd achtenden. Aan het hoofd staat een bestuur, gekozen uit de leden. Als administrateur treedt op de bovengenoemde „organisatieleider”.

Tot zo ver zou alles normaal zijn, ware het niet, dat het hier gaat om een groep medisch-onbevoegden die stuk voor stuk, willens en wetens, dagelijks en bij herhaling de Nederlandse Wet op de uitoefening der geneeskunst met voeten treden.

De N.W.P. pretendeert tot haar gelederen slechts toe te laten bonafide paranormalen, die met succes — volgens de interpretatie door haar zelf aan dit begrip gegeven — de „zware” eisen van een, in haar ogen afdoende, contrôle hebben weten te doorstaan. Met de intrinsieke waarde van de „contrôle” staat en valt dus het hele kaartenhuis der N.W.P.

Daarom is het nuttig kennis te nemen van de gang van zaken bij deze contrôle, deze aan een nader onderzoek te onderwerpen en daarnaast te stellen, welke eisen voor een werkelijk objectief onderzoek zouden moeten gelden.

## Vier formulieren

DAAR GAAN WE DAN. De leiders van de N.W.P. hebben eind 1953 voor de contrôle een „Commissie van Onderzoek naar paranormale begaafdheid” (C.v.O.) ingesteld. Als voorzitter van deze C.v.O. fungeert mr Adam

## GIREER!

NOG zijn alle contributies niet betaald. De nalatigen wordt dringend verzocht ten spoedigste te storten op

postgiro 32237 of  
gemeentegiro K 1672,

ten name van de penningmeester der Ver. tegen de Kwakzalverij, Argonautenstraat 19 A, Amsterdam-Zuid.

Bespaar u zelf incassokosten en de penningmeester overbodig werk: gireer!

van Doorninck, de heer K. T. van der Plaats is secretaris, terwijl enkele heren, wier namen worden verzwegen, als bijzitters optreden. Van deze laatsten wordt slechts vermeld, dat het zouden zijn een ambtenaar en..... een paar medici. Deze C.v.O. zweert bij een contrôle, die louter administratief wordt gevoerd en als volgt is geregeld. Ingesteld is een drietal formulieren A, B en C, benevens nog een z.g. enquête-formulier.

Het A-formulier, dat door de klant moet worden ingevuld, dient door deze, voordat de „behandeling” een aanvang mag nemen, ondertekend bij de magnetiseur te zijn ingeleverd. Op dit formulier verklaart hij onder meer reeds bij een — met name genoemde — arts onder behandeling te zijn geweest.

Het B-formulier, wordt daarop door de magnetiseur aan de klant verstrekt. Laatstgenoemde moet dit formulier gedurende de gehele duur van de behandeling onder zijn berusting houden. Op dit formulier moet de magnetiseur na elke behandeling het tijdstip van de volgende séance noteren.

Het C-formulier moet eveneens door de magnetiseur worden aangelegd op het ogenblik van het eerste consult. Na beëindiging van de kuur dient de magnetiseur dit formulier — waarop allerlei wetenswaardigheden over de diagnose van de magnetiseur, het verloop van de kuur en vele andere voor de contrôle noodzakelijke gegevens moeten worden vermeld — toe te zenden aan de C.v.O.

Het enquête-formulier wordt door de secretaris van de C.v.O. ongeveer een half jaar na beëindiging van de behandeling aan de patiënt ter invulling gezonden.

A. P. N. DE GROOT.  
(Wordt vervolgd)

## ALGEMENE LEDENVERGADERING

DE Algemene Ledenvergadering vindt plaats op Zaterdag 26 November te 15 uur in het American Hotel, Leidseplein, Amsterdam. Voor de agenda zie men het November-nummer.



# DE ZAAK LEUGEMORS

OFFICIEEL

„KWAKZALVER veroordeeld tot een maand" — onder dit en soortgelijke opschriften meldt de pers de veroordeling van de Apeldoornse „kruidendokter" H. K. L. tot een maand hechtenis, nadat de ambtenaar O.M. het dubbele, zijnde de maximumstraf, had geëist.

De reeds eerder wegens „dokter spelen" gevonniste L. had na zijn vorige vonnis de rustende arts dr G. M. uit Amsterdam in dienst genomen. Diens werk was het lezen der brieven en het onderzoeken der urine van de candidaat-patiënten, die zelf hun ziekten opgaven. De arts adviseerde dan de „kruidendokter" al of niet tot „behandeling" over te gaan. „Ik bemoei me volstrekt niet met de behandeling door L., maar selecteer slechts", aldus de arts, als getuige gehoord.

Het onderhavige geval betrof een Brabantse vrouw, aan wie de „kruidendokter" ruim anderhalf jaar tabletten had gezonden met de mededeling, dat zij van haar kwaal (huidkanker) zou genezen. De patiënte overleed echter.

*Vernietigend*

DE GETUIGEVERKLARING van dr P. J. A. Weebers uit Nijmegen, geneeskundig inspecteur van de Volksgezondheid, was vernietigend voor dr G. M. Controle via brieven en urineonderzoek, aldus dr Weebers, is onvolledig. Juist de gevallen van huidziekten leveren een groot gevaar op om op een afstand te worden behandeld. Hij vond het in het onderhavige geval onbegrijpelijk en onverantwoordelijk, dat een medicus niet dadelijk na lezing van het ziektegeval zou verwijzen naar een specialist voor huidkanker.

De „behandeling" van de patiënte geschiedde, zoals gewoonlijk, per brief. De „kruidendokter" had haar slechts één keer gezien! Het O.M. las tal van fragmenten uit de correspondentie voor, waaruit bleek, dat de pijnen en bloedingen steeds verergerden, maar prompt kreeg ze zeer opgewekte briefjes van de kwakzalver terug, waaruit volgens het O.M. een ergerlijke mate van zelfverzekerdheid bleek en waarin L. niet schroomde zijn eigen capaciteiten te prijzen.

*„Lapmiddeltje"*

OP EEN VRAAG van de patiënte, of zij zich door een arts zou laten bestralen, antwoordde de kwakzalver, dat zulks een „lapmiddeltje" was. Op de vraag van de patiënte, of zij in verband met haar financiële positie gratis kruiden kon krijgen, schreef de kwakzalver vriendelijk terug, dat dit niet ging, aangezien alle kruiden al tegen kostprijs

werden verstrekt. Het O.M. trok de oprechtheid van dit antwoord sterk in twiifel: „Ik vraag mij af, hoe het dan mogelijk is, dat L.'s jaarinkomen f 134.000 bedraagt."

Dit geval onthult andermaal de misdadige lichtvaardigheid van de kwakzalverij: huidkanker per brief „bestrijden" met tabletten en kruiden en tegelijkertijd bestraling door een medicus als „lapmiddeltje" afraden, tot de dood van de patiënte er op volgt. „Dit tragische geval stelt ons duidelijk voor de gevaren van de natuurgeneeswijze, zoals die door verdachte op een afstand wordt bedreven", aldus het O.M. En dan te bedenken, dat de goedgegelovige klanten per werkdag bijna f 450 aan deze kwakzalver offeren: om der wille van een „natuurgeneeskundige behandeling" via de brievenbestellers van de P.T.T....

„De misère en het misdadige ligt hierin, dat grof winstbejag van kwakzalvers zieke en lijdende mensen er van weerhoudt vaak, zich bijtijds tot een medicus te wenden."

IN „DE TELEGRAAF" van 13 October schrijft Pasquino (Johan Luger) onder de titel „De parasiet" het volgende.

Lange tijd werd mijn brievenbus af en toe vereerd met de „foldertjes" van een kruidkundige en de man moet gemorst hebben met geld om zijn lezers te overtuigen van de leugen dat hij met zijn kruiden in staat was de meest afschuwelijke ziekten via zijn „kuren" te genezen.

Ik heb hem in mijn kolommetje menigmaal opzettelijk zó beledigd dat ik niet anders verwachten kon dan een aanklacht bij de Justitie, doch de kruidkundige keek wel uit. Hij was het die mij na zo'n stuk uitnodigde om eens bij hem te komen logeren en er een prettige dag van te maken.....

Hij heeft zijn prettige dag gehad, eindelijk. Hoeveel moeite de Vereniging tot Bestrijding van de Kwakzalverij zich ook getroost heeft om tegen hem te waarschuwen en hoe vaak men ook geprobeerd heeft om de man, die in een luxe villa leefde en met zijn misdadig bedrijf het vorig jaar f 134.000 verdiende, in de fuik te krijgen..... het lukte niet al te best. En de man bleef genezen „per correspondentie".

Nu moet men wel een bijzondere uil zijn om niet aan te nemen dat het stellen van een diagnose „per brief" onzin is. Doch de armen van geest en zij die

Redactie:

Medisch redacteur: dr R. E. Wierenga, arts, Barchem.

Pharm. redacteur: J. A. Buiters, apotheker, Zwolle.

Beherend redacteur: M. G. Emeis Jr, Amsterdam-Z.

Bureau der Vereniging:

D. H. van den Bosch, „Welgelegen", Lunteren, tel. K 8388 - 301.

NIEUWE LEDEN

V. Haag, arts te Velp;

W. H. Weideman, apotheker te Ede;

P. van Wijngaarden, arts te Rotterdam;

Gelderse Ver. „Het Groene Kruis" te Arnhem.

Mej. R. van Dijke, apoth.ass. te Beverwijk;

P. J. C. de Zwarte, arts te Amsterdam;

Dr J. M. Beyerman, arts te Den Bosch, geneesk. insp. van de Volksgezondheid in Noord-Brabant.

## Pasquino's oordeel

aan een ongeneeslijke ziekte leden, bleven de kwakzalver geld zenden en bleven zijn middeljes gebruiken.....

Ik heb hun correspondentie gelezen en wist niet waar ik mij méér over verbazen moest: over hun hulpeloze klachten dat het niet hielp..... of over de geraffineerde antwoorden van de kruidkundige, die steeds nieuwe uitvluchten verzoon en aanried tot volhouden.....

Behalve natuurlijk wanneer zij geen geld meer zonden.

Zijn prettige dag is gekomen voor de Kantonrechter in Apeldoorn, waar hij een eis aanhoorde tot twee maanden gevangenisstraf en een veroordeling tot één maand onvoorwaardelijk.

Ik gun geen enkele arme drommel de gevangenis, maar wanneer een sluwe kwakzalver met behulp van een vierenzeventigjarige arts in Amsterdam, die niets anders deed dan „de patiënten schiften", tonnen en tonnen sleurt uit de zieke lichamen van arme mensen die vertrouwen in hem stellen, dan vind ik die maand maar een kleinigheid.

De gegevens omtrent die veroordeling vind ik in een uitgebreid verslag in de N. Apeld. Crt. van 30 September en ik vind 't jammer dat de hele Nederlandse pers het niet overgenomen heeft.

De patiënt die hem deed struikelen is aan huidkanker overleden en of een medisch ingrijpen had kunnen redden is niet vermeld, doch de misère en het misdadige van zulke gevallen ligt hierin, dat grof winstbejag van kwakzalvers zieke en lijdende mensen er van weerhoudt vaak, zich bijtijds tot een medicus te wenden.



# CLEVERINGA REDIVIVUS

# EEN MAAND CEL

ONLANGS is, waarschijnlijk op ruime schaal, een circulaire verspreid van de hand van ir O. J. Cleveringa, oud-rijks-landbouwwaarnemer te Zutphen, die indertijd met de boeren in de verdrogingsgebieden in de Achterhoek een vinnige strijd voerde over de wijze, waarop zij hun grond konden verbeteren en in verband daarmee over de steun, welke de overheid daaraan zou moeten verlenen. Deze methode berustte op de kruimel-structuurtheorie, die, naar deskundigen meenden, wel wetenschappelijk verantwoord was, maar die in discredit raakte door de eenzijdige wijze waarop de heer Cleveringa haar verdedigde.

Ir Cleveringa kwam daardoor in conflict met zijn werkgever, het Ministerie van Landbouw; hij moest ontslag nemen en daarmee zijn vrijheid verkrijgen ofwel zich onthouden van critiek op het beleid van de dienst waarvoor hij werkte. Hij koos het laatste en in jaren werd in het openbaar niets van hem gehoord. Op 1 Augustus van dit jaar is de heer Cleveringa gepensioneerd en kreeg hij dus de vrijheid zijn inzichten op ruimere schaal te verspreiden. Als begin hiervan heeft hij de bovengenoemde circulaire verspreid, waarin hij zich beschikbaar stelt voor het houden van voordrachten en het geven van adviezen ten aanzien van de gezondheid van grond, gewassen, dier en mens.

De Prov. Gelders-Overijsselse Courant, die in vroeger jaren reeds herhaalde malen met de heer Cleveringa in botsing kwam, heeft aandacht aan de circulaire geschonken en schrijft o.m. het volgende: „Zonder twijfel zal de heer Cleveringa uitgenodigd worden spreekbeurten te vervullen, doch wij twijfelen aan de waarde van zijn adviezen. De heer Cleveringa beweert namelijk al te veel. Nadat hij zich in zijn circulaire op één lijn heeft gesteld met martelaren uit vroeger eeuwen, die met kruis, brandstapel, kerkerstraf en geestelijk-doodverklaring werden gestraft, zegt hij, dat hij heeft kunnen doordringen tot „in hun wezen zeer eenvoudige natuurwetten, die achter de schijnbare chaos van de verschijnselen schuilgaan”. De bestrijding van de run-

dertuberculose zou volgens hem worden gevolgd door het toenemen van de onvruchtbaarheid, terwijl de onvruchtbaarheid gepaard zou gaan met een grotere gevoeligheid voor mond- en klauwzeer, varkenspest, huidziekte, luizen enz. Vervolgens beweert de heer Cleveringa, dat de huidige bestrijding van de ziekten van de mens, zoals kanker, rheuma en t.b.c., in feite niets te betekenen heeft. Hij heeft daarentegen de pretentie ontdekt te hebben, wat de diepste oorzaak van al deze ziekten en kwalen is.

Het spijt ons, dat een dergelijke opsomming meer doet denken aan een kwakzalver of marktkoopman dan een wetenschappelijk gevormd man. Ir Cleveringa belooft te komen vertellen, waarom huizen en stallen vochtig zijn, waarom kachels slecht branden, waarom radio's knetteren, waarom de bliksem inslaat, waarom weckflessen open springen, waarom kuilvoer mislukt en waarom dieren, planten en mensen slachtoffers worden van ziekten en plagen. Dat is nogal wat en het is in letterlijke zin te veel om waar te zijn.

Het spreekt vanzelf, dat de heer Cleveringa hierop van antwoord heeft gediend. Ik citeer enkele passages uit zijn verweer: „Ik zoek reeds jaren naar de eerste gezonde Nederlander, heb vooral sedert 1947 veelvuldig het land doorkruist, maar ik heb deze (nog) niet kunnen vinden. De kennis om in de naaste toekomst dergelijke landgenoten bij regimenten aan te laten treden, is er echter thans en breidt zich bovendien nog steeds stormenderhand uit. Wij begrijpen zelfs, dat een mens, dier of plant niet alleen gezond kan leven, maar ook gezond kan sterven. Ook dat is een doodnatuurlijke zaak en slechts een weet. Weest U overigens gerust, dat ook zonder Uw voorlichting en zelfs bij onjuiste voorlichting „het volk” intuïtief een bijzonder fijne neus heeft voor wat goed en in harmonie met de natuur en wat kwakzalverij is. Juist daarom hebben goede magnetiseurs het zo overmatig druk en een klein onderdeel van ons betoog zal zijn wetenschappelijk toe te lichten, waarom deze keuze juist is.”

„DE TELEGRAAF” van 4 October meldde het volgende. Bevestiging van het vonnis van de kantonrechter, f 300 boete, eiste gisteren de Officier van Justitie bij de Amsterdamse rechtbank tegen de 60-jarige tandtechnicus T. H. T. wegens het onbevoegd uitoefenen der tandheelkunde.

In Mei 1953 had verdachte de 31-jarige mevr. C. H.—W. eerst een tand getrokken en vervolgens voor haar een jacket-kroon en een brug gemaakt, waarvoor de klant f 150 had betaald. Een tandarts en een hoofdbestuurder van de Mij. tot Bevordering der Tandheelkunde hadden schriftelijk verklaard, dat zowel het trekken als het maken van de kroon en brug ondeskundig waren geschied en bovendien bleken kroon en brug niet goed te passen.

Op de vraag van een der rechters, waarvan T. thans leefde, antwoordde verdachte: „Van de verkoop van mijn materialen”, maar bij informatie bleek, dat hij zowel de boorinstallatie als de tandartsenstoel nog in zijn bezit heeft.

De Officier deelde in zijn requisitoir mee, dat T. vlak voor hij deze vrouw behandelde, net een boete voor een zelfde overtreding had voldaan. Bovendien had hij nog een aantal andere delicten op zijn strafblad.

Het vonnis was ditmaal zwaarder dan de eis en luidde: één maand gevangenisstraf.

Een en ander is reden, dat wij met belangstelling, maar tevens met enige verontrusting de heer Cleveringa hopen te volgen op zijn voorlichtingsreizen door ons land. Dit zal niet zonder enig wantrouwen zijn. Immers, bij een bezoek, dat onze redacteur aan de Mulmex Agencies te Den Haag bracht (de firma, die het z.g. Bakken Anti-Rheuma introduceert), werden hem vier namen genoemd van Nederlanders, die er voorstanders van zouden zijn. *Eén van deze vier was de heer Cleveringa!* Een reden te meer om 's heren Cleveringa's activiteit nauwlettend gade te slaan.

R. E. W.

Bestuur van de Vereniging tegen Kwakzalverij: Dr H. H. Funke, Arts te Amsterdam, Voorzitter; E. Mijnaerends, Tandarts te Amsterdam, Vice-voorzitter; Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Fred. Hendriklaan 40, Naarden, Secretaresse; L. Brest te Amsterdam, Penningmeester; mej. E. H. Hengeveld, Arts te Zwolle; Mr J. E. Goudsmit, Kantonrechter te Haarlem; Dr J. C. de Jong, Hoofdapotheker Binnengasthuis te A'dam; Dr H. H. Scholten, Dierenarts, Veterinair Insp. v. d. Volksgezondheid te Haarlem; H. Dijkstra, Comm. van Politie te Amsterdam; A. Verschuur, Arts te Amsterdam; Mr J. D. van den Berg, Rechter te Arnhem; Mr G. C. M. van Nijntzen te Voorburg, Referendaris bij het Ministerie van Justitie.

Lidmaatschap van de Vereniging inclusief Maandblad f 5,—, voor studenten, verpleegsters en apothekers-assistenten f 2,50. Adres voor het opgeven van leden en abonné's: Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, A'dam-Z. Postgiro van de Ver. 32237 te Amsterdam - Gem. Giro K 1672

KONINKLIJKE DRUKKERIJEN  
LANKHOUT-IMMIG N.V.  
Den Haag — Uitgeefster

Abonnement per jaar franco per post bij vooruitbetaling f 5,—, voor studenten en apothekers-assistenten ..... f 2,50  
Administratie Maandblad:  
Mevrouw A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden.



# TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: M. G. Emeis Jr, Patroclusstraat 23, Amsterdam-Z.

Oppericht 1 Januari 1881

Prof. dr W. H. C. TENHAEF over paragnosten:

## „Achter enkele goeden trekt een heirleger van charlatans op.”

PROF. DR W. H. C. TENHAEFF, bijzonder hoogleraar in de parapsychologie te Utrecht, hield op 20 October voor de Studievereniging voor Psychical Research, afd. Haarlem, een voordracht over gebruik van paragnosten voor politieke en andere praktische doeleinden.

De spreker bepaalde zijn gehoor in het bijzonder tot de specialisatie der paragnosten, welke samenhangt met hun persoonlijkheidsstructuur.

Een paragnost, op zijn achtste jaar bijna verdronken, is daardoor gespecialiseerd in het opsporen van verdronken kinderen. Een ander, in zijn jeugd ten onrechte door zijn vader van diefstal beticht, lost bij voorkeur diefstallen op.

Een derde, die op zijn achttiende jaar zijn vader bijna failliet zag gaan, is speciaal geporteerd voor het oplossen van commerciële problemen. Een vierde, die als tweede kind in een gezin van twaalf bij de geboorte van zijn broers en zusters uit logeren werd gezonden, kan vaak geboortedata van consultants en geportretteerden noemen.

Behalve deze positief gerichte belangstelling is er ook een negatief gerichte; een paragnost, wiens vader anarchist en tegenstander van elk bezit was, wordt zo zeer door dit vaderbeeld beheerst, dat hij niet bruikbaar is voor het ophelderen van diefstallen.

### Vele vergissingen

EEN BETROUWBARE systematisering van de specialisatie van paragnostische proefpersonen, aldus prof. Tenhaeff, is nog toekomstmuziek. Het gevolg is, dat consulten ook bij bonafide paragnosten vaak een teleurstellend resultaat opleveren.

Niet ieder die een lang mes draagt, is kok en het zijn niet allen helderzienden, die zich daarvoor uitgeven. Nederland telt enkele goede paragnosten, maar achter hen trekt een heirleger van charlatans op, in wie ik een groot gevaar voor de geestelijke volksgezondheid zie.

Het publiek loopt groot gevaar bij een charlatan te belanden, hetgeen aanleiding geeft tot allerlei dwaasheden, waarover men van verbazing de handen ineenslaat.

Paragnosten kunnen soms bijdragen tot opsporing leveren, maar hier liggen talloze voetangels en klemmen. Ook paragnosten vergissen zich vaak en zelfs al verstrekken zij in bepaalde gevallen aanwijzingen, die parapsychologisch juist en voor de politie waardevol zijn, dan nog hebben deze vingerwijzingen vaak net niet genoeg waarde om tot een arrestatie te kunnen leiden.

De voor de politie meest bruikbare paragnost dient tevens het detectivelement te bezitten, opdat hij deels paragnostisch deels rationalistisch te werk kan gaan. Maar, waarschuwde de hoogleraar, deze combinatie is zeldzaam.

### Geen medicus

TOT ZO VER prof. Tenhaeff. Wij nemen acte van zijn stelling, dat het leeuwendeel der zich paragnost noemende personen uit charlatans bestaat en dat het publiek, dat zich tot een paragnost wendt, door het numerieke overwicht der charlatans groot gevaar loopt bij een hunner te belanden. Dit acte nemen houdt overigens niet in, dat wij met de hoogleraar overtuigd zijn van de „goedheid” van het resterende,

zeer kleine getal paragnosten. Daartoe zou hun betrouwbaarheid en begaafdheid langs strikt wetenschappelijke weg moeten zijn vastgesteld en prof. Tenhaeff heeft ons in genen dele kunnen overtuigen, dat zulks is geschied.

Het is onzes inziens goed in dit verband te wijzen op een veelvuldig vernomen reactie uit onze lezerskring op de artikelenserie „De z.g. paranormalen”, van de hand van dr A. P. N. de Groot, geneeskundig inspecteur voor de Volksgezondheid in Noord-Holland en Utrecht. Deze reactie luidt: „Uit deze publicaties is ons voor het eerst duidelijk geworden, dat prof. Tenhaeff GEEN medicus is, doch gepromoveerde aan de faculteit van Letteren en Wijsbegeerte.” Met nadruk zij hier dan ook herhaald: prof. Tenhaeff is medisch ongeschoold en medisch onbevoegd.

### Drie misslagen

HOE MISLEIDEND de aanwijzingen van paragnosten ofwel helderzienden zijn, bleek enkele dagen vóór prof. Tenhaeff's lezing uit het tragische ongeval, waarbij twee Amsterdamse broertjes in een kist door verstikking om het leven kwamen. Hun woonhuis lag ongeveer vijftig meter van het Singel, zodat de politie verdrinking vreesde en de met hun schuiten in het Singel liggende schippers opdracht gaf hun schepen tijdelijk te verwijderen, opdat het water kon worden afgedregd. Voordat het zo ver kwam, werden de kinderen dood aangetroffen in een kist op een parkeerterrein, eveneens — doch in tegenovergestelde richting — vijftig meter van hun huis gelegen.

### De Amsterdamse politie stelt geen

(slot pag. 3, kolom 1)



(Ill. dr A. Melchior)



# „De wichelroede heeft afgedaan”

ZO HARDNEKKIG als het bijgeloof in wichelroeden, aardstralen en afschermapparaten is, zo hardnekkig moet ook de strijd tegen het hieromtrent heersende, helaas wijdvertakte wanbegrip worden gevoerd. Nog altijd wordt ons land afgestroopt door personen, die beweren met wichelroeden „aardstralen” te kunnen ontdekken, en door personen, die beweren de „gevonden” aardstralen met (dure) afschermapparaten onschadelijk te kunnen maken. En nog altijd vinden die personen een welwillend, ja gretig gehoor — zowel bij onontwikkelden als bij mensen, die beter konden (en dus moesten) weten.

De Nederlandse overheid staat bij de bestrijding van de „aardstralen-kwakzalverij” ten achter bij de Duitse en de Zwitserse, aldus dr ir C. K. van Daalen, oud-inspecteur van de Landbouw. In Duitsland zijn afschermapparaten e.d. sedert 29 Januari 1955 onder de kwakzalversmiddelen gerangschikt; er propaganda voor maken is verboden. Zwitserland is nog radicaler; daar is de verkoop van afschermapparaten e.d. reeds lang geheel verboden.

## *Inkt en daklood*

INDACHTIG aan het „frappez toujours” wijden wij aandacht aan het artikel „De wichelroede”, dat bovengenoemde dr ir Van Daalen in „Landbouwvoorlichting” (12.4.197-202) publiceerde. De auteur, die een belangrijk aandeel in het wetenschappelijke onderzoek omtrent het bestaan van aardstralen en de waarde van wichelroeden en afschermapparaten heeft gehad, stelt glashelder de „Wahrheit” der wetenschap tegenover de „Dichtung” der schijnwetenschap. Dit is des te waardevoller, aangezien zijn betoog onder ogen is gekomen van onze agrariërs, die met name in Friesland en Zuid-Holland de dupe van allerlei „aardstralenkwakzalvers” zijn geweest.

Allereerst enige frappante staaltjes omtrent de „hidden treasures” van afschermapparaten. „De constructie was geen gemakkelijke opgave, omdat zij stralen onschadelijk moesten maken, die niemand kende of aangetoond had. Noodgedwongen moest de bouw ervan „intuïtief” zijn. Dit verklaart waarom de apparaten zeer verschillend zijn. Het zijn veelal houten kistjes. In Zwitserland bleek bij het nagaan van de inhoud van een apparaat, dat deze uit een flesje inkt bestond. Een wichelroedeloper uit Leens (Gr.) had een aantal kistjes te Wommels (Fr.) geleverd. De Officier van Justitie te Leeuwarden, die de moed had gehad één ervan, dat f 360 had gekost, te openen, trof er een stuk daklood in aan, hetgeen hem ter terechtzitting de uitdrukking „oplichting” ontlokte. Anderen brengen een

samenstel van metalen draadjes en plaatjes aan, nog weer anderen een spoel en een schakelaar, waardoor het geheel de indruk maakt iets met magnetisme of electriciteit te doen te hebben. Een deel van de kistjes is van een kompas voorzien, waarvan de naald in een bepaalde stand moet staan. De prijs schommelt gewoonlijk tussen f 100 en f 500. De kistjes mag men niet openen op straffe van onwerkzaamheid, hetgeen een niet onverstandig voorschrift lijkt. Het komt voor, dat er octrooi op is verleend. In Nederland, waar vóór de toekenning van een octrooi behoorlijk onderzoek wordt geëist, geschiedde dit niet. Ook dekens worden wel voor afscherming gebruikt. Ze moeten met meekrap geveerd zijn.”

## *Telkens weer anders*

DRIE WETENSCHAPPELIJKE COMMISSIES, geheel onafhankelijk van elkaar werkend, hebben zich na de oorlog met het aardstralenvraagstuk bezig gehouden. Een commissie (voorzitter prof. Clay te Amsterdam) bezag de natuurkundige, een tweede (voorzitter prof. Oort te Wageningen) de landbouwkundige en de derde (voorzitter prof. Heyn te Delft) de psychische kant. Eenparig kwamen deze instanties tot de conclusie, dat aardstralen door niemand zijn aangetoond, dat afschermapparaten dus totaal overbodig en onnut zijn en dat wichelroeden tot uitslaan worden gebracht door de wichelroedelopers zelf.

„Steeds bleek, aldus dr ir Van Daalen, dat verschillende wichelroedelopers bij onderzoek van het zelfde gebouw of terrein geheel verschillende wichelroede- of aardstraalbanen en -plekken aanwezen en bij herhaling van het onderzoek telkens weer andere, althans wanneer zij zich de vorige niet konden herinneren. Deze verschillen traden zelfs na enige minuten op. Hieruit volgt, dat de uitslag van de wichelroede niet tot stand komt door een oorzaak, die gebonden is aan de plaats waar de reactie optreedt. Er mag dus nimmer uit worden afgeleid, dat men zich boven een „baan” of een gevaarlijke plaats bevindt. De „aardstralen”... moeten m.a.w. naar het rijk der verbeelding worden verwezen.”

## *Paardeweideplekken*

DR IR VAN DAALEN vervolgt: „Nu wij weten, dat de aardstralen van de wichelroedelopers slechts in hun verbeelding bestaan, zou het eigenlijk niet nodig geweest zijn hun invloed op mens, dier en gewas te bestuderen. Noch de Amsterdamse noch de Delftse groep hebben zich daarmee bemoeid. De landbouwgroep echter heeft het vraagstuk van deze zijde benaderd en o.a. intensief het gedrag van vee op „be-

straalde” en „niet bestraalde” veestanden vergeleken. Daarbij deed zich al direct de moeilijkheid voor, dat de aanwijzingen van verschillende wichelroedelopers zo sterk uiteenliepen, dat het nauwelijks mogelijk was een plan van onderzoek op te stellen. Op veestanden, die volgens één, twee of in enkele gevallen drie wichelroedelopers als gevaarlijk waren aangewezen, deden de dieren het niet minder dan op volgens hen „onbestraalde” plaatsen. Met gewassen was het niet anders. Van verschil in ontwikkeling op en naast banen was geen sprake.”

„Aangezien afschermapparaten tot taak hebben niet bestaande aardstralen onschadelijk te maken, is een gunstige invloed ervan a priori uitgesloten. De landbouwgroep heeft zich in verband met haar opdracht echter ook intensief bezig gehouden met het onderzoek naar de invloed van deze apparaten op ontwikkeling en gezondheidstoestand van dier en plant. Wij volstaan met te vermelden, dat in geen enkel geval daarvan enig effect, noch bij gewassen, noch bij dieren werd waargenomen. Dit zelfde geldt ook voor de invloed op z.g. paardeweideplekken.”

## *Eindconclusie*

DR IR VAN DAALEN noemt de namen van een klein dozijn Zwitserse, Zweedse en Duitse geleerden, wier onderzoekresultaten volkomen overeenstemmen met die van hun Nederlandse collegae en tevens het bewijs leveren, dat de wichelroede voor het zoeken van water evenmin bruikbaar is als voor andere doeleinden.

„Het landbouwrapport eindigt o.m. met het advies aan land-, tuin- en bosbouwers geen waarde te hechten aan wichelroedeonderzoek en aan het gebruik van afschermapparaten. Uit de rapporten van de beide andere groepen blijkt, dat dit advies niet alleen voor de landbouw, maar algemeen geldig is. De beweringen van de wichelroedelopers zijn gewogen en te licht bevonden. De wichelroede heeft daarmee voor de praktijk afgedaan. Over het tijdstip, waarop deze conclusie algemeen zal worden aanvaard, mag men zich geen illusies maken. Het geloof in de wichelroede is daarvoor helaas te diep in ons volk geworteld.”

P.S. Voor nader geïnteresseerden zij vermeld, dat door dr ir Van Daalen als een uitstekend boek wordt gequalificeerd het recent verschenen „Wünschelrute, Erdstrahlen und Wissenschaft”, door dr Otto Prokop, privaatdocent aan het Institut für Gerichtliche Medizin van de Universiteit te Bonn, ed. Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart, ing. DM 7.60.



## Jaarverslag over 1954

HET LEDENTAL is in het jaar 1954 toegenomen met 81. Het jaar begon met 784 leden en abonné's en telt nu 865 leden en abonné's.

In het bestuur hebben de volgende veranderingen plaats gehad. De heer mr G. C. M. van Nijnatten heeft zijn taak als vice-voorzitter overgedragen aan de heer Mijnders.

Door zijn vele andere bezigheden moest onze redacteur, de heer F. C. Reijers, zich aan het eind van het jaar terugtrekken. Een woord van dank voor het vele werk, in al de jaren door hem verricht, is hier zeker op zijn plaats. Eveneens door drukker werkzaamheden moesten bedanken de heren mr J. Moolenburgh, mr J. Rummelink en dr H. C. Helleman. Ook hun komt een woord van dank toe voor de vele goede adviezen in de loop der jaren door hen gegeven.

Als nieuwe bestuursleden konden wij welkom heten de heren mr J. E. Goudsmit, kantonrechter te Gorinchem; dr J. C. de Jong, hoofdapotheeker van het Binnengasthuis te Amsterdam; dr H. H. Scholten, dierenarts, Veterinair Inspecteur van de Volksgezondheid te Haarlem en H. Dijkstra, Commissaris van Politie te Amsterdam. De heer dr R. E. Wierenga te Barchem vonden wij bereid als medisch redacteur aan ons maandblad mede te werken.

Door onze vereniging is dit jaar een bureau geopend met als directeur de heer D. H. van den Bosch, dierenarts te Lunteren. De heer Van den Bosch houdt in het gehele land lezingen en probeert daarmee de betekenis van onze vereniging naar voren te brengen en mede daardoor het ledental te doen toenemen. Tevens zoekt hij contact met regeringsinstanties om financiële steun voor onze vereniging te verkrijgen, immers de zo gewenste grotere activiteit van onze vereniging zal belangrijke kosten met zich brengen.

Evenals vorige jaren hebben wij veel medewerking van de pers onderzocht.

A. BURBACH-VAN DER WOORD,  
secretaresse.

### ONS FEESTDINER

HET BESTUUR van de Vereniging tegen de Kwakzalverij nodigt de leden en hun dames uit deel te nemen aan het feestdiner, dat na de feestelijke herdenkingsplechtigheid en de receptie in een der zalen van het American Hotel zal worden aangericht. De kosten bedragen f 10,— per couvert, exclusief dranken en service.

Schriftelijke of telefonische opgave tot deelneming tot 15 Januari bij de heer D. H. van den Bosch, „Welgelegen", Lunteren, telefoon K 8388-301.

### 1881 ONS FEEST 1956

DE FEESTELIJKE PLECHTIGHEID, waarmee het 75-jarig bestaan van de Vereniging tegen de Kwakzalverij zal worden gevierd, vindt plaats op

Zaterdag 21 Januari 1956

's middags te 3.30 uur

in het American Hotel, Leidseplein, Amsterdam.

SPREKER: prof. dr P. Muntendam, Directeur-generaal van de Volksgezondheid.

DE FEESTREDE wordt uitgesproken door prof. dr L. B. W. Jongkees, hoogleraar te Amsterdam.

NA AFLOOP recipieert het Bestuur der Vereniging tegen de Kwakzalverij.

TEN BESLUITE een feestdiner, waaraan de leden met hun dames van harte welkom zijn. Nadere mededelingen elders in dit nummer.

## Regering verfoeit z.g. aardstralenkastjes

TIJDENS de jongste debatten over de Begroting-1956 merkte het Tweede-Kamerlid dr mr A. Vondeling bij het hoofdstuk Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening op: „Ik zou gaarne ter sprake willen brengen de noodzakelijkheid, die er naar mijn mening is om wat te gaan doen ter bestrijding van de kwalijke praktijken van wichelroedlopers. De Minister zal zich herinneren, dat ik hierover een aantal maanden geleden vragen heb gesteld aan de Minister-President in verband met de aardstralenkastjes. Juist verleden week is een studie verschenen van de Kon. Ned. Academie van Wetenschappen, wat op zich zelf al een garantie inhoudt voor het wetenschappelijk niveau van deze studie. De conclusie van deze studie is, dat hier niet alleen sprake is van veel humbug, maar dat ook heel veel mensen grote sommen geld uit de zak worden geklopt. Er is dan ook een groot belang mee gemoeid om in samenwerking met de Ministers van Volksgezondheid en Justitie hieraan iets te doen. Als ik zie, wat in het buitenland — ik denk aan Zwitserland en Duitsland — aan wetgevende maatregelen bestaat om dit euvel de kop in te drukken, dan geloof ik, dat het zin heeft, dat de Regering haar aandacht schenkt aan dit probleem.”

Minister Mansholt gaf terstond on-dubbelzinnig antwoord: „Wij houden ons al enkele jaren bezig met het vraagstuk van de bestrijding van de zogenaamde aardstralen door het plaatsen van kastjes. Dit is inderdaad een groot euvel en wij beschouwen dit als gewone kwakzalverij, die zoveel mogelijk moet worden tegengegaan. Ik ben blij met het rapport, dat zeer onlangs is uitgekomen van de z.g. Commissie-Oort op dit punt, en ik kan mededelen, dat reeds enkele weken geleden de Minister van Justitie de medewerking van mij en ook van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid heeft gevraagd om na te gaan, of maatregelen kunnen worden getroffen om dit euvel de kop in te drukken.”

(slot van pag. 1)

ling worden altijd veel goede voor-nemens geboren. Zet dit ene goede voor-nemen jegens uw eigen vereniging in een daad om! Hoe ge betaalt, doet er niet toe — als ge maar betaalt. En snel!

Nog even recapitulieren: jaarcon-tributie-1955, jaarcontributie-1956 en één jaarcontributie extra als feestgave voor uw straks 75-jarige Vereniging tegen de Kwakzalverij!

Hier zijn de gironummers van onze penningmeester:

Postgiro 32237 en Gemeentegiro K 1672, ten name van de Ver. tegen de Kwakzalverij, Argonautenstraat 19a, Amsterdam-Zuid.

Feliciteert uw vereniging door het zenden van uw feestgave, zodat het Bestuur zich zelve kan feliciteren met het „bezit" van zo'n offervaardige lezerskring!

Betaalt — betaalt — betaált!



# OVER drogisten EN drogisten

DEZER DAGEN las ik in een huis aan huis verspreid advertentieblaadje een annonce van de drogist X, waarin werd vermeld dat mev. Y. Z. lijdende was geweest aan een hardnekkig eczeem aan haar been, waarvoor zij bij doktoren en specialisten geen baat had kunnen vinden. Door hulp en geneesmiddelen van de drogist was zij na twee maanden geheel genezen en was zij dat nog. Haar naam en adres waren in de advertentie vermeld en daarom heb ik de bedoelde patiente eens aan haar huis bezocht. Het bleek mij, dat de feiten zich inderdaad hadden toegedragen zoals was vermeld; de vrouw was door of na het gebruik van een door de drogist verstrekte zalf van haar hinderlijk eczeem genezen en met haar goedvinden was de annonce geplaatst; zij had wel eens meer bezoek gehad om inlichtingen in te winnen en had dan de vragers naar de drogist verwezen.

Deze vermeldt aan het slot van zijn advertentie: „Inl. mondeling: werkdagen tussen 18.00 en 19.00 uur of na afspraak. Schriftelijke inl. onder bijvoeging van postzegel v. antwoord.” Het is natuurlijk niet zo heel belangrijk of deze dame van haar eczeem is genezen, spontane genezingen van huidafwijkingen komen niet zo zelden voor, maar dat deze drogist op deze manier, met vermelding van spreekuur durft te adverteren, terwijl het natuurlijk lang niet vaststaat of hij zich beperkt tot het cureren van eczemen, is toch wel wat verontrustend en doet de vraag opperen, of deze man zich niet schuldig maakt aan overtreding van de wet op de uitoefening van de geneeskunst.

Gelukkig zijn alle drogisten niet zo! Ik krijg geregeld toegezonden het tijdschrift „Gezin en Gezondheid”, gewijd aan de belangen van het huisgezin en blijkbaar door een vereniging van drogisten uitgegeven. In dat periodiek staan vaak allerlei artikelen, die inderdaad voor het gezin van nut kunnen zijn, ik noem bijvoorbeeld een vervolghet verhaal van prof. dr J. G. Sleeswijk „Oud worden en jong blijven”, waarin vele behartigenswaardige wenken voor de oude dag worden gegeven. Daarna viel mijn oog op een stukje van „Hygienist”, die probeert te bewijzen dat koude afwassing van het behaarde hoofd roos zou bevorderen en daardoor kaalheid in de hand zouden werken! Om nu te voorkomen dat men kaal wordt moet de koude hoofddouche in de morgen worden weggelaten en tevens Scalpol worden gebruikt, waardoor het optreden van roos zou worden voorkomen.

Het doet een beetje vreemd aan, als eerst afkeurend wordt gesproken over allerlei kwakzalversmiddeltjes, die alleen maar goed voor de fabrikant zijn.

Hoewel een zeer bekende pharmaceutische fabriek dit scalpol maakt, wordt m.i. de grens van de kwakzalverij hierdoor overschreden, omdat het immers aan de patient overlaat de diagnose zelf te stellen.

Maar erger wordt het, als ik in het slot van het blaadje een stukje tegenkom „Uit de Kruidentrommel” waarin rheumalijders enerzijds wordt geadviseerd de arts te raadplegen, doch anderzijds een pak rheumatiekthee van Natterman in huis te hebben. We krijgen de verzekering, dat als we dit pak aan onze dokter tonen, hij niet het minste bezwaar zal hebben tegen het gebruik, „want het zijn die geneeskrachtige kruiden, die sinds de grijze oudheid bekend zijn als de middelen, die de natuur zelf verstrekt tot bestrijding van de rheumathiek”. Tot mijn spijt moet ik zeggen, dat dit toch wel je reinste kwakzalverij is.

Ik weet wel: het leven van een drogist zal niet zo makkelijk zijn. In elke straat haast komen we een drogisterij tegen en de concurrentie is dus wel heel groot. Geen wonder dat de etalages van de drogist in het algemeen veel

## Protest tegen wat?

Dr R. A. B. OOSTERHUIS, arts te Amsterdam, protesteert in een brief (9 Nov.) tegen ons artikel (Sept.) over het z.g. *Baken Anti-Rheumatiek*, „waarin u met veel fantasie mijn naam aanhaalt en mijn gedragingen beschrijft; ik zou bijv. de tekstschrijver van de *Mulimex Agencies* zijn.”

Wij schreven, op grond van stukken ons door *Mulimex* getoond, het volgende:

*De oorspronkelijke tekst van de Mulimex Agencies, waarmee het z.g. Baken Anti-Rheuma aan de man moest worden gebracht, werd door dr Oosterhuis vrijwel in zijn geheel afgekeurd, omdat hij ingrijpen van de medische overheid en haar tuchtrechtelijke instanties vreesde. De door dr Oosterhuis herschreven tekst luidt: „Baken Anti-Rheumatiek. Een toevallige ontdekking die tot talloze genezingen van rheumatiekgevallen heeft geleid. Het Baken Anti-Rheumatiek is één van de doeltreffende bestrijdingswijzen van rheumatiek. Attesten ter inzage. In Frankrijk als behandeling in korte tijd populair. Sedert kort ook in Nederland verkrijgbaar.” Het is deze tekst, die men thans in diverse advertentieblaadjes kan aantreffen.*

In dr Oosterhuis' brief lezen wij nu: „Ik heb getracht de advertentie fatsoenlijk te maken door haar te wijzigen in die zin, dat ik de schetterige fanfare en onzin heb geschrapt, hetgeen *Mulimex* heeft moeten accepteren. Wanneer zij daarvan in hun verdere

middelen bevatten, die tot de kwakzalverij moeten worden gerekend, maar die hij wel in voorraad moet hebben, omdat de klant anders naar de concurrent gaat lopen. Als men bovendien bedenkt, dat juist die verpakte medicamenten een hoger winstpercentage geven, dan is het te begrijpen dat wij aan de drogist in het algemeen niet veel steun hebben in onze strijd tegen de kwakzalverij, de goeden natuurlijk niet te na gesproken. We verheugen ons, dat de stand van de drogisten in de laatste jaren zo vooruit is gegaan, dat de drogist heel vaak apothekersassistent is (niet ass. Apotheker, zoals we ook wel eens vermeld zien) en we wensen hem toe dat de nieuwe wet op de Artsenijunkunst, die er toch eens zal komen, hem, naast strenge controle op onbevoegd handelen, een wat ruimere bevoegdheid zal schenken. Als ik goed ben ingelicht is het hem op het ogenblik zelfs verboden een flesje boorwater te leveren, omdat boorzuur niet beneden een zekere hoeveelheid mag worden verkocht.

Ik wens de drogist graag een menswaardig bestaan en hoop dat wij hem op ruime schaal als medestander in onze strijd zullen mogen begroeten.

R. E. W.

advertenties gebruik hebben gemaakt, vind ik dit nogal fatsoenlijk van hen. Ik kan heus in die advertentie niet veel kwaads zien.”

Waartegen protesteert dr Oosterhuis nu eigenlijk? Tegen het feit, dat wij het zelfde in ons maandblad schreven als hij nu in zijn brief schrijft? Of wil hij liever als tekst-herschrijver dan als tekstschrijver figureren? Die subtiele metamorphose gunnen wij hem gaarne, maar zij doet niets af aan dit feit: een handig zakenman kan nu voor een waardeloos bevonden „wonderding” reclame maken met een advertentie, die door de arts Oosterhuis is opgesteld.

De Ned. Ver. voor Rheumatiekbestrijding acht na onderzoek het z.g. *Baken* waardeloos, de Keuringsraad Openlijke Aanprijzing Geneesmiddelen en Geneeswijzen weigert na onderzoek zijn fiat aan het z.g. *Baken* te geven, de arts H. L. Heijermans waarschuwt herhaaldelijk en acht het onbegrijpelijk, dat deze „schandelijke onzin” straffeloos mag worden verkocht.

Maar de arts dr R. A. B. Oosterhuis schrijft doodleuk in zijn advertentietekst: „Het *Baken Anti-Rheuma* is een van de doeltreffende bestrijdingswijzen van rheumatiek” en voegt er nu in zijn brief nog aan toe, dat hij er „heus niet veel kwaads in ziet”!

Op grond van het bovenstaande wijzen wij het „protest” van dr Oosterhuis af. Wij blijven van mening, dat het verlenen door een arts van dergelijke hand- en spandiensten aan de importeur van een kwakzalversmiddel in hoge mate laakbaar is.



# CRITIEK OP CLEVERINGA

OP 1 NOVEMBER sprak ir Cleveringa op een landbouwersbijeenkomst in Bergambacht. De Goudsche Courant bracht er een verslag van. Twee Goudse leden, een tandarts en een apotheker, zonden mij het krantenknipsel. Ik belde de chefredacteur van de G.C. op, die de figuur-Cleveringa niet kende en achter diens ingenieurstitel wetenschappelijke betrouwbaarheid had verondersteld. Ik vestigde zijn aandacht op het artikel „Cleveringa redivivus” (Oct.nr.) van onze medische redacteur dr R. E. Wierenga en zond hem — met recht van vóórpublicatie — een drukproef van het in dit nummer opgenomen artikel „De wichelroede heeft afgedaan”, gebaseerd op gegevens van dr ir C. K. van Daalen, oud-inspecteur van de Landbouw.

(Slot van pag. 1)

**prijs op de „hulp” van paragnosten ofwel helderzienden, maar anderen wonen bij drie paragnosten advies in. Dit luidde in alle drie gevallen: dreg in 't Singel, de jongens zijn daar verdronken. Bijzondere aandacht verdient het feit, dat de drie paragnosten niet allen uit het kamp van de door prof. Tenhaeff als charlatans gequalificeerden stamden, doch dat zich onder hen ook de paragnost bevond, die door de hoogleeraar als de „primus inter paragnostes” wordt genoemd.**

## Vreemde „discussie”

HET STELLEN van vragen na de voordracht beperkte zich aanvankelijk tot een opsomming van „sterke staaltjes” door enige volgelingen van de hoogleeraar. De eerste kritische opmerking — welke tevens de laatste zou blijken te zijn — kwam van dr H. H. Scholten, veterinaire inspecteur voor de Volksgezondheid in Noord-Holland.

Dr Scholten: „U baseert uw generaliserende conclusies over de paragnosie op ongeveer een half dozijn volgens u goede paragnosten en laat de grote massa van de volgens u slechte paragnosten buiten beschouwing. Is dit statistisch wel verantwoord?”

Prof. Tenhaeff: „Er zijn een paar goede schilders en honderden klad-schilders. Er zijn een paar goede dichters en honderden pruldichters. Zo is het ook met de paragnosten.”

Dr Scholten: „U houde het mij ten goed, maar dit is geen antwoord op mijn vraag. Is de basis van uw paragnostisch onderzoek niet te smal voor het trekken van algemene conclusies?”

Enige seconden bleef het stil. Toen greep de voorzitter van de organiserende vereniging in: „De bijeenkomst is gesloten.”

Het moet ons van het hart, dat wij deze wijze van discussie afkeurenswaardig achten. E.

Op 5 November bracht de G.C. onder de kop „Stralen” een ironisch stukje over een pechdag van „neef Gerard”: aangebrand diner, omgevallen petroleumstel, gordijnroer door ruit, kalk uit plafond, schemerlamp vernield, mes in vinger, binnenbrandje. „Daarna is neef naar de schuur gegaan en heeft een schop genomen. Daarmee is hij onder het huis gaan spitten. Hij vond er een aardstraal. Die heeft hij met veel moeite, want het is een lastig ding, zo'n aardstraal, in een kartonnen doos gestopt en naar Bergambacht gestuurd. Daar weten ze alles van aardstralen en nu wachten we maar af.”

Op 8 November bracht de G.C. bovendien ons artikel „De wichelroede heeft afgedaan”. Het werd in extenso gepubliceerd en besloeg bijna anderhalve kolom.

Men mag aannemen, dat beide publicaties de eventuele invloed van ir Cleveringa's betoog afdoende hebben geneutraliseerd. Het ware onbillijk de G.C. het verslag van de Cleveringalezing euvel te duiden. Een krant is een nieuwsbrenner en de verkondiging van nieuwe ideeën is nieuws. Van puur journalistiek standpunt kan men zelfs zeggen: hoe zonderlinger de verkondigde ideeën, hoe groter de nieuwsfactor. Het journalistieke fatsoen vergt echter anderzijds, dat gefundeerde argumenten tegen zonderlinge ideeën eveneens worden opgenomen. Aan de norm van dit fatsoen heeft de Goudse Courant ten volle voldaan door op zo onbekrompen wijze het standpunt van de Vereniging tegen de Kwakzalverij weer te geven. Het gezond verstand van de krantenlezers kan nu kiezen tussen Cleveringa's kijk en de onze. Wij zijn niet bevreesd, hoe die keuze zal uitvallen.

In ons volgend nummer komen wij

terug op twee andere afwijzingen van ir Cleveringa's onwetenschappelijke ideeën: in het Nieuwsblad voor Zuid-Holland en Utrecht en in het Vakblad voor Bloembollenteelt en -Handel.

E.

## MODDERWATER

HET ONDERGAAN van de Peloidin-modderkuur stuit in de practijk des dagelijkschen levens op enige moeilijkheden. Men herinnert zich, dat wij in ons Julinumnummer de aandacht vestigden op dit „weergalozes” product, dat als Peloidin Pasta en als Peloidin Zweefstof door de importeur wordt aanbevolen in de strijd tegen rheuma, jicht en ischias. Wij veroordeelden het feit, dat de importeur deze pasta en zweefstof adverteerde in „Ziekenfonds-nieuws”, het vrijwel uitsluitend door leken gelezen orgaan van de Centrale Bond van Onderling Beheerde Ziekenfondsen.

Een Amsterdamse arts schreef, ten einde met Peloidin kennis te maken, een Peloidin-kuur aan een ziekenfondspatiënt voor. De apotheker, bij wie het recept werd ingeleverd, bleek van het bestaan van Peloidin totaal onkundig en bij collegae ingewonnen informaties maakten hem niet wijzer. Het recept werd als onuitvoerbaar geretourneerd. Tot overmaat van ramp(?) bleek bovendien, dat het ziekenfonds, waarbij de patiënt was aangesloten, niet van zins was een eventuele Peloidin-modderkuur te vergoeden. Dat moest de patiënt maar uit eigen zak betalen.

Van het standpunt van de arme importeur bezien lijkt het dus ietwat overbodig in een ziekenfondsblad een middelje te adverteren, dat het ziekenfonds niet wenst te betalen. Zo'n fiks bedrag aan advertentiekosten uitgeven is gewoonweg geld in het (modder-) water smijten!

## AGENDA

van de Algemene Ledenvergadering van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, te houden op **Zaterdag 26 November 1955 's middags 15 uur** in het **American Hotel, Leidseplein, Amsterdam**

1. Opening.
2. Notulen van de Alg. Ledenvergadering van 27 Nov. 1954.
3. Ingekomen stukken.
4. Jaarverslag van de secretaresse.
5. Rekening en verantwoording van de penningmeester.
6. Benoeming van een Kascommissie.
7. Verkiezing bestuursleden; het bestuur stelt voor de aftredende bestuursleden, te weten mevr. A. Burbach-van der Woord en de heren E. Mijnaerends en A. Verschuur, die zich herkiesbaar stellen, te herkieszen.
8. Bespreking van middelen, die tot het bereiken van het doel van de Vereniging kunnen bijdragen.
9. Mededelingen over de Jubileumviering.
10. Rondvraag.
11. Sluiting.



# De zogenaamde paranormalen <sup>(2A)</sup>

OFFICIEEL

DE GEHELE CONTROLE is dus gebaseerd op gegevens van leken, n.l. van de magnetiseur zelve en van diens klant. De waarde van een dergelijke „contrôle” is nihil, in de eerste plaats omdat de aldus verkregen gegevens generlei waarborg van juistheid geven en ten tweede omdat deze wijze van contrôle smeekt om fraude.

1. **A-formulier.** De klant moet zelf de diagnose alsmede de naam van zijn behandelende geneesheer invullen. Welke waarde aan het eerste kan worden toegekend behoeft geen nadere toelichting. Wat er geschiedt, als in feite geen behandelend geneesheer ooit is geconsulteerd, valt licht te begrijpen.

Indien de magnetiseur vóór het in behandeling nemen van een nieuwe klant geen A-formulier ter invulling overhandigt, is er voor de C.v.O. ook nog geen man overboord, omdat zij de uitvoering van dit voorschrift toch niet metterdaad controleert.

2. **Het B-formulier.** Indien geen B-formulier wordt aangelegd of indien dit niet telkens voor een volgend consult wordt ingevuld, kraait er geen haan naar, omdat ook in dit opzicht geen daadwerkelijke contrôle plaats vindt.

3. **C-formulier.** Bij niet invullen op het daarvoor bepaalde ogenblik dan wel bij invullen met uitwisbaar schrift is de kans op ontdekken van onregelmatigheid niet te vrezen wegens ontbreken van elke hierop gerichte contrôle.

4. **Enquête-formulier.** Hierop kunnen patiënten naar believen — zo gewent ook na ruggespraak met de magnetiseur — invullen zonder te worden bezwaard door de gedachte, dat een foutieve opgave door contrôle zal worden gerectificeerd.

## Kans op fraude

UIT HET BOVENSTAANDE volgt, dat de werkwijze, bij deze „contrôle” ingesteld, gefundeerd is op de onnozele verwachting, dat magnetiseurs zowel als hun klanten onfeilbaar en onschuldig als pasgeboren lammeren zijn. Dat deze wijze van controleren aan malafide elementen gelegenheid te over biedt fraude te plegen, is evident.

Wat te denken van die elementen, die met bevriende relaties een overeenkomst aangaan over invulling en inzending van de formulieren-trias en beantwoording van het enquête-formulier door volkomen gezonde lieden, die bovendien ook nog nimmer onder „behandeling” van de magnetiseur behoeven te zijn geweest? Door de fictieve „contrôle” kunnen de wandaden van deze aard nimmer worden achterhaald.

Voor het overige overwege men, dat geen gevaar voor ontmaskering te duchten valt indien niet van alle klanten, maar slechts van die onder hen, die ogenschijnlijk een kwakzalvers-succes opleveren, formulieren worden ingevuld en bij de argeloze C.v.O. worden ingeleverd.

Hoewel mr Adam van Doorninck naar buiten als spreektrumpet van de N.W.P. optreedt, is toch in werkelijkheid de organisatieleider, de heer K. T. van der Plaats, de feitelijke ziel der vereniging. Laatstgenoemde neemt door de cumulatie van zijn functies als administrateur van de N.W.P. en secretaris van de C.v.O. een sleutelpositie in, die hem onmiskenbaar een machtspositie verzekert.

De leden van de N.W.P. zijn dan ook volkomen aan hem overgeleverd, omdat hij als administrateur kennis neemt van — lees: leiding geeft aan — alle bestuursacties en tevens als secretaris van de C.v.O. — via zijn „administratieve” contrôle — in feite de alleenheerser is, die beschikt over al dan niet „brevetering”. Daarom moeten alle leden van de N.W.P. hem wel naar de ogen zien.

## Hoe het hoort

ALS BIJZITTERS maken ook anderen deel uit van de Commissie van Onderzoek. Naar wordt beweerd zouden ook een paar artsen zich geroepen voelen hun medewerking te verlenen aan, respectievelijk sympatiseren met de N.W.P. Openlijk durven zij dit blijkbaar niet erkennen, naar men zegt uit angst voor het Medisch Tuchtcollege. Deze motivering is kenmerkend. Deze artsen erkennen door hun houding in deze medisch-ethisch een scheve

## Redactie:

Medisch redacteur: dr R. E. Wierenga, arts, Barchem.

Pharm. redacteur: J. A. Buijer, apotheker, Zwolle.

Beherend redacteur: M. G. Emeis Jr, Amsterdam-Z.

## Bureau der Vereniging:

D. H. van den Bosch, „Welgelegen”, Lunteren, tel. K 8388 - 301.

schaats te rijden. Immers, indien hun medewerking aan de N.W.P. door de ethische beugel kan, hebben zij van de kant van het Medisch Tuchtcollege generlei gevaar te duchten.

Nu uit het bovenstaande duidelijk naar voren is gekomen, dat de C.v.O. achter een schijn van solide gefundeerd onderzoek en administratieve rompslomp slechts een wassen neus is, rest nog daartegenover te stellen de wijze van onderzoek, zoals dat werkelijk objectief moet geschieden.

In de eerste plaats moet dit worden uitgevoerd door terzake volkomen deskundigen, in dit geval door te goeder naam en faam bekend staande psychiaters. Voor bepaalde onderdelen van hun onderzoek moeten zij worden bijgestaan en voorgelicht door deskundigen op deze onderdelen, bijvoorbeeld door psychologen.

Het onderzoek moet plaats vinden in een omgeving, die elke mogelijkheid van beïnvloeding van buiten bij voorbaat uitsluit, b.v. in een goed geoutilleerd ziekenhuis.

Vóór de aanvang van de behandeling door de te controleren magnetiseur moet door deskundigen onomstotelijk de aard van de ziekte van de patiënt zijn vastgesteld. Na beëindiging van de behandeling moeten de zelfde deskundigen wederom de toestand van de patiënt beoordelen.

Slechts op deze wijze zal het mogelijk zijn een wetenschappelijk gefundeerd oordeel te krijgen over datgene, wat mr Adam van Doorninck en zijn N.W.P.-volgelingen zonder gegrond bewijs als onomstotelijke waarheid poneren.

A. P. N. DE GROOT.

(Wordt vervolgd)

Bestuur van de Vereniging tegen Kwakzalverij: Dr H. H. Funke, Arts te Amsterdam, Voorzitter; E. Mijnaerends, Tandarts te Amsterdam, Vice-voorzitter; Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Fred. Hendriklaan 40, Naarden, Secretaresse; L. Brest te Amsterdam, Penningmeester; mej. E. H. Hengeveld, Arts te Zwolle; Mr J. E. Goudsmit, Kantonrechter te Haarlem; Dr J. C. de Jong, Hoofdapotheker Binnengasthuis te A'dam; Dr H. H. Scholten, Dierenarts, Veterinair Insp. v. d. Volksgezondheid te Haarlem; H. Dijkstra, Comm. van Politie te Amsterdam; A. Verschuur, Arts te Amsterdam; Mr J. D. van den Berg, Rechter te Arnhem; Mr G. C. M. van Nijnatten te Voorburg, Referendaris bij het Ministerie van Justitie.

Lidmaatschap van de Vereniging inclusief Maandblad f 5,— voor studenten en apothekers-assistenten f 2,50. Adres voor het opgeven van leden en abonné's: Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, A'dam-Z. Postgiro van de Ver. 32237 te Amsterdam - Gem. Giro K 1672.

KONINKLIJKE DRUKKERIJEN  
LANKHOUT-IMMIG N.V.  
Den Haag — Uitgeefster

Abonnement per jaar franco per post bij vooruitbetaling f 5,—, voor studenten en apothekers-assistenten ..... f 2,50  
Administratie Maandblad:  
Mevrouw A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden.



**TEGEN DE KWAKZALVERIJ**

REDACTIE-ADRES: M. G. Emeis Jr, Patroclosstraat 23, Amsterdam-Z.

Oggericht 1 Januari 1881

**HET GAAT GOED.....**

HET GAAT GOED met de Vereniging tegen de Kwakzalverij! Dat mogen wij zonder zelfoverschatting constateren. Het tweede halfjaar 1955 heeft in menig opzicht opmerkelijke vooruitgang te zien gegeven.

Ons maandblad is (naar buiten) ons voornaamste propagandamiddel en (in eigen kring) het voornaamste „bindmiddel” tussen bestuur, leden en redactie. Deze dubbele functie heeft het blad getracht zo goed mogelijk te vervullen — en niet zonder succes. Tal van bladen in den lande hebben onze publicaties geheel of gedeeltelijk overgenomen. In enkele gevallen werd door ons aan redacties tekstmateriaal toegezonden, waarmee publicaties, die de kwakzalverij ten goede konden komen, werden ontzenuwd. De felheid, waarmee bijvoorbeeld de aardstralenpropagandist Cleveringa op een bijeenkomst te Stolwijk (10 Nov.) van leer meende te moeten trekken tegen een door ons ingezonden artikel in de Goudse Courant, spreekt boekdelen. Blijkens een persverslag heeft 's heren Cleveringa's boosheid hem tot schimpscheuten op strikt-wetenschappelijke onderzoekin-

gen verleid, hetgeen de vraag doet rijzen, of deze ongepaste schamperheid een gebrek aan strikt-wetenschappelijke tegenargumenten moest verbloemen. Uit dit voorval (en uit andere) blijkt, dat men de kracht van het standpunt der Vereniging tegen de Kwakzalverij erkent en — als daarvoor reden is — vreest.

Zeer verheugend is de toenemende medewerking, die de redactie ondervindt van de leden. Zij, alsmede enige geneeskundige en veterinaire inspecteurs van de Volksgezondheid hebben ons, zodra zij uitingen van kwakzalverij constateerden of vermoedden, het betreffende materiaal toegezonden. De redactie is voor die daadwerkelijke hulp zéér erkentelijk. Zij kan onmogelijk op haar eentje de papierberg napluizen, die dagelijks de Nederlandse drukpersen verlaat, en stelt de hulp der leden op hoge prijs. Onze vraag aan alle leden is en blijft dan ook: zendt ons alle publicaties in zake kwakzalverij toe,

welke u onder ogen komen. A raison van twee cent drukwerkportokosten levert ge een nuttige en noodzakelijke bijdrage tot de arbeid van uw eigen vereniging!

Enkele leden hebben ons bericht, dat zij het Maandblad tegen de Kwakzalverij in hun wachtkamers ter lezing leggen en dat het daar „stukgelezen” wordt. Eén lid meldde zelfs: „Van alle lectuur in mijn wachtkamer geniet het maandblad van onze vereniging verreweg de meeste belangstelling.” Wij bevelen deze vorm van propaganda warm aan!

Tevens bereikten ons stemmen, die hun waardering uitspraken voor de illustraties, welke sinds enige maanden ons blad sieren. Ze zijn, gelijk men weet, gevloeid uit de tekenpen van dr A. Melchior, vrouwenarts te Haarlem. De redacteuren stellen er prijs op dr Melchior oprecht te danken voor zijn belangeloze medewerking en zij zijn egoïstisch genoeg om te hopen, dat zijn geestige kijk op het kwakzalversbedrijf nog zeer vaak in ons maandblad tot uitdrukking zal komen!

**MAAR NIET GOED GENOEG!**

ER is dus verblijvend veel leven in onze brouwerij. Onze gelederen worden gestadig versterkt met nieuwe „levenmakers”: in dit nummer bijvoorbeeld heten wij 27 nieuwe leden welkom. En toch...

En toch is dit niet voldoende! De thans ingezette ontplooiing en intensivering van onze arbeid is dringend gewenst, maar brengt zware financiële lasten mee. De kosten van bureau, redactie en drukkerij zijn hoog. Dit nummer telt niet vier, maar zes pagina's. Bestuur en redactie zijn er van overtuigd, dat ons blad meer dan zes pagina's moet gaan tellen. De leden zullen die overtuiging ongetwijfeld delen. Maar dat kost geld!

Het bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij is in (op één na) elk opzicht optimistisch. Er zit muziek in onze zaak, schone toekomstmuziek. Daarom kunnen wij over enkele weken blijmoedig het 75-jarig bestaan van onze vereniging vieren. Maar wij mogen dat niet doen met een bedroefde penningmeester in ons midden. De reden van zijn beklemming vindt ge pijnlijk scherp omschreven in zijn jaarverslag, elders in dit nummer: dat verslag toont zonneklaar, waarom het oog des penningmeesters duister ziet. Als

de inkomsten der vereniging niet zeer aanzienlijk stijgen zijn wij over twee jaar op de medicijnfles.

Verneemt thans, wat er geschiedde op de Algemene Ledenvergadering van 26 November 1955. Bij de rondvraag merkte een der aanwezige leden op:

„Mijnheer de Voorzitter, ik ben pas sinds korte tijd lid. Ik heb mijn contributie-1955 nog niet voldaan. Dat wens ik nu te doen. Daarbij voeg ik mijn contributie-1956 en daarbij voeg ik nogmaals een jaarcontributie als feestgave voor ons 75-jarig bestaan.”

Dat voorbeeld vond terstond navolging. Wat nu volgt, leden van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, kunt ge wel vermoeden: de dringende, zéér dringende oproep dit voorbeeld óók te volgen! Er zijn nog contributies-1955 onbetaald — betaalt ze! Voegt er uw jubileumgave bij — één jaarcontributie extra! En als ge dan óók nog uw contributie-1956 voldoet, kunt ge tot Nieuwjaarsdag 1957 onbezwaard genieten van alle activiteit, die bestuur en redactie aan de dag zullen leggen!

Vooruit, grijpt vulpen en chequeboekje! In de dagen rond de jaarwisse-

(zie vervolg pag. 3)

**NIEUWE LEDEN**

De dames:

G. W. van Bethem, R. J. C. de Bot, A. Crabbendam-Hettema, F. A. de Groot, C. Lindner-Schotte, C. M. van der Nat en A. M. Vierkant, verpleegsters te Rotterdam;

R. van Dijke, apoth.ass. te Beverwijk; E. de Winter te Pernis;

en de heren:

dr J. M. Beijerman, arts te Den Bosch; J. A. Hage, dierenarts te Borculo;

P. J. C. de Zwart, arts te Amsterdam. Voorts de Veeartsenijkundige Dienst te Den Haag, alsmede de dames: J. M. Boersma, arts te Zwolle, en de (wijk)-verpleegsters G. M. Kloet en J. Smit te Goes, E. Nieuwenhuijsen te Opeinde, A. M. Perk en S. van Roo te Middelburg, J. Postema te Herenveen; J. C. M. Welle te Hilversum, A. H. van der Werf te Gorredijk en S. J. Westera te Wijmbritseradeel.

Tevens de heren:

M. Beek, tandarts te Amsterdam, en de artsen dr J. Degenaar te Alkmaar, A. Groenewoud te Emmeloord (N.O.P.) en H. A. A. Sekhuis te Arnhem.



# De zogenaamde paranormalen<sup>(3)</sup>

VOOR EEN IEDER, die te maken heeft of krijgt met de N.W.P. en de daaraan verwante C.v.O., is nu wel voldoende duidelijk, waaraan hij op dit punt toe is. Als volgende kwestie moge daarom worden aangesneden de wijze, waarop propaganda wordt gemaakt voor de onfeilbaarheid der eigen uitverkorenen en, meer in het algemeen, voor het recht op erkenning van de — zij het nog nimmer bewezen — genezende gaven. Deze propaganda geschiedt op drieërlei wijze en wel door uitgave van een tijdschrift, uitreiking van „diploma's" en redevoeringen in de rechtzaal zo goed als in vergaderingen van lekenpubliek.

$$M = d \times t \times S$$

HET TIJDSCHRIFT is in zijn tegenwoordige vorm een voortzetting van het reeds eerder vermelde N.W.P.-Nieuws. Sinds begin 1954 is de titel gewijzigd in „Lichaam en Geest", maar de ondertitel „Tijdschrift, gewijd aan de volksgezondheid en paranormale begaafdheid" bleef gehandhaafd. Ja heus, nog steeds: gewijd aan de volksgezondheid!

Op de omslag prijkt een zeer mysterieus embleem, waarvan op suggestieve den op 28 Februari jongstleden. De voorzitter van de C.v.O. hield bij deze gelegenheid een magistraal en vaak bewogen betoog. Het eerste elftal van de N.W.P. had zich hiermede, volgens de organisatieleider, na meer dan twee jaren onder controle van de C.v.O. te hebben gestaan, het waardevolle diploma verworven.

## PARANORMAAL

VOOR de Maastrichtse rechtbank stond op 19 December de 30-jarige telepaath T. R. uit Heerlen terecht, beschuldigd van een roofoverval te Antwerpen, verduistering en oplichting. De Officier van Justitie, die het gebeurde te Antwerpen een gangsterdaad van belachelijke, maar niettemin ernstige aard noemde, eiste een jaar gevangenisstraf en twee jaar voorwaardelijke terbeschikkingstelling van de regering. Zijn verzoek tot onmiddellijke gevangenneming werd door de rechtbank afgewezen.

De verdediger wees er op, aldus „De Telegraaf", dat deze man zozeer overtuigd was van zijn paranormale begaafdheden, dat hij in het Huis van Bewaring te Den Haag geblinddoekt over een tafel sprong met het gevolg, dat hij nu met verlamningsverschijnselen in de benen in een wagentje moet rondrijden.

wijze de wijsheid afstraalt. Jammer genoeg is dit laatste niet het geval met de inhoud van de opgenomen artikelen, tot dusverre in dit driemaandelijks periodiek verschenen. Behalve een verheerlijking van eigen kunnen worden nimmer bewezen hypothesen aan het lezerspubliek critiekloos voorgezet.

Wat denkt u bijvoorbeeld van de parapsychologische formule  $M = d \times t \times S$ ? Hierin stelt M het door de patiënt uit het veld van metaphysische stralen opgenomen deel voor, d de doorlaat van de geleidingscoëfficiënt in de patiënt, t de toevoer van buiten en S tenslotte het stralingsveld. Voor de paragnost is natuurlijk in de eerste plaats van belang de grootte van de t, omdat de „toevoer" van buiten zonder mankeren slechts door bemiddeling van de magnetiseur kan geschieden. Als deze t nu maar groot genoeg blijkt te zijn, zal door handoplegging of door een andere handeling de M evenzoveel maal groter worden dan indien dergelijke handelingen zouden geschieden door normale mensen, wier  $t = 1$  wordt gesteld.

Interessant is verder te lezen, dat, als de magnetiseur zich geestelijk positief instelt, zijn t nog veel groter wordt en daardoor natuurlijk tevens de M van de zieke mens! Vat u? Indien nu bovendien de paragnost zich bijvoorbeeld religieus kan opheffen, kan de toevoer dermate worden verhoogd, dat de „geneeskracht" enorm veel groter wordt!

Gezien het feit, dat niet bewezen is, dat metaphysische stralen mogen worden gelijkgeschakeld met electromagnetische, moet wel ernstig bezwaar rijzen tegen de conclusie, dat de magnetiseur, door de bovenvermelde wijze „versterkende stralen" op een zieke te richten, geen andere functie zou verrichten dan de verpleegster, die bij een bestralingstherapie de stralenbundel op een zieke richt.

De billijkheid gebiedt hieraan direct toe te voegen, dat zelfs de redactie van Lichaam en Geest deze stellingen te gortig vindt, er tenminste niet in elk opzicht in kan meegaan. Nochtans blijken voor haar de conclusies ongemeen interessant en voor de ontwikkelde lezers van dat periodiek van belang.

*Een kniesoor?*

HET UITREIKEN VAN DIPLOMA'S heeft voor het eerst en wel met „stijlvolle plechtigheid" plaats gevonden. Hiertegen moge worden ingebracht, dat de gelukkigen op het ogenblik van deze prijsuitreiking beslist niet twee jaren door de C.v.O. gecontroleerd geweest kunnen zijn, aangezien deze C.v.O. pas werd geïnstalleerd tegen het einde van 1953. Op 28 Februari 1955 had de „controle" dus amper de tijdsduur van één jaar overschreden. Een kniesoor, die op deze kleinigheden let.

## RECTIFICATIE

OP verzoek van de heer A. P. N. de Groot, geneeskundig inspecteur van de Volksgezondheid te Haarlem, trekt de redactie de door haar eigenmachtig aan de heer De Groot verleende doctorstitel in. De heer De Groot is med.dr.s en arts.

Ten tweede mag niet onvermeld blijven, dat het oordeel van de leden van de C.v.O. over al dan niet brevettering van de voorgedragen louter is geschied op grond van een „overzicht", door de secretaris samengesteld uit bij hem binnengekomen formulieren. Opgemerkt moge worden, dat een dergelijke werkwijze gelegenheid tot begunstiging openlaat.

Wat betreft de verdediging in rechtzaken en de redevoeringen voor een lekenpubliek behoeft op deze plaats niet zoveel meer te worden vermeld, omdat dit telkens in extenso in de pers wordt vermeld. Het thema, waarop mr A. van Doorninck bij elke gelegenheid voortborduurde, komt in het kort op het volgende neer: „Een vaststaand feit is, dat beklagde de Wet op de uitoefening der geneeskunst heeft overtreden. Deze Wet echter is verouderd en beklagde heeft als genezer zo veel goed werk laten zien — u hebt kunnen kennisnemen van de talloze tevredenheidsbetuigingen van zeer vele klanten —, dat een minimale straf op haar plaats is."

Laatstelijk is de verdediger iets verder gegaan door tevens naar voren te brengen, dat voetverzorging, zijns inziens ook onbevoegde uitoefening van de geneeskunst, wel wordt toegelaten, hoewel daarmede — ook zijns inziens — veel meer kwaad kan worden berokkend dan met het werk van de bonafide genezers.

Afgezien van het feit, dat mr Van Doorninck niet bevoegd is over dit onderwerp te oordelen, maakt het toch wel een povere indruk, dat een pleidooi voor vermindering van straf voor Jan mede moet worden gebaseerd op een verwijzing naar de daden van Piet, die zo gelukkig was de dans te ontspringen. In een dergelijk pleidooi is helaas het magistrale van de redevoeringen van mr Van Doorninck, bij andere gelegenheden gehouden, wel volkomen zoek.

In zijn uitgave „Magnetiseur of Misdadiger? of De Boze Geest der Wetenschap" bespreekt hij de rechtzaak tegen een magnetiseur, waarin het gehele vraagstuk der genezing door handoplegging filosofisch, theologisch, historisch, juridisch, medisch, moreel en menselijk is bezien. In het historisch overzicht trof ik niet aan het werkelijke wezen en werken van de N.W.P. en haar C.v.O., reden, waarom ter aanvulling het bovenstaande stukje op schrift is gesteld.

A. P. N. DE GROOT



## Gestraald

HET PAD van ir Cleveringa, die als een dolende ridder rondtrekt om de on-aantoonbaar gebleken z.g. aardstralen nieuw leven in te babbelen, gaat niet over rozen. Zijn vreemdsoortige argumenten maken telkenmale slechts op een gering percentage van zijn gehoor indruk. Zo ook in Stolwijk. Blijkens het verslag in het Nieuwsblad voor Zuid-Holland en Utrecht (Schoonhovense Courant) van 11 November laten de makers van de stoere Stolkse kaas zich niet door aardstraaltjes in de luren leggen. Het blad besloot zijn verslag als volgt.

„Men kreeg de indruk, dat het merendeel der aanwezigen sceptisch stond tegenover het verband tussen de (niet aangetoonde) aardstralen en alle denkbare narigheid. Toch waren er ook wel enkelen, die met de spreker konden meegaan. Voor deze goedgelovigen is misschien interessant, dat de heer Cleveringa een plaatje in zijn zak draagt, bestaande uit op elkaar gesoldeerde stukjes zink, koper en aluminium. Dat afval uit een loodgieters-werkplaats is „afdoende tegen rheuma, jicht en ischias”. Daar staat de heer Cleveringa voor in.....”

Het is nog niet zo lang geleden, dat de importeur van het z.g. Baken Anti-Rheuma ons ir Cleveringa als voorstander van dit „Baken” noemde. In de praktijk van zijn eigen dagelijkse leven geeft de heer Cleveringa blijkbaar aan een ander middelje de voorkeur. Wij kunnen hem geen ongelijk geven: de keuze tussen twee waardeloze amuletten valle op de goedkoopste!

### In de wank'le „hoede” van de wichelroede

AAN HET LEIDS DAGBLAD van 20 Juli ontlenen wij, dat ook in West-Duitsland de z.g. aardstralen voor hun wetenschappelijk examen zijn „gestraald”. Een groep West-Duitse deskundigen, de meesten in betrekking staande met het instituut voor gerechtelijke geneeskunde van de Universiteit van Bonn, heeft een onderzoek ingesteld naar apparaten tegen aardstralen, die door West-Duitse firma's in de handel werden gebracht. Volgens dit rapport is er geen wetenschappelijk bewijs ter ondersteuning van het geloof aan aardstralen en kan aan de onderzochte apparaten geen bijzondere werking worden toegekend.

De aan de markt gebrachte apparaten bestaan meestal uit een aantal met elkaar verbonden spoelen en weerstanden. Bij proefnemingen met een groot aantal wichelroede-lopers heeft men volgens het rapport ook geen steekhoudende bewijzen voor de betrouwbaarheid van hun bevindingen kunnen opdoen. Het rapport beveelt aan, de

## Terechtgewezen

NA het aardstralenpleidooi van ir Cleveringa te Bergambacht (Z.-H.) werd de spreker in het Nieuwsblad voor Zuid-Holland en Utrecht terechtgewezen door ir M. J. Koedood te Lekkerkerk. Na eerst de onzin van ir Cleveringa's beweringen op natuurkundig gebied te hebben belicht schreef ir Koedood het volgende.

Spreker (ir Cleveringa) achtte het begrip „virus” onzin. Het moet hem toch wel bekend zijn, dat vele virussoorten in zuivere toestand verkregen zijn en dat hun werkzaamheid dan onafhankelijk is van de plaats waar ze gebruikt worden en ze zich dus niets aantrekken van het al of niet aanwezig zijn van aardstraling. Vele virussen kan men bovendien met de electronen-microscopie fotograferen, hetgeen toch wel als een bewijs voor hun bestaan mag gelden.

Van welke aard de aardstralen ook zouden zijn, het is volmaakt onbegrijpelijk dat verschijnselen, die van zo verschillende aard zijn als scheuren van beton, hooibroei, blikseminslag, dik worden van de melk enz. alle verklaard kunnen worden door de werking van aardstralen. Men kan dat wel beweren, maar een bewering zonder bewijs is volkomen waardeloos.

Het betoog van spreker is dus zeer onwetenschappelijk geweest. Dit blijkt ook uit het feit, dat hij op wetenschappelijk gebied meer geeft om intuïtie dan om kennis.

Hij toont zich echter ook om andere redenen niet van hoge wetenschappelijke standing. Om zijn eigen betoog te ondersteunen ondermijnt hij het gezag van artsen en veeartsen, bijvoorbeeld door zijn uitspraak: „Van al deze dingen snappen artsen en veeartsen niets.” Bovendien beweert hij meer te weten dan hij zeggen wil. Een goede man van de wetenschap moet bekend maken wat hij weet, als dat in 't belang is van de mensheid. Of er dan „in Wageningen geen steen op de andere blijft staan”, mag hem geen hinderpaal opleveren.

Tot zo ver het betoog van ir Koedood. De heer Cleveringa krijgt door zijn alom herhaalde aardstralenbabbeltje heel wat publiciteit, maar dat het de door hem gehoopte publiciteit is, is hoogst onwaarschijnlijk!

apparaten tegen aardstralen ook te doen vallen onder de bestaande wet op de verkoop van medische apparaten.

Tot nog toe is de verkoop ervan vrij, daar zij niet aangeboden worden ter genezing van kwalen, maar ter voorkoming ervan. Ook wil het rapport beperkende bepalingen ten aanzien van het optreden van wichelroedeloopers ter voorkoming van economische schade tengevolge van waardeloze adviezen aan bepaalde ondernemingen.

## OFFICIEEL

### Redactie:

Medisch redacteur: dr R. E. Wierenga, arts, Barchem.

Pharm. redacteur: J. A. Buiten, apotheker, Zwolle.

Beherend redacteur: M. G. Emeis Jr, Amsterdam-Z.

### Bureau der Vereniging:

D. H. van den Bosch, „Welgelegen”, Lunteren, tel. K 8388 - 301.

## DE ZAAK-LEUGEMORS

*Strenge eis,  
mild vonnis*

TEGEN de Apeldoornse kruiden-„dokter” H. K. L., door de kantonrechter te Apeldoorn tot een maand gevangenisstraf veroordeeld, is in hoger beroep door de Officier van Justitie bij de rechtbank te Zutphen verbodsbepaling van deze straf geëist. De patiënte, die L per brief tegen huidkanker „behandelde”, overleed.

De verdiensten van L, aldus het „Rotterdamsch Nieuwsblad”, kwamen hoofdzakelijk uit het sturen van tabletjes, die inkoop hoogstens vijf centen kostten en voor f 7,50 aan zijn patiënten werden doorverkocht. Dr W. Weebers, gensk. inspecteur van de Volksgezondheid te Nijmegen, deed een ernstig beroep op verdachte zijn gevaarlijke praktijken neer te leggen en de menselijkheid op te brengen zijn zaak te sluiten. L blijkt hieraan echter niet te denken. „Verguizing is het lot van alle pioniers”, riep hij theatraal uit.

Volgens dr Weebers had men al direct moeten zien, dat het slachtoffer door een eenvoudige bestraling gered had kunnen worden. In 90 procent van zulke gevallen wordt volledige genezing bereikt, de overige 10 procent wendt zich te laat tot een arts. Dr Weebers noemde dit geval het ergste, dat hij ooit in zijn praktijk had meegeemaakt.

De Officier van Justitie noemde L's werk zuiver een geldklopperij. Zijns inziens berokkent deze verdachte, die een bijzonder ongunstige indruk maakte, de mensheid veel kwaad. Verdachte, wiens jaarinkomen tijdens de zitting van de kantonrechter f 134.000 bleek te bedragen, zeide als straf een kleine boete te prefereren.....

De rechtbank veroordeelde verdachte tot een boete van f 1.000 .....

Hebt ge uw feestgave  
al gestort?

Dank u!



# Broodmager verweer

## FINANCIËEL VERSLAG OVER 1954

IN ONS SEPTEMBER-NUMMER vestigden wij de aandacht op een radiopraatje, waarin dr A. J. van Leusen de handelwijze van „De Vriend van Oud en Jong” aan de kaak stelde. Dit Christelijke weekblad neemt advertenties van allerlei kruiden-„dokters” op en dokter Van Leusen wees er na een helder betoog met klem op, „dat kwakzalversadvertisenties uit den boze zijn en wat uit den boze is, is beslist onchristelijk”.

De uitgeefster van het gecritiseerde blad, de drukkerij J. J. Groen & Zoon te Leiden, schrijft ons, dat ons betoog „aangedikt is met voorbarige en totaal overbodige conclusies”. De brief eindigt aldus: „Met het vermelden van juiste feiten kunt u resultaten bereiken, eveneens als u ons er van zoudt willen overtuigen, dat wij als uitgevers van de Vriend van Oud en Jong met het plaatsen van deze advertenties onjuist handelen en de gezondheid van onze lezers schaden. De meningen over het al of niet gebruiken van geneeskrachtige kruiden zijn zelfs onder de deskundigen zo verdeeld, dat van ons als leken hierover geen mening verwacht kan worden.”

Een gepast stilzwijgen ware ons sympathieker geweest dan dit broodmagere verweer. De fa Groen & Zoon poseert als groentje. Die houding was (misschien) mogelijk voordat — doch onhoudbaar nadat dr Van Leusen had gesproken. Als de fa Groen & Zoon zich leek noemt, door wie kan zij zich dan beter laten voorlichten dan door de medicus?

Wie kwakzalversadvertisenties onder het (uiteraard) ondeskundige publiek brengt, laadt automatisch de verantwoordelijkheid daarvoor op zich. Alleen wie weigert aan deze gevaarlijke reclame mee te werken, gaat moreel vrijuit. Een derde weg is er niet, ook al poogt de fa Groen & Zoon juist die derde weg te bewandelen: kwakzalversadvertisenties opnemen én haar handen in onschuld wassen.

Om met een zin uit dr Van Leusen's radiotoespraak te eindigen: „Het lust me niet dit alles nader te kwalificeren.”

	Uitgaven	Ontvangsten
Contributies . . . . .		f 4.198,50
Abonnementen . . . . .		226,50
Incassokosten . . . . .	f 66,52	
Maandblad . . . . .	2.016,98	
Secretariaat . . . . .	200,—	
Vergaderingen . . . . .	198,35	
Kleine kas . . . . .	5,—	
Diversen . . . . .	2,60	
Rente . . . . .		3,48
Giften . . . . .		70,—
Rechtskundig adviseur . . . . .	447,15	
Bureaukosten . . . . .	1.066,97	
Batig saldo . . . . .	494,91	
	<u>f 4.498,48</u>	<u>f 4.498,48</u>

### Stand kasmiddelen:

Postgiro . . . . .	f 4.653,26
Gemeente Giro . . . . .	310,93
Postspaarbank . . . . .	539,44
	<u>f 5.503,63</u>

### De Kascommissie:

(w.g.) M. H. P. SITSSEN  
(w.g.) dr J. W. BIRZA

De Penningmeester  
(w.g.) A. BREST

## REGISTER JAARGANG 1955

	No.		No.
Aardstralen . . . . .	3	Oosterhuis, Dr R. A. B. —, zie: Protest	
„Aardstralenkastjes”, Arrest Hoge Raad i.z. — . . . . .	1	Paragnosten (Heirleger van charlatans)	7
„Aardstralenkastjes”, Regering contra — . . . . .	8	Paranormaal . . . . .	8
Abortus Bang, Proces-baal wegens — . . . . .	6	Paranormaal begaafden . . . . .	1
„Aspirine” . . . . .	4	Paranormalen, De z.g. — . . . . .	5, 6, 7, 8
Baken Anti-Rheuma, . . . . .	4, 5, 6, 8	Pharmaceutisch redacteur . . . . .	3
Broodmager verweer . . . . .	8	Philips Rode Infraphil . . . . .	3, 4
Bureau der Ver. tegen de Kwakzalverij	4	Protest . . . . . tegen wat? . . . . .	8
Cleveringa, redivivus . . . . .	6, 7	Redactiewisseling . . . . .	1
Drogisten, Over — en — . . . . .	8	Regering contra aardstralenkastjes . . . . .	7
Gebedsgenezers . . . . .	2	Rheuma, zie: Baken	
Gestraald (Cleveringa) . . . . .	8	Roekeloze hocuspocus . . . . .	5
Goed, Het gaat —, maar niet— genoeg!	8	Tandarts-assistente . . . . .	2, 3
Haargroeimiddel (Mej. Voets contra Frl. Lorelei) . . . . .	3	Tandtechnicus (Een maand cel) . . . . .	6
Kruiden-„dokters” . . . . .	3, 5	Tenhaeff, Prof. dr W. H. C. —, zie: Paragnosten	
Kwakzalverij in de veehouderij . . . . .	4	Terechtigewezen (Cleveringa) . . . . .	8
Leugemors, De zaak — . . . . .	6, 8	Toppunt van schandelijkheid . . . . .	4
Magnetiseurs . . . . .	3, 6	Veehouderij, zie: Kwakzalverij	
Maidenspech . . . . .	2	Verslag-1954 van penningmeester . . . . .	8
Melchior, Dr A. — . . . . .	5	Verslag-1954 van secretaresse . . . . .	8
Modderkuur (Gemodder met modder) . . . . .	3, 7	Vriend van oude en jonge kruiden-„dokters” . . . . .	5, 7
Onbevoegde „genezers”, Geen enkele concessie aan — . . . . .	2	Wichelroede, De — heeft afgedaan . . . . .	8
Ongeloof in eigen zwendel . . . . .	2	Wondermiddel, Een echt — . . . . .	1
		Woord en wederwoord . . . . .	2
		Zeer helder gezien . . . . .	5

Bestuur van de Vereniging tegen Kwakzalverij: Dr H. H. Funke, Arts te Amsterdam, Voorzitter; E. Mijnarends, Tandarts te Amsterdam, Vice-voorzitter; Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Fred. Hendriklaan 40, Naarden, Secretaresse; L. Brest te Amsterdam, Penningmeester; mej. E. H. Hengeveld, Arts te Zwolle; Mr J. E. Goudsmit, Kantonrechter te Haarlem; Dr J. C. de Jong, Hoofdapotheker Binnengasthuis te A'dam; Dr H. H. Scholten, Dierenarts, Veterinair Insp. v. d. Volksgezondheid te Haarlem; H. Dijkstra, Comm. van Politie te Amsterdam; A. Verschuur, Arts te Amsterdam; Mr J. D. van den Berg, Rechter te Arnhem; Mr G. C. M. van Nijnatten te Voorburg, Referendaris bij het Ministerie van Justitie.

Lidmaatschap van de Vereniging inclusief Maandblad f 5,— voor studenten en apothekers-assistenten f 2,50. Adres voor het opgeven van leden en abonne's: Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, A'dam-Z. Postgiro van de Ver. 32237 te Amsterdam - Gem. Giro K 1672.

KONINKLIJKE DRUKKERIJEN  
LANKHOUT-IMMIG N.V.  
Den Haag — Uitgeefster

Abonnement per jaar franco per post bij vooruitbetaling f 5,—, voor studenten en apothekers-assistenten . . . . . f 2,50  
Administratie Maandblad:  
Mevrouw A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 40, Naarden.